משנה · אחרונים · מלאכת שלמה · סדר קדשים

מלאכת שלמה על משנה מנחות

רבי שלמה עדני

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלאכת שלמה על משנה מנחות

רבי שלמה עדני

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלאכת-שלמה-על-משנה-מנחות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 9
משנה ג 10
משנה ד 12
פרק ב 12
משנה א 12
משנה ב 13
משנה ג 14
משנה ד 14
משנה ה 14
פרק ג 16
משנה א 16
משנה ב 16
משנה ג 17
משנה ד 18
משנה ה 19
משנה ו 19
משנה ז 20
פרק ד 21
משנה א 21
משנה ב 22
משנה ג 23
משנה ד 24
משנה ה 25
פרק ה 25
משנה א 25
משנה ב 26
משנה ג 26
משנה ד 27
משנה ה 27
משנה ו 28
משנה ז 30
משנה ח 30
משנה ט 30
פרק ו 31
משנה א 31
משנה ב 32
משנה ג 33
משנה ד 34
משנה ה 36
משנה ו 37
משנה ז 37
פרק ז 38
משנה א 38
משנה ב 40
משנה ג 40
משנה ד 41
משנה ה 42
משנה ו 43
פרק ח 44
משנה א 44
משנה ב 45
משנה ג 46
משנה ד 47
משנה ה 47
משנה ו 48
משנה ז 48
פרק ט 49
משנה א 49
משנה ב 49
משנה ג 50

משנה ד 51
משנה ה 52
משנה ו 53
משנה ז 53
משנה ח 54
משנה ט 55
פרק י 55
משנה א 55
משנה ב 56
משנה ג 57
משנה ד 57
משנה ה 58
משנה ו 59
משנה ז 59
משנה ח 60
משנה ט 61
פרק יא 62
משנה א 62
משנה ב 62
משנה ג 63
משנה ד 63
משנה ה 64
משנה ו 65
משנה ז 66
משנה ח 67
משנה ט 68
פרק יב 69
משנה א 69
משנה ב 70
משנה ג 71
משנה ד 72
משנה ה 73
פרק יג 73
משנה א 73
משנה ב 74
משנה ג 76
משנה ד 76
משנה ה 77
משנה ו 77
משנה ז 78
משנה ח 78
משנה ט 78
משנה י 79
משנה יא 82

פרק א

משנה א

בעה"י המלך המהולל בתשבחות. מסיר כל יגונות ואנחות. נתחיל מסכת מנחות כתב הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר זרעים אחר זבחים מנחות כפי סדורם בתורה ע"כ. וכתוב במכלול עלה נ"א וגם בשרש מנח ולמה שנהגו לקרוא במשנה מנחות בשוא המ"ם דומה כי המ"ם שרשית וכן היא הקריאה בפי הכל מנחות א"כ המ"ם שרש כמו שתאמר מן גבעה גבעות ומן שפחה שפחות כן תאמר מן מנחה מנחות ואם תהיה המם נוספת היה ראוי לומר מִנְחוֹת בחירק תחת המם כמו מן מצוה מִצְוֹת או בפתח כמו מן מחתה מַחְתּוֹת ומן מראה מראות ע"כ וכן ג"כ אני הדיוט לומד מתוך דבריו שהיא ג"כ כמו מן שמחה שמחות כדכתיב בשמחות וגיל וגם מן כִּבְשָׂה כְּבָשׂוֹת במוכרת כדכתיב מה הנה שבע כבשות האלה וזולתם. והנה זאת הקדמת הרמב"ם ז"ל למסכת זו:

ראיתי להקדים ג"כ למסכתא זו הקדמות כמו שעשיתי לזבחים. ואומר שהמנחות מתחלקות חלק ראשון לשני חלקים. יש מנחה שנשרפת עם הקרבן והיא באה עמו וזו היא נקראת מנחת נסכים ואי אפשר לאותו קרבן להיות מבלעדה. ויש מנחה שהיא מנחה בפני עצמה ר"ל שאינה מנחת נסכים. ומנחת נסכים היא כוללת צבור ויחיד. ואנחנו כבר ביארנו בהקדמות של מסכת זבחים שכל מיני הקרבנות קרבנות צבור וקרבנות יחיד ד'. עולה וחטאת ואשם ושלמים. ואלו הארבעה מינין נקרבין מחמשת מיני בעלי חיים מן הצאן והבקר והעזים והתורים ובני יונה כמו שביארנו שם תנאיהן. ואומר עתה שקרבן העוף אינו טעון מנחת נסכים בשום ענין וכתוב בספרי יכול עולת העוף טעון נסכים תלמוד לומר מן הבקר ומן הצאן וכן כתוב בפרשת נסכים וכן החטאת והאשם אין טעון שום אחד מהן מנחת נסכים לפי שנאמר בפרשת נסכים נדר או נדבה או במועדיכם ואמרו כל הבא בנדר או בנדבה טעון נסכים יצאו חטאות ואשמות שאינן באים בנדר ונדבה ומטעם זה אינן חייבים נסכים לא הבכור ולא המעשר בהמה ולא הפסח לפי שאין אחד מהן בא בנדר ונדבה. והנה עלה בידך מכל אלו ההקדמות כל עולת בהמה וכל קרבן שלמים הוא שטעון נסכים בין שהן קרבנות צבור בין שהן קרבנות יחיד והחטאת והאשם אינן חייבים בנסכים זולתי חטאת מצורע או אשמו בלבד כמו שנבאר עכשיו [פ"ט הל"ו]. והדבר הנקרא מנחת נסכים הוא סלת בלול בשמן זית. והנסכים הוא היין שמקריבין עם העולה או השלמים ג"כ והוא מה שנאמר ויין לנסך. ולפעמים קוראים לכל ר"ל הסלת בלול והיין נסכים דרך העברה בשמות לפי שאין היין בא בלא סלת ולא סלת בלא יין וכולן טכסיסי קרבן ר"ל העולה והשלמים כמו שביארנו. והשיעור שחייב

להביא עם העולה מן הסלת והיין הוא בעצמו שמביאים עם השלמים. והשיעור הזה יתחלף וישתנה כפי שנוי הקרבן והן ג' שיעורין. השיעור הראשון שיהיה הקרבן ממין העזים ואין הפרש בין גדול לקטן או מצעירי הצאן ר"ל שיהיה כבש בן שנתו כמנחת נסכים שטעון כל אחד מהן בין שהם רבים או מועטים עשרון סלת בלול בשמן רביעית ההין ויין לנסך רביעית ההין בין שהקרבן עולה או שלמים. ואם העולה או השלמים מגדולי הצאן והוא הנקרא איל תהא המנחה שחייב בה ב' עשרונים בלול (ברביעית) [בשלישית] ההין שמן ויין לנסך שלישית ההין וזה השיעור הב' ממנחת נסכיס. והשיעור הג' הוא שתהא העולה או השלמים ממין הבקר ואין הפרש בין גדול לקטן. והמנחה הראויה לכל קרבן ג' עשרונים בלול בשמן חצי ההין ויין לנסך חצי ההין. והשיעור הזה נכפל כפי מנין הקרבנות בין שהן של יחיד או של צבור אמר רחמנא כמספר אשר תעשו ככה תעשו לאחד במספרם. ואין שום דבר יוצא מכלל זה ואין מוסיפים עליהם ואין גורעין מהם זולתי הכבש שמקריבין בשני של חג המצות יום הנפת העומר שהיא עולה כמו שביארנו מה שכתוב עליו בתורה שתהא מנחתו שני עשרונים בלולים בשלישית ההין שמן. והנסכים שחייב בהן רביעית ההין יין כמו של כבש. וגם כן נבדלה חטאת מצורע ואשמו שעם כל א' משתיהן בא עשרון לפי שקרבן מצורע כמו שביארנו הוא שני כבשים וכבשה והן חטאת ועולה ואשם ונאמר במנחתם שלשה עשרונים וגו' וזו היא מנחת נסכים ששורפין עם הקרבן הן עם כל העולם הן עם אימורי שלמים. ואלו הם הנסכים שטעונים כל הקרבנות וכבר זכרנו אותן בחמישי משקלים ובכאן השלמנו סדורם וזהו חלק אחד מן המנחות. החלק הב' הם המנחות שאינם תלוין בקרבן והן שני מינים מנחת יחיד ומנחת צבור. ומנחת צבור ג'. אחד מהן עומר התנופה והוא הנקרב ביום שני של חג המצות ועוד יתבארו כל משפטיו במסכת זאת ומקריבין ממנו קומץ לגבי המזבח ואוכלין הכהנים הנותר. והמנחה השניה שתי הלחם והוא שמביאין אותה יום עצרת וכבר זכרנו אותה בתחילת זבחים אמר רחמנא עליה ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וקראה מנחה שנאמר בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם. והמנחה השלישית לחם הפנים שאוכלים אותו הכהנים בכל יום שבת והם י"ב חלות שני עשרונים יהיה החלה האחת. ואלו הג' דוחין את הטומאה אבל לא תאכל אם באת בטומאה כמו שנתבאר בשביעי מפסחים. ומנחת העומר לבדה היא שדוחה את השבת כמו שיתבאר במסכת זו: ומנחת היחיד מתחלקת לחמשה חלקים. החלק הא' שיתחייב בה על עון שעווה. והחלק הב' שיתחייב בה על דבר שרוצה לתקנו. והחלק הג' שיתחייב בזה עם קרבן ידוע שנתחייב בו ואנו קורין זה מנחה דרך העברה ועוד יתבאר זה [פ"ז

הל"ב]. והחלק הד' היא המנחה שחייב בה כהן גדול בלבד או הדיוט פעם אחת כמו שנבאר. והחלק הה' שיחייב עצמו בה בנדר או בנדבה: החלק הא' הוא שיהא שוגג בטומאת מקדש וקדשיו או שגג בשבועות ביטוי או עבר על שבועת העדות בין במזיד בין בשוגג והעובר על א' מאלה הד' חטאים חייב קרבן כמו שביארנו בתחילת דברינו במסכת זבחים ואם אין ידו משגת לאותו קרבן מקריב עשירית האיפה סלת לא יצוק עליה שמן ולא יתן עליה לבונה וזאת נקראת מנחת חוטא וכבר קראה ה' חטאת ודינה שמקריבין ממנה קומץ ויאכלו הכהנים הנותר. והחלק הב' היא מנחה שחייבת בה הסוטה ונבדלה מהמנחות כולן שהיא קמח שעורים והיא ג"כ בלא שמן ובלא לבונה ומקריבין ממנה קומץ לגבי המזבח ואוכלין הכהנים הנותר כמו שביארנו בב' מסוטה והיא הנקראת מנחת קנאות וכן קרא אותה הכתוב. והחלק הג' שחייב בה ג"כ קרבן ידוע כגון שיחייב אדם עצמו בקרבן תודה או ידור בנזיר ושלמו ימי הנזירות. וכבר זכרתי בחמישי מזבחים (הל"ו) שמקריב עם התודה מיני הלחם וכן עם איל נזיר ואלו המינים שמביאים עם התודה ואיל נזיר לא קרא אותה הכתוב מנחה בשום פנים ואינה מכלל המנחות והראיה על זה [מנחות מ"ו ע"ב.] שאם הביא הכהן תודה או איל נזיר שיאכל הלחם שמקריב עמהן כמו ישראל ואילו היה מנחה היה חייב לשרוף אותה כמו שאמר הכתוב וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל אבל החכמים קראוה [מנחה] דרך העברה. והמסכת הזאת ג"כ חוקרת על מלאכת הלחם הזה ואיך יעשה וכמה שיעורו. והחלק הד' הוא הנקרא חביתי כהן גדול והוא עשירית האיפה ומקריבין מחציתו עם תמיד של שחר ומחציתו עם תמיד של בין הערבים והיא נשרפת כולה שנאמר חק עולם לה' כליל תקטר וזו היא המנחה שחייב בה כהן גדול בכל יום והיא נקראת ג"כ מנחת כהן משיח לפי שנאמר בה אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו אבל מה שחייב בה כהן פעם אחת הוא כפי מה שאני אומר והוא שהכהן לכשיגדיל ורוצה להכנס לעבודה בין שהיה כהן גדול או כהן הדיוט תחלת מעשיו שיביא עשרון סלת ומקריב אותו מנחה והוא נשרף כולו לפי שהוא מנחת כהן כמו שביארנו ורמז בזה במה שנאמר זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' וגו' הרי שכלל בפסוק זה מנחת כ"ג שמקריב בכל יום ומנחת כל כהן כשיכנס לעבודה. ודע שהכהן משעה שחייב במצות כשר לעבודה אבל לא היו אחיו הכהנים מניחין אותו לעבוד עד שיהא בן כ' שנה. והחלק הה' שיתנדב ויחייב עצמו בכך וזו נקראת מנחת נדבה כמו שנתבאר והוא ה' מינין. סלת בלול בשמן לבדו ונקראת מנחת הסלת. או מאפה תנור והוא שני מינין חלות או רקיקין או מנחה על המחבת או מנחת המרחשת וכל אלו פסוקי התורה ואיזה מין שיחייב בו עצמו חייב בו. וכן איזה שיעור.

ולא יהיה פחות מעשרון כמו שהתבאר. ואלו הה' מינים צריכין לבונה ושמן וכולן סלת ומקריבין מהן הקומץ והנותר יאכל. והמותרות שיותירו מהמנחות אחר הקרבת הקומץ נקראים שירי מנחות והן נאכלין לכהנים אלא אם היתה מנחת כהן שהיא נשרפת כולה. ועוד יתבאר במסכת הזאת סדר מלאכת המנחות האלו כולן ושיעורן והפסולים הבאים עליהן וכל דיניהם וזהו הנדרש במסכת הזאת. וכבר נתבאר לך שכל המנחות סלת חוץ ממנחת העומר ומנחת סוטה שהן מן השעורים. ומנחת סוטה מיוחדת להיות מקמח שעורים. ואין שורפים א' מהן זולתי מנחת חוטא (צ"ע) ומנחת כהן מאיזה דבר שתהא וכן מנחת נסכים לאיזה אדם שתהא. וכל מנחה מקריבין מהן הקומץ ויאכלו הכהנים השיריים. וכלל כל הדברים שאמרנו שהן כוללין הזבחים בתחילת דברינו בזבחים ולא נשאר לבאר מכל מה שיש בדעתנו להקדים זולתי ביאור שיעור העשרון ושיעור ההין שבשני אלו המדות אנו משערין כל המנחות והנסכים. והנני אומר שכבר זכרנו בסוף פאה שמדה (שבתלמוד) [שיש בחללה] ד' אצבעות בארך וד' אצבעות לרוחב ברום שתי אצבעות ושביעית מעשר אצבע (נ"א וז' עשיריות מאצבע) ושתהא האצבע שמשערין בה גודל מיד בינונית כברייתה שזו המדה נקראת לוג ורביעיתה יקרא רביעית וההין הנזכר בתורה שבו משער הכתוב הנסכים ושאר המנחות ברביעיתו ושלישיתו ומחציתו הוא מחזיק י"ב לוגין. וכבר נתבאר שנסכי כבש ג' לוגין ונסכי איל ד' לוגין ונסכי שור ו' לוגין ובאלו השיעורין מן השמן בוללין הסלת כמו שזכרנו וכבר זכרתי בתחלת מסכת עדיות שאני שיערתי מדת הרביעית ודקדקתי בה כל מה שאפשר לי דזכרתי שמצאתיה מחזיקת מן היין קרוב לכ"ו דרכמונים מצריים וכן מצאתי [מחזקת] משמן הזית גם כן כ"ז דרכמונים מצריים וגרגרים לא חששתי בהן למעוטן ויהיה משקל מה שמחזיק הלוג מן היין או מן השמן כפי מה שמצאתי מאה דרכמונים וד' דרכמונים מצריים והעשרון הוא עשירית האיפה והוא העומר והוא שיעור חלה וכבר ביארנו שיעור המדה הזו בשני מחלה ובתחילת עדיות בצמצום ושם ביארתי ג"כ ר"ל בעדיות שאני מצאתי שיעור חלה במדה שעשיתי [תחזיק] תק"כ דרכמונים מקמח חטת מצרים וזה השיעור בעצמו מצאתי שמחזיק מסלת מצרים ג"כ והדרכמונים כולן מצריים וזה מה שראינו להקדים אותו ואחר כך אתחיל בפירוש. עכ"ל ז"ל:

כל המנחות שנקמצו וכו'. עבודה קמייתא נקט וה"ה כו' וד' עבודות יש בקומץ כנגד ד' עבודות שיש בדם. תוס' ז"ל:

אלא שלא עלו וכו'. בגמ' רמי דר"ש אדר"ש דבחדא ברייתא מוכח דס"ל דמנחת חוטא פסולה שלא לשמה כדין חטאת. ומנחת נדבה כשרה שלא לשמה אלא שלא עלתה

לבעלים לשם חובה כדין אשם. וכדתנן במתני'. ובברייתא שאכתוב בסמוך מוכח דס"ל דאפילו מנחת חוטא שלא לשמה עלתה לבעלים לשם חובה. ומתרץ להו רב אשי דהא דאמר ר"ש עלו באומר הריני קומץ מחבת לשם מרחשת דכיון דלא אדכר שמא דמנחה אלא שמא דמנא דברי רוחות בעלמא נינהו. והא דקאמר ר"ש דלא עלו כגון דאדכר שמה דמנחה כגון קומץ מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת דבמנחה דפסלה בה מחשבה קא מחשב. ולדידיה איכא לאוקמה למתני' כר"ש. דמתני' בדאדכר שמה דמנחה כדמפרש שלא לשמו ולשמו לשם מנחת נדבה ולשם מנחת חוטא וההיא ברייתא דעלו בדלא אדכר שמה דמנחה. אבל לרבה ורבא דתריצו ההיא רומיא בשנויי אחריני מסקי' דמתני' דלא כר"ש דתניא ר"ש אומר כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות ואפילו מנחת חוטא ועלו לבעלים לשם חובה שאין המנחות דומות לזבחים שהקומץ מחבת לשם מרחשת מעשיה מוכיחין דמחבת היא והקומץ חריבה לשם בלולה דהיינו מנחת חוטא למנחת קנאות מעשיהם מוכיחין לשם חריבה. אבל בזבחים אינו כן דשחיטה אחת לכולן קבלה אחת לכולן זריקה אחת לכולן. והשתא פליגא מתני' עליה דר"ש בתרתי. חדא דמתני' קתני בכל המנחות דלא עלו וחדא דקפסיל תנא דידן מנחת חוטא לגמרי. ואיתה להאי ברייתא נמי בפ"ק דזבחים דף ט' וגם בפ' התכלת (מנחות דף מ"ט.) ועיין בספר קרבן אהרן בפ' צו פ' ג':

ומנחת קנאות. של סוטה שאם קמצן שלא לשמן כגון וכו' לשון ר"ע ז"ל עד סופו ועוד מפרש טעמא בגמרא דכי קתני תנא דמתני' באה יחיד אבל באה צבור לא קתני וכי קתני באה בגלל עצמה אבל באה בגלל זבח כגון מנחת העומר שבאה עם הכבש לא קתני:

לשמן ושלא לשמן. בפ"ק דזבחים מסקינן דסתמא כלשמן דמי. תוס' ז"ל:

כיצד לשמן ושלא לשמן לשם מנחת חוטא ולשם מנחת נדבה או שלא לשמן וכו'. יש מוחקין מלת או וכן בתלמוד ליתה: בסוף פי' ר"ע ז"ל אבל שלא לשמן [ולשמן] כשרות קמ"ל פי' קמ"ל דלא אזלינן בתר לשון ראשון ולא בתר אחרון לחודיה אנא בתר כולהו הלכך אצטריך למיתני הני תרי באבי. וביד פי"ד דהלכות פסולי המוקדשין סימן ב':

משנה ב

אחת מנחת חוטא ואחת כל המנחות וכו'. רפי"א דהלכות פסולי המוקדשין וסי' ג':

אחד מנחת חוטא ואחד וכו'. כך הגיה הר' יהוסף ז"ל. ובגמרא פריך למה ליה למתני' אחת מנחת חוטא ואחת כל המנחות וכו' ליתני כל המנחות שקמצם זר ואונן וכו' ומשני איצטריך סד"א הואיל ואוקימנא לרישא דלא כר"ש ה"א דפליג נמי בסיפא ואמר במנחת חוטא דכי היכי דאין קרבנו מהודר בשמן ולבונה כי קמצי לה פסולים נמי כשרה קמ"ל

משנה יתירה אחת מנחת חוטא דלא אצטריך למתני' אלא לר"ש דר"ש מודה בסיפא. והקשו תוס' ז"ל תימא לרב אשי דריש פירקין דאתיא כר"ש מאי איכא למימר וי"ל דמ"מ ע"כ רישא דלא כר"ש דקחשיב הילוך שלא לשמו ור"ש מכשיר בהילוך בפ"ק דזבחים ע"כ תוס' כתיבת יד ועוד האריכו שם:

שקמצן זר ואונן וכו'. וה"ה שתויי יין ופרועי ראש במיתה ומחלי עבודה אלא תנא ושייר. תוס' ז"ל:

ערל טמא. בכדי נקט טמא דהא תנא טבול יום וכ"ש טמא אלא לפי שרגיל התנא לשנות יחד ערל וטמא הערל וכל הטמאים וכן בקרא לא יוסיף עוד לעבור בך בליעל ערל וטמא. תוס' חיצוניות:

ע"ג כלים ע"ג בהמה. לא זו אף זו קתני לא מבעיא כלים דחייצי אלא אפילו בהמה דהוי בשר והוי מין במינו חייצא ולא מיבעיא בהמה אלא אפילו רגל חבירו שהוא בשר אדם כמותו. תוס' חיצוניות. ותלמוד שלם וערוך הוא בפ' שני דזבחים דף כ"ד והביאו שם ר"ע ז"ל והוא אמתני' דהתם ראש הפרק:

קמץ בשמאל פסל. בפ' קבלה דף כ"ד:

בן בתירא אומר יחזיר ויחזור. כך מ"מ. ובת"כ פרשת ויקרא פרק עשירי יליף ר' יוחנן בן ברוקא מדכתיב וקמץ משם דהל"ל וקמץ ממנה אלא למידרש וקמץ משם ממקום שקמץ כבר בפיסול. ובגמרא תניא ר' יוסי בן יאסיין ור' יהודה הנחתום אמרו לא שנו דבן בתירא מכשיר בחזרה אלא שקמץ ולא קידש הקומץ בכלי שרת אבל קידש פסל ולא מהניא חזרה. ות"ק דידהו פליג עלייהו דאפילו קמץ וקדש מהניא חזרה. והכא גבי קמיצת שמאל לא פליג ר"ש כדפליג בזבחים גבי קבלה משום דהכא קרא כתיב קדש קדשים היא כחטאת וכאשם לאשמועינן דקמיצת שמאל פסלא:

קמץ ועלה בידו. ר"פ שני דסוטה:

צרור או גרגר מלח וכו' והחסר פסול. בהקומץ רבה יליף לה מדכתיב מלא קומצו תרי זימני רש"י ז"ל:

מבורץ. מלא וגדוש לישנא אחרינא שיש קמח בין ראשי אצבעותיו לפס ידו רש"י ז"ל:

פושט את אצבעותיו וכו'. לשון הברייתא בגמרא חופה שלש אצבעותיו על פס ידו. וביד פי"ג דהלכות מעשה הקרבנות סי' י"ג וז"ל שם ואם הוסיף בקומץ כגון שהרחיק אצבעותיו וקמץ ה"ז פסול ע"כ. ועיין בספר קרבן אהרן פ' ויקרא פרק עשירי:

משנה ג

ריבה שמנה. ביד פרק י"א דהלכות פסולי המוקדשין סי' ח' ט':

חסר לבונתה פסולה. שלא נתן בה אלא קורט אחד של לבונה אבל אם יש בה שני קרטין כשרה עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט כר' יהודה ולא כר"ש דאמר על קורט אחד כשרה פחות מכאן פסולה דלא דריש הכא האי את ור"מ נמי פליג עלייהו וס"ל אינה כשרה אם חסר דבר מן הלבונה שנקבעה עם המנחה דהיינו קומץ שלם דדריש כל כפשטיה ושלש מחלוקות בדבר דפשטא דמתני' פי' רש"י ז"ל אליבא דר"מ דסתם מתני' ר"מ:

כזית משיריה בחוץ וכו' או להקטיר לבונתה בחוץ. ואי קשיא אמאי לא תנא נמי כזית מלבונתה תריץ הך סתמא כרבנן דאמרי' בגמרא דלבונה כשרה בקורט א' הלכך לא תנא כזית. רש"י ז"ל. ותוס' חיצוניות הקשו עליו דלא נהירא דא"כ ליתני להקטיר קורט אחד מלבונתה ועוד דהא אוקימנא סתם מתני' כר"מ דאמר חסר לבונתה פסולה והעלו אלא נראה לומר דסמיך אכולהו כזית דלעיל ולא חשש להאריך וה"ה ללבונה ע"כ. וז"ל הרגמ"ה ז"ל ואי קשיא מ"ט לא אמר בלבונה בסיפא או כזית משום דסתם מתני' ר"מ היא וסבר את כל הלבונה גבי פגול דבכרת הוא לא מיחייב כרת עד דאיכא כולה לבונה גבי פסול דלית ביה כרת אפילו בכזית חוץ למקומו פסול עכ"ל ז"ל. ובגמרא איכא דר' חייא תני למתני' ולא תני או כזית בכוליה מתני' לא בקומץ ולא בשירים ולא בפגול ולא בפסול ומסיק אביי דטעמא דלא תני ר' חייא או כזית בברייתא דידיה משום דברייתא דידיה ר' אלעזר היא דלא חשיב הקטרה עד שיקטיר את כולו כדתנן בפ' השוחט והמעלה הקומץ והלבונה והקטרת וממזת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים שהקריב מאחד מהן כזית בחוץ חייב ור' אלעזר פוטר עד שיקריב את כולו וכיון דבקמיצה לא מצי למיתני הקומץ ע"מ להקטיר כזית מקומצה למחר דלא מיפגל בהכי דהא לא חשיב בהקטרה גמורה הלכך לאו מחשבה היא ולא תני לה כלל אפי' בשירים ואי קשיא תנא דידן אמאי תני או כזית מקומצה למחר תריץ תנא דידן לית ליה דמתני' ר' אלעזר היא ואית ליה דמיפגל בהכי ופרכינן אי ר' אלעזר אמאי תני ר' חייא להקטיר קומצה למחר הא לר' אלעזר לא הויא הקטרה עד שיקטיר גם את הלבונה ואשתכח דלאו בהקטרה שלמה מחשב דתנן התם נמי הקומץ והלבונה שהקריב את אחד מהן בחוץ חייב ר' אלעזר פוטר עד שיקריב את השני וא"כ הכא איבעי ליה ר' חייא למיתני להקטיר קומצה ולבונתה ומשני מתני' דחשיבא הקטרה בקומץ לחודיה במנחת חוטא קמיירי דאין בה לבונה וע"מ להקטיר לבונתה דתני במתני' דהוי פגול מוקים לה בלחם הפנים דאין בו אלא הקטרת לבונה ופרכי' ואיכפל תנא לאשמועינן קומץ דמנחת חוטא ומשני אין וכן כי אתא רב דימי א"ר אלעזר קומץ דמנחת חוטא ור' אלעזר היא:

פגול וחייבים עליו כזית. האוכל משיירי מנחה דכתיב בחוץ לזמנו עונה תשא וכתיב בנותר ואוכליו עונו ישא מה להלן כתיב ונכרתה אף כאן האוכלו בכרת והך ג"ש בפ"ק דכריתות רש"י ז"ל אמר המלקט וגם בפ' קבלה עלה כ"ח איתא להאי גזרה שוה:

זה הכלל כל הקומץ והנותן בכלי וכו'. פ"ק דזבחים דף י"ג וכתבו שם תוס' ז"ל בהגשה אין פגול דקמיצה כנגד שחיטה ואין לומר פגול קודם שחיטה ע"כ ואיתה נמי בפירקי' דף ז' ובר"פ שני דמכלתין ובסופה:

קמץ בשתיקה. שלא חשב כלום בקמיצה אלא בנתינת כלי או בהילוך או בהקטרה חשב:

או שקמץ חוץ לזמנו ונתן בכלי והלך והקטיר בשתיקה כצ"ל:

או שקמץ ונתן בכלי והלך והקטיר חוץ לזמנו. שבכלם חשב מחשבת חוץ לזמנו. זהו שקרב המתיר כמצותו שאין בה פסול אחר אלא חוץ לזמנו. והא לא הוה צריך למתנייה אלא זו ואין צריך לומר זו קתני. הרגמ"ה ז"ל. וביד פ' שני דהלכות מעשה הקרבנות סי' ה' ובפ' י"ג דהלכות פסולי המוקדשין סי' ו' וספי"ד ובפט"ו סי' ב' ורפי"ו:

משנה ד

בפי' ר"ע ז"ל משנה ד' מתחלת מנחת חוטא וקנאות וכו' וטעות הוא וצריך למחוק אות הדלית משם ולכותבה לעיל קודם הלשון המתחיל קמץ חוץ למקומו וכו':

כזית בחוץ כזית למחר. חשב באחת וכו' לשון ר"ע ז"ל עד מלות אמרינן בעבודות. צריך להגיה אייריי בשתי עבודות:

וחכמים אומרים זה וזה פסול ואין בו כרת. וא"ת היינו ת"ק וי"ל דאתא למיסתם כותיה דכה"ג משני בפ' המפלת. תוס' ז"ל. ועיין במה שפירשתי בס"פ שני דמסכת זבחים בס"ד:

שאין אכילה והקטרה מצטרפין. בגמרא מוקי לה ר' ירמיה כר' אליעזר ואביי מוקי לה כרבנן וכדכתיבנא בס"פ שני דזבחים. וביד פי"ו דהלכות פסולי סימן ב':

פרק ב

משנה א

לאכול שיריה וכו' הכא לא איצטריך למיתני' או כזית כיון דתנא בפ"ק. תוס' ז"ל:

אמרו לו מה שֶׁנתַּה זו מן הזבח. כך מ"מ:

שהזבח דמו ובשרו ואימוריו אחד. פי' והדם הוא מתיר את האימורים להקטיר הלכך כי חשיב על האימורין להקטירם חוץ לזמנם בשעת עבודת הדם מפגל דלאו שני מתירין נינהו אבל לבונה אינה בעיכוב מנחה כלומר אינה בכלל עכוב השירים ואין הקומץ

מעכב הלבונה מהקטיר כי היכי דמעכב להו קומץ לשירים דלא מיתאכלי כל כמה דלא מתקטר אבל לבונה אי בעי מקטר לה ברישא ואי בעי מקטר לקומץ ברישא הלכך הויא לבונה מתיר בפני עצמו ואין מתיר מפגל את המתיר: בפי' רעז"ל ואם שחט אחד מהן לאכול מחברו למחר שניהם כשרים. אמר המלקט כדתנן בסוף פירקין. וביד ספי"ד דהלכות פסולי המוקדשין:

משנה ב

ר' יוסי אומר אותה החלה וכו'. דתרי גופי נינהו ואם פיגל בזו לא נתפגלה זו ובריית דקתני לעולם אין בו כרת עד שיפגל בשתיהן בכזית דמשמע דחד גופא נינהו מדמצטרפות ולא מיתוקמא ההיא ברייתא אלא לר' יוסי דאי לרבנן אפי' פיגל באחת מהן נתפגלה חברתה היינו טעמא דר' יוסי דהכתוב עשאן גוף אחד דכתיב תביאו לחם תנופה והכתוב עשאן שני גופים מדכתיב שתים שני עשרונים הלכך ערבינהו דאמר כזית בין שתיהן מתערבין ומצטרפין דהכתוב עשאן גוף אחד פלגינהו דאמר ע"מ לאכול מן האחת ולא עירב חברתה עמה מיפלגי דאין חברתה פגול דהכתוב עשאן שני גופים מדכתיב שתים שני עשרונים וסדרים דלחם הפנים ילפינן משתי הלחם אפילו למאן דלא יליף מילתא ממילתא דהכא דמו אהדדי טפי וכי היכי דפליגי ר' יוסי ורבנן בשתי הלחם ובלחם הפנים ה"נ פליגי בלחמי תודה שהן ד' מינים שאם פיגל באחד מהן לר' יוסי לא נתפגלו האחרים ולרבנן נתפגלו ג"כ האחרים וכן אתה אומר דפליגי ג"כ במנחת מאפה שיש בה שני מינין מחצה חלות ומחצה רקיקין ואליבא דר"ש דאמר במתני' בס"פ כל המנחות באות מצה דאמר אם רצה מביא מחצה חלות ומחצה רקיקים לר' יוסי אם פיגל בחלות לא נתפגלו הרקיקין ולרבנן נתפגלו:

נטמאת אחת וכו'. ירושלמי דפסחים פ' כיצד צולין ודפ"ק דהוריות:

ר' יהודה אומר שניהם יצאו וכו' כצ"ל. ופי' הרגמ"ה ז"ל אלא א"ר יוחנן ליתא לדר' אליעזר דאמר מחלוקת לפני זריקה אבל לאחר זריקה דברי הכל הטמא בטומאתו והטהור יאכל אלא תלמוד ערוך הוא בפיו של ר' יהודה דאין קרבן ציבור חלוק ל"ש לפני זריקה ול"ש לאחר זריקה ע"כ:

וחכמים אומרים הטמא בטומאתו והטהור יאכל. ספ"ה דהלכות תמידים ומוספים וכוליה מתני' פי"ז דהלכות פסולי המוקדשין סי' י' י"א י"ג:

משנה ג

התודה מפגלת את הלחם וכו'. פי"ז דהלכות פסולי המוקדשין סי' ז' ח': בפי' רעז"ל צ"ל דכתיב והניף הכהן אותם על לחם הבכורים וגו' אימא וכו' וגם בסוף לשונו ז"ל צריך להיות אימא כי מפגל בתודה לא מפגלי חלות צריכא:

משנה ד

הזבח מפגל וכו'. תוס' פרק השוחט והמעלה (זבחים דף ק"ט:)

משנה ה

פיגל בקומץ וכו'. פי' הרמב"ם ז"ל אבל תהי' המחשבה הזאת בשעת הקמיצה ולא בשעת ליקוט הלבונה או וכו' כתב החכם ה"ר סולימאן אוחנא ז"ל צ"ע לדעת הרב ז"ל אי בעינן תרווייהו בשעת הקמיצה ובשעת ליקוט הלבונה התנן בריש פירקין הקומץ את המנחה לאכול שיריה וכו' כ"ע מודו שהוא פגול ודוחק לומר דהכי קתני הקומץ את המנחה ובכללו מלקט לבונה אבל לדעת רש"י ז"ל שפי' דמתני' ה"פ פגול בקומץ בהקטרת הקומץ חשב על השירים לאכלן שלא בזמנן ניחא ההיא דהקומץ את המנחה דריש פירקין שהקמיצה במנחה כשחיטה בזבחים ואע"פ שלא חשב בלקוט הלבונה הוי פיגול ע"כ: וכתב ה"ר יהוסף ז"ל פיגל בקומץ ולא בלבונה וכו' פי' הקומץ והלבונה שניהם דבר אחד הם כי שניהם בכלל הקטרת הם וע"כ סוברים חכמים שאינם פיגול עד שיפגל בכל העבודה הזאת וכן גבי שחט אחד מן הכבשים שחכמים אומרים אינו פגול עד שיחשוב בשעת שחיטת שניהם לאכול למחר כי שניהם קרבן אחד שהרי אסור לאכול את אחת מן החלות כששחטו אחד מן הכבשים גם שישחט גם השני וכן גם בפיגול לא הוי פגול עד שיחשוב מחשבת פגול בכל השחיטה של שניהם שהיא כולה קרבן אחד וכן בכל הזריקה או בעבודות האחרות ע"כ: במסכת זבחים פ' ב"ש (זבחים דף מ"א.) ועיין במ"ש שם סימן ב' ואיתא נמי בפ' השוחט והמעלה (זבחים דף ק"י) ובפירקין דף י"ד:

עד שיפגל בכל המתיר כצ"ל. ומשמע דפסול מיהא הוי לרבנן ומפ' טעמא בגמרא בדף י"ד דגזרי רבנן קומץ אטו קומץ דמנחת חוטא ולבונה אטו לבונה הבאה בבזיכין וכן נמי תני תנא קמיה דרב יצחק בר אבא הקטיר קומץ לאכול שירים למחר לדברי הכל פסול ומשמע קצת בגמרא דרבי פליג ומכשר לגמרי אלא שהתוס' חיצוניות חִלְקוּ בדבר: וכן נמי הא דאמרי רבנן במתני' שחט אחד מן הכבשים לאכול שתי חלות למחר או הקטיר אחד מן הבזיכין לאכול שני סדרים למחר דקאמרי רבנן אין בו כרת הא פסול איכא דגזרי חד כבש אטו כבש חברו שלא ישחוט שניהם במחשבה דהתם פיגל בכל המתיר וכן

בבזך אטו בזך חברו דכולהו הנך גזרות משום דאיכא בעלמא דדמי להו והוי פגול דייקא נמי דטעמא דפסלי רבנן משום דמשכחי פגול בדדמי להו דקתני סיפא מודים חכמים לר"מ במנחת חוטא ובמנחת קנאות שאם פיגל בקומץ שהוא פיגול וחייבין עליו כרת שהקומץ הוא המתיר הא למה לי למיתני שהקומץ הוא המתיר פשיטא מי איכא מתיר אחרינא אלא לאו הא קמ"ל דטעמא דפסלי רבנן במחשב בשעת הקומץ דמנחת נדבה מש"ה הוא דאיכא קומץ דמנחת חוטא דדמי ליה שהם מודים בו שהוא פיגול:

במנחת חוטא ובמנחת קנאות. שאין בהם לבונה והקומץ לבדו הוא המתיר עכ"ל רעז"ל אמר המלקט והכי נמי מודו רבנן אם פיגל בקמיצת המנחה או בנתינתה בכלי בהני עבודות דלית דכותייהו בלבונה שפיגל. הרגמ"ה ז"ל:

ר"מ אומר פגול וחייבים עליו כרת. דס"ל דמפגלין בחצי מתיר ואי קשיא הקומץ את המנחה אמאי פוסל במחשבתו הא עבודת חצי מתיר הוא דהא איכא נמי עבודת לבונה תריץ בקמיצה ודאי עבודה שלימה היא דהא ליכא קמיצה בלבונה תדע דהא בהקטרת קומץ אם חישב לאכול שירים למחר פליגי רבנן ואמרי דכיון דאייכא נמי הקטרת לבונה לא חשיבא הקטרת קומץ לפגל דקתני מתני' פיגל בהקטרת קומץ ולא בלבונה וכו' וחכמים אומרים אינו פגול עד שיפגל בכל המתיר. ואי קשיא הא אוקימנא בריש פירקין לכ"ע דמפגלין בחצי מתיר דקתני הקומץ ע"מ להקטיר קומצה למחר מודה ר' יוסי וכו' והרי לא חישב אלא על חצי מתיר על הקטרת הקומץ לאו פירכא היא דלא דמי להאי דהכא דהתם חישב על חצי מתיר בשעת עבודה שלימה והאי חישב בשעת חצי עבודה כגון שחיטת אחד מן הכבשים. רש"י ז"ל בפירקין דף י"ד:

וחכמים אומרים אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר כצ"ל:

שחט אחד מן הכבשים וכו'. בפירקין דף ט"ו:

לאכול מחברו למחר שניהם כשרים. דאין מתיר מפגל את המתיר. ובגמרא הקטיר קומץ ע"מ להקטיר לבונה למחר פיגל ואע"ג דאין מתיר מפגל את המתיר ול"ד לשוחט את הכבש לאכול מחברו למחר דהתם לא אקבעו בחד מנא אבל הכא דאיקבעו בחד מנא כחד דמו ומפגל להקטרה דלבונה וה"מ לר"מ ולרבנן אבל לר' יוסי דאמר בריש פירקין אין מתיר מפגל את המתיר לא מפגלא הקטרת קומץ להקטרת לבונה ורמוז כבר בריש פירקין בפי' רעז"ל וביד פרק ששה עשר דהלכות פסולי המוקדשין סי' ז' ובפי"ז סימן י"ד ט"ז י"ז:

סליק פירקא (והוא הקומץ זוטא):

פרק ג

משנה א

(והוא הקומץ רבא)

הקומץ את המנחה וכו' ספ"ק דמכלתין. וכתבו תוס' ז"ל משום דבעי למיתני ר' אליעזר פוסל איצטריך דלגופיה לא אצטריך דממתני' דבפ"ק שמעי' דקתני לאכול דבר שדרכו לאכול להקטיר דבר שדרכו להקטיר חוץ למקומו פסול חוץ לזמנו פגול הא לאכול דבר שאין דרכו לאכול ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר כשר דליכא למימר מדיוקא לא שמעינן כשר אלא דלא הוי פגול אבל פסול הוי דבספ"ק משמע דאפילו כשר שמעי' מינה גבי האי דדייק טעמא דלאכול ולהקטיר וכו' על כרחך מדיוקא דחוץ למקומו שמעינן דכשר ע"כ:

רבי אליעזר פוסל. עי' בתוי"ט בשם התוס' ובגמ' מסיק דמודה ר' אילעזר שאין ענוש כרת. ועיין בדבור תוס' המתחיל אלא לעולם דברי הכל פסול שכתבו שם שצריך למצוא שני תנאים אליבא דר' אליעזר דחד פסול וחד מפגל:

שאין אכילה והקטרה מצטרפין. בגמ' בספ"ק מוקי לה ר' ירמיה כר' אליעזר ואביי מוקי לה כרבנן. תוס' ז"ל: וכתב רש"י ז"ל לאכול כחצי זית הא משנה יתירה כו' [עי' בתוי"ט] וכתבו תוס' חיצוניות וקשה לתירוץ הקונטרס התינח לאביי אלא לר' ירמיה דמוקי משנה דפ"ק כר' אליעזר מא"ל וי"ל דאי ממתני' דפ"ק ה"א סתם ואח"כ מחלוקת הוא ואין הלכה כסתם לכך הדר סתמיה בהאי פירקין אחר המחלוקת ולמידק הא לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול מצטרפין מיהו קשה דמשמע דטעמא דר' אליעזר משום גזרה ובגמ' מפיק ליה מקרא וצ"ע ע"כ: בסוף פי' רעז"ל ולעולם אכילה כי אורחיה משמע קומץ למזבח ושירים לאדם. אמר המלקט ור' אליעזר אמר לך א"כ ליכתוב רחמנא אם האכול האכול א"נ אם יאכל יאכל מאי אם האכול יאכל ש"מ תרתי למחשבת הקטרה בכזית מחשבין מאכילה לאכילה:

משנה ב

בפי' רעז"ל צריך להגיה והכי מפרש בפ' אלו מנחות נקמצות:

לא יצק בגמ' מוקי למתני' דמכשיר יציקה בזר דלא כר"ש דתניא וכו' והקשה תוס' ז"ל דהא נמי מתני' דלא כר' יהודה ור"ש דבמתני' תנן לא מלח כשר ובמילתיה דר"ש בברייתא קתני דמליחות בעי כהן ולקמן נמי בברייתא מוכח דמליחה מעכבה לר' יהודה ור"ש ואי אפשר לפ' מתני' לא מלח כהן אלא זר דהא מליחה בראשו של מזבח ואי אפשר זר עולה ע"ג המזבח ע"כ: בפי' רעז"ל דמקמיצה ואילך מצות כהונה. אמר המלקט דכתיב

ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ מקמיצה ואילך מצות כהונה לימד על יציקה ובלילה שכשרה בזר ור"ש ס"ל וי"ו דוהביאה מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון דהיינו יציקה מתחתון דהיינו קמיצה:

לא בלל. תוס' דפ' מצות חליצה (יבמות דף ק"ד) ור"פ הספינה דף פ"א ודר"פ כסוי הדם ודפ' בתרא דנדה דף ס"ו ובג' ס"פ המנחות:

פתיתין מרובות. כלומר פתיתין גדולות עשה לשתים ולא יותר ומיעט מדינה וקמ"ל דכשרה:

ולא משחן כשרה. כך הגיה ה"ר יהוסף ז"ל:

והן בולעות זו מזו. הקומץ בולע וכו' לשון רעז"ל. אמר המלקט זה הוא פי' רש"י ז"ל שבכתיבת יד אכן פי' רש"י ז"ל שבדפוס בהפך שמנחת נסכים נמי פסולה. ותוספת יום טוב מתוך פירושו מוכח שלא ראה אלא פי' רש"י ז"ל שבדפוס. וביד פי"ג דהלכות מעשה הקרבנות סי' י' י"א ובפי"א דהלכות פסולי המוקדשין בסימן ז' ובסימן כ"ח:

משנה ג

שתי מנחות שלא נקמצו וכו'. ירושלמי פ' חומר בקודש דף ע"ט:

אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה. שנפלה זו בצד זה של כלי וזו בצד זה ונשאר מזו כדי קומץ ומזו כדי קומץ שלא נתערב כשרות. רש"י ז"ל:

נתערב קומצה בשיריה. לא יקטיר את כולה משום דהשירים וכו' לשון רעז"ל עד שכל שממנו לאשים. אמר המלקט כתוב בתוס' חיצוניות ברישא פי' בקונטרס דאין הקטרה מצוה אלא בקומץ ומשמע דאם רצה להקטיר יקטיר ובסיפא פירש לא יקטיר אסור להקטיר דכל שממנו לאשים הרי הוא בבל תקטירו אבל ברישא לא הוי חלק גבוה מבורר עדיין ולא קרינן ביה ממנו לאשים עכ"ל תוס' חיצוניות ולשון הרמב"ם ז"ל בספי"א דהל' פסולי המוקדשין נתערב קומצה בשיריה או שנתערבו שיריה בשיירי חברתה לא יקטיר ואם הקטיר עלתה לבעלים ע"כ:

נטמא הקומץ והקריבו הציץ מרצה. דכתיב ונשא אהרן את עון הקדשים אינו נושא אלא עון טומאה עכ"ל רעז"ל. אמר המלקט פי' הרגמ"ה ז"ל בין נטמא הזבח בין נטמא הכהן ע"כ אבל עון פגול לא דהא כתיב לא יחשב ועון נותר נמי לא דהא כתיב לא ירצה דמשמע דאין להם תקנה: בפי' רעז"ל שנאסר יוצא במשכן. אמר המלקט בפ' כיצד צולין מביק לה מקרא דכתיב מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש והוא פי' רש"י ז"ל ויש לתמוה על מה שפי' ז"ל הותר בבמות נוב וגבעון דאין שם קלעים דהא תנן בפ' בתרא דזבחים גבי נוב ולבעון קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים ולע"ד צ"ע אבל בפי'

הרגמ"ה ז"ל מצאתי עון יוצא הותר מכללו בבמה בשר קדש שיצא או אם נשחט בשעת פירוקו של משכן או אם גילה הרוח ליריעה דלא היו מחיצות שהותר מכללו בבמה אין לה יריעות ומותר להקריב בה קודם שהוקם המשכן עכ"ל ז"ל. וביד פי"א דהלכות פסולי המוקדשין סי' י"ט כ"ט ל' ל"א ובפ"ג דהלכות מעילה סי' ט':

משנה ד

נטמאו שיריה וכו' פי"א דהל' פסולי המוקדשין סי' ט"ו כ' ומייתי לה בירושלמי פ' כיצד צולין דף ל"ד. ומה שכתב רעז"ל דאמרי' בפ' כיצד צולין הוא שם בבבלי בברייתא בדף ע"ז. ואיתה למתני' התם ובפ"ק דמכלתין דף ט'. ועיין במה שכתבתי בשם ספר יראים בפ' לולב הגוזל סי'. ג': בפי' רעז"ל והוא שלא נשתייר דבר מן השירים שלא נטמא. אמר המלקט הכי מפ' לה רב דאם נשתייר מקצת מודה ר' יהושע דכשרה דשיורא מילתיה היא וכדתניא ר' יהושע אומר כל הזבחים שנשתייר מהם כזית בשר או זית חלב זורק את הדם ובעולה אפילו כחצי זית בשר וכחצי דית חלב זורק את הדם מפני שכולה כליל:

שלא בכלי שרת. ירושלמי פ' שני דיומא דף ל"ט ובבבלי פ"ק דמכלתין דף י"א ובפ' קבלה דף כ"ה: בפי' רעז"ל שלא בכלי שרת שלא קדש וכו' עד כדקאמרי' בפ' שתי הלחם. אמר המלקט בגמרא בברייתא בפ' שתי הלחם (מנחות בדף צ"ו) יליף לה רבי מקרא והכי תניא התם שאלו את רבי זו מנין שהמנחות טעונות כלי אמר להם הרי הוא אומר ויאמר אלי זה המקום אשר יבשלו שם הכהנים את האשם ואת החטאת אשר יאפו את המנחה לבלתי הוציא אל החצר החיצונה. מנחה דומיא דחטאת ואשם מה חטאת ואשם טעונים כלי דהא כתיב אשר יבשלו ואין בישול בלא כלי אף מנחה נמי טעונה כלי ובפנים משתעי קרא דכתיב ביה לבלתי הוציא אל החצר החיצונה. וכתבו שם תוס' ז"ל וצריך לדקדק לאיזו מנחה איצטריך קרא אי למנחת מחבת ומרחשת ומאפה תנור הא כתיב בהו ואי למנחת סלת אין בה אפיה קודם קמיצה וקמיצה הא נפקא לן בס"פ התודה דמה עולה טעונה כלי דכתיב ויקח את המאכלת אף כל טעון כלי וקמיצה כנגד שחיטה וקדוש קומץ כנגד קבלה: עוד בפי' רעז"ל ור"ש מכשיר טעמא דר"ש וכו' עד כחטאת וכאשם. אמר המלקט הרמב"ם ז"ל פי' שההקש הוא כך שכמו שמתעסק במעשה החטאת בידו בלתי כלים רוצה לומר הקטרת אימורין כן ג"כ הקטרת הקומץ. ולפירושו צ"ע לע"ד בסוגית התלמוד דקאמר בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם דלהכי אתקשא נמי לאשם ואי בהקטרת אימורים גם האשם לא שייך למימר דמקטיר אמוריו בכלי דבין חטאת בין אשם תרוייהו הקטרת אימוריהם בכלים רשות ולא חובה וכמו שכתב הוא ז"ל רפ"ז דהלכות מעשה הקרבנות וברפ"ט אלא גבי זריקת הדם הוא

דשאני לן חטאת מאשם דחטאת מתן דמו באצבע ואשם בזריקה בכלי. ובגמרא ר' ינאי מפרש טעמא דר' שמעון דס"ל דכיון שקמצו מכלי שרת מעלהו ומקטירו אפילו בהמיינו ואפילו במקדה של חרס. ורב נחמן בר יצחק אמר הכל מודים בקומץ שטעון קדוש וכי מכשר ר' שמעון בהקטרה שאם נטלו מתוך כלי שרת לאחר שקדשו בו והעלהו בידו והקטירו כשר ופרכינן מברייתא עליה דרב נחמן וקאי בתיובתא [הגה"ה לשון הרגמ"ה ז"ל ור' ינאי אמר כר' שמעון. דלא בעי הולכה בכלי שרת ומוסיף על דבריו דמכשר בין בשמאל בין בימין ע"כ ובגמרא איכא נמי תנא דס"ל כוותיה דר' ינאי]: עוד בפי' רעז"ל דאין קומץ פחות משני זיתים. אמר המלקט זהו דוקא אליבא דר' יהושע בן לוי ורבא אבל ר' יוחנן בן נורי ואביי סברי דיש קומץ פחות משני זיתים ויש הקטרה פחות מכזית עיין בגמרא פרק חמישי דמפרש אביי אין לי אלא כולו דהיינו כזית וכו':

משנה ה

הסלת והשמן מעכבין זה את זה. דכתיב גבי המנחות מסלתה ומשמנה דמשמע שיהו שניהם והדר כתיב נמי במנחת העומר מגרשה ומשמנה ישיהו שניהם שנה עליהן הכתוב לעכב וכתבו תוס' ז"ל לגבי עכובא דנפשיה דאם חסר לא בעי שנה הכתוב אבל למעכבים זה את זה בעי שנה הכתוב ע"כ:

משנה ו

שני שעירי וכו'. בפירקין דף י"ט. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל שני בזיכין מעכבין זה את זה בכל הספרים ל"ג זה ע"כ. וביד פ' חמישי דהלכות המידין ומוספים סי' ג':

שני מינים שבנזיר. וביד פ"ט דהלכות מעשה הקרבנות סי' כ"ד:

ד' שבתורה שם:

שלשה שבפרה. וביד פ"ג דהלכות פרה אדומה סי' ב':

ארבעה שבלולב. וביד בהלכות לולב פ"ז סי' ה'. ובטור א"ח סי' תרנ"א:

ארבעה שבמצורע. וביד רפי"א דהלכות טומאת צרעת:

שבע הזאות שבפרה. וביד פ"ד דהל' פרה סי' ז':

ושעל הפרוכת ושעל מזבח הזהב. ביום הכפורים וכו' לשון רעז"ל עד דכתיב ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת. אמר המלקט והכי דריש לה בגמרא בברייתא מה ת"ל לפר והלא כל מה שפירש לפר כהן משיח פירש לפר העלם דבר של ציבור אלא לכפול בהזאות לומר שאם חיסר אחת מן המתנות לא עשה כלום:

משנה ז

שבעה נרותיה. נראה לע"ד דשבעה נרותיה מעכבין זה את זה גרסי' כמו שהוא בכל הספרים בלשון זכר אע"ג דנרות לשון נקבה וכדכתיב ועשית את נרותיה שבעה ושבעה נרותיה עליה ובר"פ ששי דתמיד הארכתי ע"ש. וביד פ"ג דהלכות בית הבחירה סי' ז':

שתי פרשיות וכו' ברפ"א דהלכות תפילין ובטור י"ד סימן רפ"ה:

ואפילו כתב אחד מעכבן. דכתיב וכתבתם כתיבה תמה ושלימה ובפרשת שמע והיה אם שמוע בשניהם כתיב וכתבתם לפיכך הם נכתבות במזוזות. ובתפילין כתיב הויה והיו לטוטפות ולפיכך מעכבות ובאותן ד' פרשיות שבתפילין בכולהו כתיב ולטוטפות או לזכרון בין עיניך לפיכך ארבעתן נכתבות בתפילין. רש"י ז"ל:

שבתפילין. נראה שהיא לשון ויכוח כמו ויפלל שעשה פלילות עם קונו ע"ש שהם עדות והוכחה שהשם נקרא עליו ויראים ממנו כדאמרינן וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך אלו תפילין שבראש. [הגה"ה וכתב בספר הלבוש תכלת סי' ל"ג סעיף מ"ג וז"ל והפעם שכותבין דוקא אות השין בתפילין י"א לרמוז בהן מנין הימים שאדם מניח בהן תפילין בשנה שהן ש' ימים חוץ מן השבתות שהן נ' וד' או ה ימים טובים שהרי שנת הלבנה אם הוא כסדרן היא שנ"ד ימים ומלאה שנ"ה ואע"פ שיש י"ט יותר שהרי לפחות הם ז' מן התורה דהיינו יום א' דר"ה ויום כפור ויום א' דסוכות וש"ע וא' וז' דפסח וא' דשבועות מ"מ לרוב יבאו ב' או שלש בשבת ויובלעו עם השבתות וי"א הטעם מפני ששם ההויה באת ב"ש הוא מצפ"ץ והוא גימטריא שין ועל זה נאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך וארז"ל שהוא שין שבתפילין כלומר שלא יהא נראה בחוץ רק השינים שהם גימטריא של שם ה' ע"כ]. וטוטפות. נראה שלשון טוטפות הוא הראש אצל המצח כמו טוטפת וסנבוטין דהיינו כלילא שמקפת כל המצח אי נמי נקראו טוטפות ע"ש שהן בראש העינים לשון הבטה כמו שפיל ואזיל בר אוזא ועינוהי מטייפן וכן ציץ לשון הבטה על שם שהוא למעלה מבין שתי ריסי עיניו מתוס' ז"ל וכן בטור א"ח סי' כ"ה:

ואפי' כתב אחר מעכבן. אפי' אות אחת שהיא דבוקה לחברתה וכו' לשון רעז"ל. אמר המלקט והיינו דקתני כתב אחד מעכבן כלומר הלכות משפט אות אחת מעכבן למזוזה ותפילין רש"י ז"ל. והוא ז"ל לא הזכיר ס"ת אבל הרמב"ם ז"ל משוה אותם אע"פ שסוגיית הגמרא לא מיירי בס"ת:

ארבע ציציות מעכבות זו את זו. דציצית לשון נקבה והא דכתיב וראיתם אותו בירושלמי פ"ק דברכות [הלכה ה' דף ג'] גרסינן תני בשם ר' מאיר וראיתם אותם אין כתיב כאן אלא

וראיתם אותו מגיד שכל המקיים מצות ציצית כאלו מקבל פני שכינה שהתכלת דומה לים וכו' עד והכסא דומה לספיר דכתיב ואראה והנה על הרקיע אשר על ראשי הכרוב כמראה אבן ספיר. אחרים אומרים וראיתם אותו כדי שיהא אדם רחוק מחברו ארבע אמות ומכירו ע"כ. וסברא ראשונה איתה נמי במדרש רבה סוף פ' שלח לך ואי לאו דברי רז"ל אנא ה"א דמלת אותו קאי אפתיל תכלת שהוא לשון זכר ומ"מ נלע"ד דדברי בכלל דבריהם ז"ל אע"ג דבדוכתא אחרינא אשכחן דרואין אפילו בזמן הזה שאין תכלת:

ר' ישמעאל אומר ארבעתן ד' מצות. בגמ' בעי מאי בינייהו ושני רב יוסף סדין בציצית איכא בינייהו לת"ק דאמר מצוה אתת הן הלכך אי חסר סדין ציצית אחת ליכא מצוה והוו להו אינך כלאים ולר' ישמעאל לא הוו כלאים דהשלש שנשארו שלש מצות הן רבא בר אהינא אמר טלית בעלת חמש איכא בינייהו פי' שחתך מקרן אחד באלכסין והוו בה שני קרנות ותניא בגמרא לקמן בהתכלת טלית בעלת חמש חייבת בציצית ויליף לה מרבוייא דאשר תכסה בה לת"ק דאמר מצוה אחת הן סבר ד' דוקא למצוה אחת וכי רבי רחמנא בעלת חמש להטיל לד' כנפותיה רבייה ולא להטיל לכנף חמש דמצות ציצית בד' כנפות ולר' ישמעאל דאמר ארבעתן ד' מצות כי רבי רחמנא בעלת חמש נמי להטיל לכולהו רבייה דהא כל חד מצוה באנפי נפשה היא. רבינא אמר דרב הונא איכא בינייהו דאמר רב הונא היוצא בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה בשבת חייב חטאת וכ"ע אית להו דרב הונא מיהו הטיל לשלש ולא לרביעית לת"ק הויא מצויצת שלא כהלכתה וחייב חטאת דהוו להו ציצית משאוי ולר' ישמעאל הוי' מצוייצת כהלכתה דשלש מצות מיהא איכא ואינו משאוי ורב הונא מיירי בעשויה בפסול. וביד בפ"א דהלכות ציצית סימן ה'. ובטור א"ח סימן י"ג:

פרק ד

משנה א

התכלת אינה מעכבת וכו'. בפ"א דהלכות ציצית סימן ד'. ובטור א"ח סימן י"ב. ומה שפי' ר"ע ז"ל. הוא פי' רש"י ז"ל וכתב הרא"ש ז"ל בהלכות קטנות ולכאורה היה משמע ואין זה מעכב את זה שאם הטיל שני חוטין מן האחד יצא כי הא דתפלה של יד אינה מעכבת של ראש ושל ראש אינה מעכבת של יד והאריך שם להוכיח כפי' רש"י ז"ל וז"ל ספר לבוש תכלת בסי' י"א סעיף ד' ואין לפרש הא דאין מעכבין זה את זה היינו לומר שאם אין לו ב' המינים אלא אחד מהם יקח אותו המין שיש לו לבדו כמו שהיה לוקח אותו אם היה המין הב' עמו וכדאמרי' גבי תפילין שאין מעכבות זו את זו ואיזו שיש

לו מברך עליה לבדו הכי נמי נאמר הכא גבי ציצית שאם אין לו תכלת לא יקח אלא ב' חוטין לבין למ"ד דבזמן שהיה תכלת היו עושים ב' חוטים מתכלת וב' חוטים מלבן או ז' חוטים לבן למ"ד דבזמן התכלת לא היו עושים אלא פתיל אחד של תכלת מדכתיב פתיל דאחד משמע ויברך עליה. הא לא אמרינן דשאני התם גבי תפילין דשתי מצות הן וא"א לקיים שתיהן כאחת אבל הכא חדא מצוה היא ואפשר לקיים מנין מצות גדילים בחד מינא דהא דכתיב גדילים שפירשו ח' חוטים מדלא כתיב גדיל אפשר בחד מינא דהא לא כתיב בפסוק זה אלא גדילים סתם ומשמע לעולם לא יפחות מב' גדילים דהיינו ד' חוטים שהן ח' בכפלם בין אם הם חד מינא או ב' מינים אלא שביותר מח' פליגי בה רבנן ז"ל י"א שלא מיעט הכתוב אלא הפחות אבל יותר יעשה כמו שירצה וי"א דדוקא אמרה תורה ב' גדילים לא פחות ולא יותר ואם עשה יותר הוי משום בל תוסיף אפילו הם ב' מינים וכן נוהגין ע"כ. ובגמ' לימא מתני' דלא כרבי דתניא וראיתם אותו מלמד שמעכבין זה את זה דמדלא כתיב אותם משמע תרוייהו לבן ותכלת כחד הוו דמעכבין זה אית זה דברי רבי וחכמים אומרים אין מעכבין אמר רב אפילו תימא רבי לא נצרכא מתני' דקתני אין מעכבין זה את זה אלא להקדים דתניא מצוה להקדים לבן לתכלת דלבן כתיב ברישא הכנף מין כנף ואם הקדים תכלת ללבן יצא ופריך תינח לבן דאינו מעכב את התכלת דאין צריך לפסוק התכלת אלא יתן הלבן אחריו תכלת דאינה מעכבת את הלבן מאי היא דמשמע אם הקדים לבן אין תכלת מעכבתו ואין צריך לפסוק אלא יתן תכלת אחריו הא פשיטא דהא דינא הכי להקדים לבן ומסיק רבא אלא לא נצרכה אלא לגרדומין דאי איגרדם לבן וקאי תכלת או איפכא לית לן בה אם נשאר כדי עניבה ובעי' האי כדי עניבה כדי לענוב כולהו בהדי הדדי בעינן דהיינו שיעור גדול מלעונבן כל חד וחד לחודיה או דילמא דכל. חד וחד לחודיה סגי וקאי בתיקו. ומאן תנא דפליג עליה דרבי האי תנא הוא דתניא ר' יצחק אומר משום ר' נתן שאמר משום ר' יוסי הגלילי שאמר משום ר' יוחנן בן נורי אין לו תכלת מטיל לבן כל הד' חוטים והיינו חכמים דפליגי עליה דרבי:

תפלה של יד וכו'. בפ"ד דהלכות תפלין סי' ד'. ובטור א"ח סי' כ"ו. ואיתה בפ"ק דערכין דף ג': בסוף פי' ר"ע ז"ל דכתיב ודם זבחיך ישפך שפיכה אחת משמע ע"כ והכי מפרש לה הכא בגמ' וכתבו תוס' ז"ל פ' ב"ש מעיקרא דריש מהאי קרא ולא קאי לבסוף ע"כ וע"ש בזבחים ר"פ ב"ש במ"ש שם וביד פ' שני דהלכות מעשה הקרבנות סי' י"ב:

משנה ב

הפרים והאילים והכבשים. הנך דכתיב בפ' אמור וכו' לשון ר"ע ז"ל עד סוף. אמר המלקט אבל שני האילים של תו"כ עצמן מוכח בגמ' דמעכבין זא"ז דהויה כתיב יהיו

עולה ופרים וכבשים דחומש הפקודים אע"ג דכתיבי גבי הדדי לא מעכבי זא"ז לא הפרים את הכבשים ולא הכבשים את הפרים ולא הפרים זא"ז ולא הכבשים זא"ז שאם אבד אחד אין מעכב את השני מלקרב. וביד פ"ח דהלכות תמידין ומוספין סי' י"ז י"ח י"ט:

ר"ש אומר וכו'. הגיה ה"ר יהוסף ז"ל אמר ר"ש היו להם פרים וכו':

משנה ג

הפר והאילים והכבשים והשעיר וכו'. כצ"ל דתרתי אילים הוו:

הלחם מעכב את הכבשים והכבשים אינם מעכבין את הלחם דברי ר' עקיבא. גמרא מ"ט דר' עקיבא ומעיקרא משני דכל חד ג"ש דידיה יהיו מיהיו או מתהיינה וכו' ומסיק איבעית אימא בקרא גופיה קמיפלגי דכתיב גבי לחם ושני כבשים וגו' קדש יהיו לה' לכהן. והויה עכובא הוא ולא ידעינן אהייא קיימא הויה אי הלחם אי אכבשים ר"ע סבר כו' ובן ננס כו' [כמו שהעתיק התוי"ט] והקשו תוס' חיצוניות וא"ת והלא בן ננס פי' טעמיה במתני' וי"ל דבמתני' לאו עיקרי הטעם אלא ה"ק לדבריך היה לך להודות לג"ש ולדרשא דידי משום דאשכחנא דבמדבר קרבו כבשים בלא לחם ע"כ:

קרבו כבשים בלא לחם. דכתיב ממושבותיכם תביאו לחם תנופה למעוטי ח"ל ומשמע נמי משיכנסו לארץ ולא קודם. הרגמ"ה ז"ל. וכתב החכם הר"ר סולימאן ז"ל על מה שפירש הרמב"ם ז"ל ור"ע ז"ל קרבו בכבשים בלא לחם שהרי לא היה במדבר לחם זולתי המן. כתב צ"ע שהרי היו מקריבין לחם הפנים במדבר דכתיב ויערוך עליו ערך לחם ובקרבן הנשיאים היה סלת למנחה וכן בקרבן אהרן ובניו. והטעם שקרבו כבשים בלא לחם לפי שצריך להקריב שתי הלחם מן החדש של ארץ ישראל והם עדין לא נכנסו לארץ ע"כ:

שכל האמור בחומש הפקודים קרב במדבר וכל האמור בת"כ לא קרב במדבר. דכתיב והקרבתם על הלחם מלמד שלא נתחייבו בכבשים קודם שנתחייבו בלחם דהיינו כל זמן שהיו במדבר דהא אינם באים אלא בגלל לחם אבל האמור בחומש הפקודים דבאין בגלל עצמן דהא מוספים הם ואינם טעונים לחם קרבו במדבר. וכתב החכם הר"ס ז"ל שכל האמור בחומש הפקודים קרב במדבר פי' משל לוים שלא עבדו את העגל והיו מוסרין לצבור אבל משל צבור עצמן לא קרבו כלום חגיגה פ"ק דף ו' ע"כ:

שהכבשים מתירין את עצמן. בשחיטתן:

והלחם בלא כבשים אין לי מי יתירנו. אית דגרסי אין לו מי יתירנו. ופי' הרמב"ם ז"ל וחלק ר"ש ואמר שלא הקריבו במדבר לא לחם ולא כבשים ולא שאר קרבנות הבאים בגלל הלחם. בתורת כהנים ר"ל ספר ויקרא וכל מה שזכר בויקרא לא הקריבו אותו

במדבר וזה קבלה בידנו שלא הקריבו אלא הקרבנות הנזכרים בחומש הפקודים ובכל המוספין והלכה כר' עקיבא ע"כ. גמרא א"ר יוחנן הכל מודים שאם הוזקקו זה לזה בשעת שחיטה שהיו לפנינו הכבשים והלחם ואחר שחיטה נאבד אחד מהם מעכבים זה את זה והנותר לפנינו יצא לבית השריפה דנדחה באבוד חבירו. וביד פ"ח דהלכות תמידין ומוספין סי' ט"ו י"ו. ועיין בספר קרבן אהרן פרק י"ג דפ' אמור:

משנה ד

התמידין אינם מעכבין וכו'. ביד שם פ"ח סימן כ':

אמר ר"ש אימתי וכו'. בגמרא מפ' וכו' לשון ר"ע ז"ל עד בד"א שלא נתחנך. אמר המלקט ואהא קאי שאין מחנכין דסיפא דמתניתין: עוד בסוף פי' ר"ע ז"ל ת"ל קרא בתרא ואת הכבש השני מגיד לך וכו'. אמר המלקט וקרא דואת הכבש השני האמור בפסוק עליון בפרשת פנחס דריש ליה לדרשא אחריתי משום שנאמר בחנוך המזבח וזה אשר תעשה וכאן אומר זה האשה שומע אני יקריב ד' ליום ת"ל את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני שנים הוא מקריב ולא ד' רש"י ז"ל כתיבת יד:

לא הקטירו קטרת בבקר יקטירו בין הערבים. אפילו היו מזידין וכתוב בספר לקח טוב סוף פרשת תצוה ונראה לסמוך דין זה לפי שחזר ואמר ובהעלות אהרן וכו' בין הערבים יקטירנה מאי יקטירנה כיון שאמר בראש הפסוק והקטיר יאמר בבקר בבקר בהטיבו אח הנרות ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים אלא בא הכתוב לומר לך שכל א' מצוה בפני עצמה ואינם מעכבות זו את זו שאם לא הקטירו בבקר בין הערבים יקטירנה וכו' עכ"ל ז"ל:

שאין מחנכין את מזבח העולה אלא בתמיד של שחר. דכתיב בואתה תצוה ואת הכבש השני תעשה בין הערבים שני בין הערבים ולא ראשון בין הערבים בד"א שלא נתחנך וכו':

אלא בקטרת הסמים של בין הערבים. כצ"ל. ובגמ' פריך והתניא בקטורת הסמים של שחר ומשני תנאי היא ומאן דאמר בקטרת הסמים של שחר גמר ממזבח העולה מה להלן בתמיד של שחר אף כאן בקטרת הסמים של שחר:

ולא את השלחן אלא בלחם הפנים בשבת. דכתיב ביום השבת ביום השבת יערכנו. ומנורה אין הדלקת נרות אלא בין הערבים כדכתיב ובהעלות אהרן וגו'. ובגמרא פריך אלא בחול איחנוכי הוא דלא מיחנך הא קדושי מיקדש ללחם אם יסדירהו עליו בחול בתמיה דהא קיימא לן בפ' שתי הלחם דלא מיקדש שתי הלחם אלא בשבת דתנן התם שאפי' היה על השלחן ימים רבים אין בכך כלום דלא קדיש לא ליפסל ביוצא ולא לשום

פיסול ומשני היא גופה קמ"ל דחנוך וקדוש דשלחן בשבת הוא כדקתני סיפא ולא את המנורה אלא בז' נרותיה בין הערבים ומנורה אינה מקדשת כלום וכל מלתא דידה אינה אלא בין הערבים דהיינו הדלקה ה"נ כל מילי דשלחן ליתא אלא בשבת. והרגמ"ה ז"ל פי' דמה התם במנורה דקדושה וחנוכה היה בחול ולא בשבת אף שלחן קדושו וחנוכו לא היה בחול אלא בשבת. וביד ספ"א דהלכות תמידין ומוספין ורפ"ג וסי' י"א ובפ"ה סי' ג':

משנה ה

חביתי כ"ג וכו'. בפ"ק דמכלתין דף ח' ור"פ שתי מדות:

ומת ומנו כהן אחר. בת"כ פ' צו סוף פרשה ג' לא גרסי מלת ומת אלא ה"ג וכהן שהקריב מחצה שחרית ומינו כהן אחר ופירשו המפרשים כהן שהקריב מחצה שחרית ונטמא או נולד בו מום והוצרכו למנות אחר תחתיו קודם שהגיע זמן תמיד של בין הערבים ע"כ:

ושלימה היתה קריבה. גמ' תניא שלימה שחרית ושלימה בין הערבים כל זמן שהיא באה משל צבור עד שיתמנה כהן גדול. וביד רפי"ג דהלכות מעשה הקרבנות ובפ"ג דהלכות תמידין ומוספין סי' י"ח וסי' כ' עד סוף אותו פרק ובפ"ה דהלכות עבודות יה"כ סי' כ"ד:

פרק ה

משנה א

כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתודה ושתי הלחם. בתשובות הרשב"א ז"ל סי' של"ג:

אמרו לו אף היא וכו'. בירושלמי דפ' שני דתרומות דף מ"א מייתי לה:

חסרה או יתירה. מכאן פי' הרב רבינו חיים דכשמודדין בפסח לצורך חלה צריך להניח הקמח בנחת ואין להכביד על הסלת דא"כ נמצאת יתירה כמו לענין מנחות ועוד אמרינן לקמן גודשא תילתא הוו ע"כ תוס' ז"ל. ובגמ' ילפי' דכל המנחות באות מצה דבמנחת מאפה ומנחת מחבת בהדיא כתיב בהו מצה ודלא כתיב בהו אתו מהאי קרא דכייל לכל המנחות דכתיב בצו את אהרן זאת תורת המנחה וכתיב בתריה מצות יאכל והיינו למצוה ולעכובא כדתניא מצה יכול מצוה ת"ל תהיה הכתוב קבעה חובה. ובגמ' פריך אף היא היתה חסרה או יתירה ולישקול פורתא מינה וליחמציה מאבראי ולייתייה ולילשייה ונהדריה בהדיה פי' לר"מ אמאי בודה מתוכו דאינו מן המובחר ולר' יהודה אמאי מביאו שאור מביתו דאיכא למימר חסרה או יתירה נישקול פורתא מינה לאחר שמדד עשרון סלת ונחמציה מאבראי במקום חמימות או יטמיננו בעיסה מחומצת עד שיתחמץ יפה

וניהדר ונלשייה במקומו עם השאר ומשני גזירה דילמא אתי לאתויי מעלמא אי שרית ליה לחמצו מבחוץ ולהחזירו כאן הרואה שהוא מביאו מן החוץ ולשו כאן ואינו מודד עכשיו העשרון סבור שהוא מוסיף על העשרון ואתי לאתויי שאור מעלמא לבד העשרון הלכך לר"מ בודה מתוכו עדיף ולר' יהודה מביאו מביתו קודם מדידה עדיף. עוד פריך בגמרא לר"מ סוף סוף כי קא כייל עשרון קא כייל ומאי איכפת לן למימר אלו הוה קמח הוה חסר או יתר הא בשעת מדה לאו קמח הוא ומשני רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו לכמות שהן מתחלה כשהיה קמח משערינן ליה לר"מ. ולר' יהודה כמות שהן עכשיו משערינן. וכתבו תוס' ז"ל דטעמא דר"מ משום דעשרון סלת אמר רחמנא ולא עשרון עיסה ור' יהודה סבר דעשרון סלת קרינן בהן כלומר ולא הויא פלוגתייהו בסברא כי ההיא דבשר עגל שנתפח וכו' שכתבתי בפ' שני דמסכת עוקצין בסי' ח'. ועיין בספר קרבן אהרן פרק י"ג דפרשת אמור. וביד פ"ט דהלכות מעשה הקרבנות סי' י"ח ובפי"ב סי' י"ד ובפ"ח דהלכות תמידין ומוספין סי' ט':

משנה ב

כל המנחות נילושות בפושרין. ירושלמי דפסחים ס"פ כל שעה ובבלי שם דף ל"ו:

ומשמרן עד שלא יחמיצו. אית דלא גרסי מלת עד וכן עיקר גם הרי"א ז"ל מחקה. ור' אמי מפיק לה בגמרא מדה"מ למיכתב מצה היא דהוה משמע נמי עיכובא כמו חטאת היא דשלא לשמה פסולה דכל המנחות לא יבאו רק מצה כדכתבי' לעיל וכתב מצה תהייה שמעת מינה תרתי ודרשי' הכי תהיה החייה כלומר הכשירנה ושמרנה שלא תחמיץ הואיל ונילושות בפושרין ושימור היינו שיעסוק בבצק כל שעה ואע"ג דמשמע לשון דנילושות בפושרין דר"ל חובה אינו אלא רשות אלא כיון דכהנים זריזים הם ראוי ללוש בפושרין משום מצוה מן המובחר ולהכי קתני נילושות כך נלע"ד. וביד שם בהלכות מעשה הקרבנות פרק י"ב סי' י"ד ט"ו כ"א ובפי"ג סי' ו':

משנה ג

יש טעונות שמן ולבונה וכו' רפ"ק דנדרים:

ואלו טעונות שמן ולבונה מנחת הסלת וכו'. גמ' אמר רב פפא כל היכא דתנן עשר תנן לאפוקי מדר"ש דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקים יביא קמ"ל דלא פי' הנך מנחות דתנן במתני' מנחת עשר תנן כלומר כולם באות עשר עשר חלות כדאמרינן באלו מנחות לאפוקי מדר"ש דאמר לקמן בסוף האי פירקא האומר הרי עלי מנחת מאפה אם רצה יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין קמ"ל רב פפא דכל מנחות דמתני' עשר נינהו דהך דחלות עשר חלות והך דרקיקין עשר רקיקים דהנך תרתי דומיא דאינך. לישנא אחרינא

כל היכא דתנן סדרי מנחות דמתני' דדינם שוה עשר תנן ממנחת הסלת עד מנחת העומר לאפוקי מדר"ש דאמר וכו' דלדידיה איכא אחד עשר דבמנחת מאפה איכא שלשה מנחות אי בעי כולה מצות ואי בעי כולה רקיקים ואי בעי חמש חלות וחמש רקיקים ומתני' לא חשיב לה אלא בתרתי וכן נמי במתני' דבסמוך דואלו טעונות תנופה ואינם טעונות הגשה עשר תנן לאפוקי מדר"ש בתרי לישני כדכתבינן:

ומנחת נסכים. לא בעיא לבונה דשמן נאמר בה ולא לבונה עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט וכתיב במנחת העומר ושמת עליה לבונה עליה לבונה ולא על מנחת נסכים לבונה וכתיב מנחה היא היא למעוטי שתי הלחם שלא יטענו לא שמן ולא לבונה: עוד בפי' ר"ע ז"ל ולחם הפנים כתיב ביה ונתת על המערכת לבונה זכה ולא כתיב ביה שמן. אמר המלקט וכתי' במנחת העומר ונתת עליה שמן עליה ולא על לחם הפנים. וביד ר"פ שני דהלכות מעשה הקרבנות ובפי"ב סי' ז':

משנה ד

לבונה ילקטנה. אבל בשמן קתני פסל משום דאי אפשר ללוקטו אם ניתן בה והה"נ לבונה שחוקה דאי אפשר ללקטה אע"ג דלא מיבלעא כשמן דפסלא. וביד שם פי"ב סי' א' ובפי"א דה' פסולי המוקדשין סי' י' י"א:

משנה ה

יש טעונות וכו'. רפ"ק דנדרים:

הגשה ותנופה לא תנופה ולא הגשה. כך צ"ל. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל נ"ל בכאן לא אמר תחלה טעונות הגשה ותנופה כמו שאמר לעיל גבי שמן ולבונה כי רצה לומר תחלה מנחת הסלת והמחבת וכו' שהזכיר לעיל תחלה ע"כ:

אלו טעונות הגשה ואינם טעונות תנופה מנחת הסלת וכו'. דכתיב והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה לה' וגו' והגישה אין לי שטעון הגשה אלא קומץ בלבד שנעשה לה' מנחה כולה שטעונה הגשה קודם קמיצה מנין ת"ל מנחה מנחת חוטא מנין ת"ל את המנחה רש"א והבאתה לרבות מנחת העומר להגשה וכן הוא אומר והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן והקריבה לרבות מנחת סוטה להגשה וכן הוא אומר במנחת סוטה והקריב אותה אל המזבח ופי' רש"י ז"ל ר"ש ות"ק לא פליגי אלא מר דריש חדא ומר דריש חדא. ועיין בספר קרבן אהרן ספי"ב דפ' ויקרא שנתן טעם לשבח מנא ליה לת"ק דמנחת כהנים ומנחת כ"מ טעונות הגשה:

מפני שאין בהם קמיצה וכל שאין בהם קמיצה אין בהם דגשה. כך צ"ל והקשו תוס' ז"ל תימא אלא מעתא מנחת חוטא של כהנים תהא טעונה הגשה דהא בעיא קמיצה

לר"ש כדתנן בפ' ואלו מנחות רש"א מנחת חוטא של כהנים נקמצת והקומץ קרב לעצמו והשירים קריבין לעצמן וכי תימא הכי נמי הא קאמר ר' שמעון בגמ' מרבה אני שאר מנחות להגשה שיש מהם לאשים ובאות בגלל עצמן ויש מהם לכהנים ומוציא אני שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהם לאשים ומנחת נסכים שאינה באה בגלל עצמה ומנחת כהנים ומנחת כ"מ שאין מהם לכהנים אלמא יש מהם לכהנים בעי ועוד קשה דשבק הכא עיקר טעמא דהכי הוה בעי למימר רש"א מנחת כהנים ומנחת כ"מ אין בהן הגשה לפי שאין מהם לכהנים או בגמ' ליתני בברייתא מרבה אני שאר מנחות שיש בהן קמיצה ומוציא אני כל אלה שאין בהן קמיצה ונראה לפ' דקמיצה דנקט הכא אע"ג דלישנא משמע דלטעמא נקטיה על כרחך לא נקטיה לטעמא אלא לכללא בעלמא דכל שאינו בקמיצה אין בו הגשה דשמעי' מכלל זה שתי הלחם ולחם הפנים ומנחת נסכים ומנחת כהנים ומנחת כ"מ ולאו למידק קאתי דכל שיש בו קמיצה יש בו הגשה דאיכא דיש בו קמיצה ואין בו הגשה כגון מנחת חוטא של כהנים ע"כ ורש"י ותוס' חיצוניות תרצו דהיינו הך אין בהן קמיצה להתיר השירים לכהנים. ע"כ:

משנה ו

אלו טעונין תנופה ואינם טעונין הגשה. כן מצאתי דגרסי' כאן טעונין ול"ג טעונות ולי נראה דהטעם הוי דלעיל דאיירי במנחות קאמר טעונות אבל כאן דלא איירי במנחות אלא בדברים אחרים אמר לשון זכר טעונין. הרי"א ז"ל:

והבכורים כדברי ר' אליעזר בן יעקב. גמרא מאי ראב"י דתניא ולקח הכהן הטנא מידיך והניחו לימד על הבכורים שטעונים תנופה. דברי ראב"י וטעמא דראב"י דגמר יד יד משלמים כתיב הכא ולקח הכהן הטנא מידך וכתיב התם ידיו תביאנה מה להלן בעלים דכתיב המקריב את זבח השלמים וגו' ידיו תביאנה להניף אף כאן בעלים ומה כאן כהן אף בשלמים כהן מניף הא כיצד כהן מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף ופריך בגמ' ונימא נמי תנא דמתני' והבכורים כדברי ר' יהודה דשמעי' ליה נמי דאמר דבעי' תנופה לבכורים דתניא ר' יהודה אומר והנחתו זו תנופה אתה אומר זו תנופה או אינו אלא זו הנחה כשהוא אומר והניחו הרי הנחה אמור הא מה אני מקיים והנחתו זו תנופה ושני רבא הואיל וטעמיה דראב"י מרישא דקרא להכי נקטיה פי' רש"י ז"ל משום דהוא יליף טעמיה מרישיה דקרא. והרגמ"ה ז"ל ג"כ פי' הואיל ור' אליעזר מפיק לתנופה מוהניחו דכתיב ברישא דקרא חביבא ליה לרבי דסידר המשנה למיתני לבכורים כדברי ר' אב"י ע"כ. ורב נחמן בר יצחק אמר הואיל ורב גובריה שהוא חכם ביותר ומשנתו קב ונקי להכי נקטיה טפי מר' יהודה. וכתבו תוס' ז"ל תחת יד הבעלים ומניף לאו דוקא קאמר תחת

יד הבעלים ממש דא"כ הויא לה יד הבעלים חציצה בין הכלי ובין יד הכהן ובסוף שתי מדות מסקי' גבי בעלים חברים לינפו כולהו בהדי הדדי קא הויא חציצה אלא הבעלים אוחזין באוגני הכלי והכהנים בשוליו מלמטה והיינו תחת יד הבעלים והכי תנן בהדיא בשלהי בכורים מוריד הסל מעל כתפו ואוחזו בשפתותיו והכהן מניח ידו תחתיו ומניפו ע"כ ועי' בספר קרבן אהרן פ' צו פ' י"א. והקשה תוס' רי"ד בפ"ק דקדושין אמאי לא תני זרוע בשלה וחלת מצה ורקיק של נזיר ע"כ: בפי' ר"ע ז"ל ולא בנות ישראל מניפות. אמר המלקט בפי' רש"י ז"ל כתיבת יד כך נראה דאין מניפות כלל כמו שכתבו תוס' ז"ל אבל בפי' רש"י ז"ל שבדפוס הן עצמן אין מניפות אלא כהן דיכולים גוים ונשים לעשות כהן שליח. ועיין בספר קרבן אהרן פ' צו פרשה י"א שהאריך בזה:

ושתי הלחם וכו'. פ' לולב הגזול (סוכה דף ל"ז:)

ושני כבשים של עצרת. אית דגרסי ושני כבשי עצרת:

כיצד הוא עושה נותן שתי הלחם על גבי שני כבשים. דמה מצינו גבי מלואים לחם למעלה כדכתיב ומסל המצות אשר לפני ה' וגו' עד וישם על החלבים ועל שוק הימין אף כאן לחם למעלה ר' יוסי בן משולם אומר כבשים למעלה כדכתיב על לחם הבכורים תנופה ומה אני מקיים על שני כבשים להוציא ז' כבשים של עולה הבאים על הלחם בחובה לעצרת שאין טעונים תנופה עם הלחם ר' חנינא בן חכינאי אומר מניח שתי הלחם בין יריכותיהן של כבשים ומניף. פי' הרגמ"ה ז"ל הכבשים ישליכם על צלעותיהן על ידיו ומניח שתי הלחם בין הירכות ונמצא לחם ע"ג ירך א' והירך האחרת היא על הלחם והנפה זו כשהן חיים ע"כ אמר רבי לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה עושין כן אלא מניח זה בצד זה ומניף:

מוליך ומביא מעלה ומוריד. גמ' א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מוליך ומביא למי שהרוחות שלו מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו במערבא מתני הכי א"ר חמא בר עוקבא א"ר יוסי בר' חנינא מוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים א"ר יוסי בר אבין זאת אומרת שיירי מצוה מעכבין את הפורעניות שהרי תנופה שיירי מצוה היא שהדם הוא המכפר ולא תנופה ועוצרת רוחות רעות וטללים רעים:

שנאמר אשר הונף ואשר הורם. הונף היינו מוליך הורם היינו מעלה ומוריד:

תנופה היתה במזרח. הרמב"ם ז"ל ס"ל במזרח דוקא עיין ביד ר"פ שר"י דהלכות מעשה הקרבנות ובפ"ט סי' ו' י"ו ובפי"ב סי' ו' ובפ"ח דהלכות תמידין ומוספים סי' י"א. ועיין בספר קרבן אהרן פ' צו פי"ו:

משנה ז

ר"ש אומר וכו'. תוס' פ' כל הפסולין (זבחים דף ל"ג.) ואע"ג דקתני אומר לאו דוקא דליכא מאן דפליג עליה. אמר המלקט וכן דרכו של ר"ש לתת אלו הכללים דהכי נמי אשכחן בחולין פ' העור והרוטב רש"א שלש טומאות פורשות מן המת שתים בכל אחת והשלישית אין בהם ואלו הן מלא תרווד ועצם כשעורה וגולל ודופק מלא תרוד רקב מטמא במשא ובאהל ואינו מטמא במגע והיכן מגעו עם כל א' מן השנים הנותרות עצם כשעורה מטמא במשא ובמגע ואינו מטמא באהל והיכן אהלו של מת עם כל אחת מן השנים הנותרות גולל ודופק מטמא במגע ובאהל ואינו מטמא במשא והיכן משאו של מת עם כל אחת מהשנים הנותרות:

ה"ג שתים בכל אחד ואחד והשלישי[ת] אין בהן. וכן הגיה הר' יהוסף ז"ל:

שלמי צבור. כתיב בהו תנופה חיים והניף הכהן אותם דהיינו חיים עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט ואותם מיעוטא הוא למעוטי זבחי שלמי יחיד שאינם טעונים תנופה חיים: בפי' רעז"ל סמיכה של שעיר המשתלח וכו'. אמר המלקט ולדברי ר"ש דקיימינן עליה מפיק שעיר המשתלח ומעייל שעירי ע"ז כדאיתה בפ' שתי מדות:

ואשם מצורע טעון סמיכה. כצ"ל. וכתבו תוס' ז"ל פ' כל הפסולין דהאי סמיכה לאו דאורייתא וכדאיתא התם בגמ' באיכא דאמרי:

משנה ח

ומה בין מחבת למרחשת. מלת אלא קשה קצת לע"ד ובגמרא ליתה וגם בתלמוד המוגה שבידי לא הגיהה הרב בצלאל ז"ל:

מרחשת עמוקה וכו'. ב"ש מספקא להו בברייתא אי מרחשת ומחבת על שם כלי או ע"ש מעשיהן ובה"א כלי היה במקדש כמין כלבוס עמוק והדופן בתוכו באמצעותו כלפי פנים כזה ומצוייר בתוכו גומות גומות וכשהבצק מונח בתוכו נכנס הבצק בגומות ודומה כמין תפוחים וכמין אלונים ועוד מדהכא כתיב במרחשת והכא כתיב על מחבת ש"מ על שם כליין נקראו שזו צפה וזו עמוקה. וביד פי"ג דהלכות מעשה הקרבנות סי' ז':

משנה ט

לא יביא מאפה כופח. גירסת הערוך כופה בה"א בכל מקום שהוא מוזכר:

רעפים. לבנים הרגמ"ה ז"ל:

אם רצה יביא מאפה כופח. דכופח מין תנור הוא עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט וכן בברייתא ר' יהודה אומר תנור תנור שני פעמים חד בפרשה ויקרא וחד בפ' צו להכשיר מאפה כופח ורש"א תנור תנור שני פעמים אחד שתהא אפייתם בתנור ואחד שיהא

הקדשן לשם תנור שכשיקדישנה לסלת יאמר ע"מ לאפותה בתטר אני מקדישה אבל תנור ס"ל דאין מקדש שום קרבן. ובס"פ ר' ישמעאל איתה דרבי ס"ל דתטר מקדש את שתי הלחם באפייה ואפייתם דוחה את השבת דאי אפי לה מע"ש כיון דתנור מקדש איפסיל להו בלינה ע"כ:

לא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין. בגמרא בברייתא א"ר יהודה מנין לאומר הרי עלי מנחת מאפה שלא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקים ת"ל קרבן מנחה קרבן אחד אמרתי לך ולא שנים ושלשה קרבנות א"ל ר"ש וכי נאמר קרבן קרבן שני פעמים והלא לא נאמר אלא קרבן אחד ואעפ"כ כתוב בו שני מינים אלמא שניהם נקראים קרבן אחד ר' יוסי בר' יהודה אומר מנין לאומר וכו' שלא יביא וכו' ת"ל וכו' דכאבוה ס"ל ובגמ' מפרש דאיכא בין ר' יוסי בר' יהודה לאבוה דיעבד דלר' יהודה דיעבד שפיר דמי ולר' יוסי בריה דיעבד נמי לא ומחצה חלות דקאמר לר"ש לא דוקא דלדידיה ה"ה תשעה חלות וחד רקיק וכו' כמו שכתבתי לקמן בפ' בתרא. ועיין בת"כ פרשת צו ר"פ עשירי וביד שם רפי"ז:

פרק ו

משנה א

אלו מנחות נקמצות וכו'. ירושלמי פרק שלישי דסוטה. וביד פי"ב דהלכות מעשה הקרבנות סימן ט':

מנחת גויים. מתני' דקתני דמנחת גויים שיריה נאכלין לכהנים ר' יוסי הגלילי היא אבל ר' עקיבא ס"ל דגוי שנדר אפילו שלמים נעשים עולות דכתיב אשר יקריבו לה' לעולה ללמד דכל דמקרבי עולה להוי וה"ה דמנחתן כליל דגוי לבו לשמים דאינו יודע בטיב קרבן הלכך כליל הן לגבוה:

מנחת חוטא. כתב הרי"א ז"ל ס"א לא גרשינן מנחת חוטא במילתיה דת"ק:

ר"ש אומר. שם בירושלמי. דע כי הפירוש שנדפס בתלמוד מתחלת פרק זה עד תחלת פ' ר' ישמעאל אינו מפי' רש"י ז"ל ופי' רש"י ז"ל נמצא בכתיבת יד [אמרו המדפיסים פי' רש"י שבב"י העתיק רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל בשיטה מקובצת לסדר קדשים ובש"ס החדש שלנו הדפסנוהו בשם רש"י כתב יד]67 וממנו העתיק ר"ע ז"ל. גמרא אמר רב פפא כל היכא דתנן סדר מנחות במתני' עשר תנן לאפוקי מדר"ש דמטפי חדא מנחה דמכשר מנחת מאפה בתלתא גוני דאם רצה להביא חלות מביא ואם רצה להביא רקיקין מביא ואם רצה להביא מחצה חלות ומחצה רקיקין מביא דלדידיה הוי אחד עשר מנחות. ושיריהן לכהנים. דכתיב בה והנותרת ממנה יאכלו דכתיב בה כתיבא ודלא כתיבא

נפקא לן מההוא קרא דכתיב בצו את אהרן זאת תורת המנחה דכולל כל המנחות ומנחת שעורים כגון מנחת העומר וקנאות מדנקמצת ודאי שיריה לכהנים. דאי לא אמאי קמצי לה. ולר"ש דאמר במתני' דאיכא מנחה דמיקמצא ולא מיתאכלא כגון מנחת חוטא של כהנים בעינן בגמ' מנחת שעורים מנלן דשייריה לכהנים ומסיק רבא מדתני לוי דכתיב בפרשת קרח לכל מנחתם לרבות מנחת העומר ומנחת קנאות דסד"א ואכלו אותם אשר כופר בהן אמר רחמנא והאי להתיר קאתי ואידך לברר עון קאתי ולא לכפרה ואימא דלא יהו שיריה נאכלין קמ"ל. וטעמא דר"ש דמנחת חוטא של כהנים נקמצת והקומץ וכו' בברייתא בגמ' יליף טעמא דידיה ודרבנן מקרא ותניא אידך רש"א מנחת חוטא של כהנים נקמצת והקומץ קרב בפני עצמו והשירין קריבין בפני עצמן ר"א בר"ש אומר הקומץ קרב לעצמו והשירים מתפזרין על בית הדשן שלמטה לאיבוד במקום שמשליך שם מוראה ונוצה ותרומת הדשן ויליף טעמיה מקרא דגזרת הכתוב היא דקרב לאיבוד כדכתיב כל מנחה וכו'. אבל שאר מנחות של כהנים מודה ר"ש שאין בהן קמיצה כדקתני איהו גופיה בהדיא במתני' בפירקין דלעיל סימן ה' וגם בפרקין דבסמוך סימן ד':

משנה ב

בזה יפה כח המזבח מכח הכהנים. בגמ' פריך ותו ליכא דלהוי כוליה למזבח והא איכא עולה ומשני עולה עורה לכהנים ופריך והא איכא עולת העוף ומשני איכא מוראה ונוצה דלא קריבי למזבח ופריך והא איכא נסכים ומשני לשיתין אזלי והאי לא חשיב למזבח ומתני' דקתני בזה יפה כח המזבח מסייעא לשמואל דאמר המתנדב שמן יקמצנו ואזיל למזבח ושיריו לכהנים דבזה יפה כח שניהם והיינו דקתני מתני' בזה יפה כח המזבח לאפוקי שמן דיפה בו כח שניהם ולאפוקי מאידך דשמואל דאמר המתנדב יין מביא ומזלפו ע"ג האשים קמ"ל דלשיתין אזלי. והקשו תוס' ז"ל וא"ת והאיכא לבונה דאמרינן בפ' בתרא האומר הרי עלי למזבח יביא לבונה שאין לך דבר שקרב כולו למזבח אלא לבונה וי"ל דלא מיירי הכא אלא במידי דחזי לאכילה ולהכי לא חשוב נמי עצים לרבי ע"כ. עוד כתבו ז"ל ובזה יפה כח הכהנים מכח המזבח ואע"ג דאיכא כבשים בהדי לחם ובזיכי לבונה בהדי לחם מגופו מיהא ליכא למזבח ע"כ: בזה יפה כח המזבח לא הוה צריך למיתני וכו' עד סוף לשון ר"ע ז"ל. אמר המלקט הוא פי' הרמב"ם ז"ל ובהפך מוכח מן הגמרא דמאי דאזיל לשיתין אין נקרא כח מזבח יפה בו דפריך והאיכא נסכים ומשני לשיתין אזלי וכו' כדכתבי' לעיל בסמוך ושמא גירסא אחרת היתה לו להרמב"ם ז"ל בסוגית הגמרא. ואני מצאתי מוגה ובזה יפה כח המזבח בויו כדבסיפא ומוגה ג"כ בפי' הרמב"ם ז"ל מפני וי"ו העטוף שזה התוספת רומז אל הנסכים שהם ג"כ ר"ל לשיתין וכו':

ובזה יפה כה הכהנים. לאתויי שתי הלחם וכו' לשון רעז"ל. אמר המלקט ובגמרא פריך ותו ליכא והא איכא חטאת העוף ומשני איכא דמה ופריך והאיכא לוג של מצורע ומשני איכא מתנותיו לבהונות דלא הוי כולה לכהנים ומאי בזה לאפוקי ממ"ד בפ' התכלת שתי הלחם הבאין בפני עצמן לשריפה עומדות קמ"ל דלעולם נאכלות. וזה ג"כ לשון החכם הר"ר סולימאן ז"ל אלשון רעז"ל שכתב אלא לאתויי המתנדב יין למזבח וכו' קשה דכל מקום שנזכר במשנה בזו אדרבא הוי למעוטי ובגמרא בכולהו קאמר לאפוקי ע"ש. ועוד בזבחים פרק עשירי בסופו קאמר הלכה מתנדב יין בפני עצמו וזורקו על האשים ע"כ.

משנה ג

שלש מַתָּנֵי. כך הגיה הר"ר יהוסף ז"ל ונקד בשם רוב הספרים:

טעונות שלש מתנות שמן יציקה ובלילה ומתן שמן. שבתחלה היה נותן השמן בכלי קודם נתינת הסלת ואח"כ נותן עליו את הסלת וחוזר ונותן שמן דבלולה בשמן כתיב. וחוזר ונותן עליה שמן לקיים מצות יציקה לאפוקי מנחת מאפה שאין כל מעשיה בכלי שהרי נאפית בתנור שאין טעונה יציקה אבל אידך שתי מתנות צריכה. ואע"ג דבמתני' תני יציקה בראשונה אפ"ה אינה אלא באחרונה והכי משמע מתני' בשעה שיוצק צריך שתהא הבלילה נעשית כבר וקודם בלילה תהא מתן שמן שבכלי קודם לעשייתם כך פי' המפרש ז"ל. וכתבו תוס' ז"ל למעוטי מנחת מאפה דלא מיקרי נעשית בכלי דקסבר אין תנור מקדש ע"כ. וכתב רש"י ז"ל ושתי הלחם ולחם הפנים לא צריך קרא למעוטינהו מיציקה אע"ג שאין נעשין בכלי אלא נאפות בתנור שאפי' שמן אינם טעונות כדתנן לעיל בפ' כל המנחות באות מצה ע"כ: בפי' רעז"ל נאמר קרבנך במחבת ונאמר קרבנך במרחשת וכו'. אמר המלקט העלו תוס' ז"ל דגבי שלש מתנות שמן כל המנחות למדות זו מזו בלא שום ג"ש מסברא בעלמא דכיון דטעונות מתנות שמן נלמד סתום מן המפורש כעין גלוי מילתא בעלמא. והא דצריך הכא קרבנך לג"ש היינו משום דכיון דבמחבת כתיב יציקה באחרונה ובמרחשת כתיבא מתן שמן בכלי בתחלה ה"א שזו דינה בכך וזו דינה בכך אבל אחר שמלמדנו בג"ש ליתן האמור של זה בזה הה"נ בכל המנחות חוץ ממאפה דמיעטה רחמנא מיציקה דכתיב ויצק עליה שמן ולא על מנחת מאפה שמן ומשום דמיעוטא כתיב גבי יציקה הוא דאיצטריך ליה בברייתא מנחה לרבות כל המנחות ליציקה ע"כ: עוד בפי' רעז"ל ואופה בתנור ופותתה ויוצק וכו'. אמר המלקט נראה שמלת בתנור טעות דהא אין בתנור יציקה כדכתבי' בסמוך וכן כתב החכם ה"ר אפרים אשכנזי ז"ל. ובברייתא ליתא וכן בפי' הרמב"ם ז"ל ליתיה וגם בפי' רעז"ל שבתוי"ט ליתיה:

והחלות בוללן. אית דגרסי חלות בוללן וכן בתלמוד אפי' המוגה על ידי הרב בצלאל אשכנזי ז"ל:

בוללן דברי רבי. השתא מיירי במנחת מאפה תנור עכ"ל רעז"ל. אמר המלקט המפרש שבתלמוד פי' של מנחת מאפה ושל מחבת ושל מרחשת וז"ל מנחת הסלת לא היה בה חלות דבעוד סלת נקמצת חלות של מנחות [מאפה] ושל מחבת ומרחשת בוללן בשמן לאחר שנעשו חלות לאחר אפייה דברי רבי וחכמים אומרים סלת בוללן. ורש"י ז"ל שבכתיבת יד פי' של מחבת ומרחשת. אבל רעז"ל תפס בקיצור פי' הרמב"ם ז"ל ומפשטא דברייתא דמייתי בגמרא משמע דבכל המנחות מיירי:

חלות בוללן דברי רבי וחכמים אומרים סלת. בתוספתא חזר בו רבי דאמר רבי נראין דבריהם מדברי. פי' שהם הקשו לו והרי לחמי תודה דנאמר בהן חלות ואי אפשר לבוללן חלות אלא סלת וה"ה למחבת ומרחשת דנבללין סלת ומאיזו טעם חזר בו אמר רב שמואל בר רב יצחק רביעית הלוג שמן היא לחלות ומתחלקת לכמה חלות כדאמרן דלכל לחמי תודה חצי לוג דהיינו רביעית לחלות ולרקיקים ולאחר אפייתם יבשות הן ובולעות שמן מחמת האור וברביעית שמן לא ספקא להו אלא ודאי דבוללן סלת וה"ה לשאר מנחות מן הגמרא כפי פי' תוספות ז"ל:

החלות טעונות בלילה. והדקיקים משיחה. השתא מיירי במנחת מאפה ורקיקים משוחים ולא בלולים דלא לישתמיט קרא וליכתוב חלות משוחות ורקיקים בלולים:

כיצד מושחן כמין כי. ומהברייתא דמייתי בגמ' מוכח דמתני' ר"ש בן יהודה היא דאמר משום ר"ש דמושחן כמין כי והכי נמי ס"ל לראב"י בת"כ פ' ויקרא ספי"א ויליף לה מקרא דכתיב בשמן בשמן שני פעמים אין רבוי אחר רבוי אלא למעט אבל ת"ק דברייתא קאמר דמושחן וחוזר ומושחן עד שיכלה כל השמן כולו ותנא דברייתא אחרינא ס"ל דאינו מושחו כמין כי אלא מושח את הרקיק על פני כולו: וביד פ"ט דהלכות מעשה הקרבנות סי' כ"א וברפי"ג וסי' ה' ו' ח' ט':

משנה ד

הנעשות בכלי. למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים שאין נעשין בכלי אלא נאפות בתנור שאין טעונין פתיתה דכתיב פתות אותה למעוטינהו מפתיתה ומלת מנחה לרבות כל המנחות לפתיתה ואפילו מנחת מאפה דגבי יציקה כתיבי תרי מיעוטי עליה והיא חד למעוטי חלות וחד למעוטי רקיקים וגבי פתיתה לא כתיבי ש"מ מיציקה ממעט לה למנחת מאפה ולא מפתיתה:

כופל. תוס' ר"פ הוציאו לו. ויש גורסין קופל בקוף והוא כמו כופל בכאף. ורש"י ז"ל פירש משבר ומבדיל משום דבעיא קמיצה. מנחת כהנים אינו מבדיל. דלא בעיא קמיצה:
מנחת כהן משיח לא היה מכפלה גרסי'. ופי' בספר קרבן אהרן בפ' ויקרא פי"ב הטעם שלא היה כופל מנחת כהן משיח רק לשנים מכני שכל המנחות הם עשרון שלם ומנחת כהן משיח לא היתה כי אם חצי עשרון ולזה אם עשרון חולק לד'. חצי עשרון די שיחלוק אותו לשנים ע"כ. וכתבתיו כבר לקמן בסמוך בשם י"מ ועיין עוד שם בספר קרבן אהרן:
אין בהם פתיתה. כתב עוד שם בספר קרבן אהרן שהוקשה להרא"ם ולהראב"ד ולרבינו ישעיה שאיך יתכן שיאמר ר"ש דמנחת כהן משיח אין בה פתיתה וקרא אמר בה מנחת פתים ואם אין בה פתיתה איך יאמר מנחת פתים. ולז"א שמה שאמר ר"ש אין בהם פתיתה ירצה אין בהם פתיתה כמו מנחת ישראל שהיא א' לב' וב' לד' אלא א' לב' לחוד וכפי זה לא פליג ר"ש אלא אמנחת כהנים לחוד ופירוש דבריו כאלו אמר אחד מנחת כהנים וא' מנחת כהן משיח אין בהם פתיתה כמו הפתיתה דמנחת ישראל אלא פתיתה לשנים לחוד ע"כ. ועוד האריך הוא עצמו לתרץ ע"ש ובסמוך אכתוב עוד בזה בשמו:
וכולן פותתן. נ"א פתותם נ"א פתיתים נ"א פתיתתם וכן עיקר וכן הגיה ג"כ ה"ר יהוסף ז"ל:
וכולן פותתן כזיתים. פתיתין דקות כזית ור"ש קאמר לה ובתרתי פליגי רש"י ז"ל. ואיתה בפ' כיצד מברכין (ברכות דף ל"ט.) ור' ישמעאל ס"ל היה פורכן עד שמחזירן לסלתן ופליג אתנא דמתני' דקאמר דפותתן כזיתים. והמפ' שבתלמוד פי' וז"ל ר"ש אומר מנחות נדבה של כהנים ומנחת כהן משיח אין בהם פתיתה כלומר שלא היה מקפלן וכו'. ופליג את"ק דאמר מנחת כהנים כופל. וכולן שצריכין פתיתה מקפלן ב' לד' וד' לח' וח' לי"ו עד שיהו פתיתים כזיתים אבל פחות מכזיתים אין יכול לפותתם ואית דמפרשי וכולן פתותן כזיתים שהיה עושה מן העשרון עשר חלות ומכל חלה וחלה ד' פתיתין לא היה כלל פתות אלא כזית ומנחת כ"מ לא היה מכפלה אלא לשתים דכיון דאין לה אלא חצי עשרון אין מקפל אלא לשנים ע"כ:
כופל א' לשנים. דכתיב פתות אותה פתים וכו' לשון רעז"ל עד ולא פתיתיה לפתיתים. אמר המלקט ולר"ש דמתני' דאמר וכולן פותתן כזיתים דריש ליה הכי יכול פירורים גדולים ת"ל פתים אי פתים יכול פחותים מכזית ת"ל אותה רש"י ז"ל. ומה שפי' רעז"ל צ"ע ולא ידעתי מנין לו דלאחר שעשה הפתיתים כזית כופל כל זית לשנים ושנים לד' דהרי לכל הפירושים דאיכא בגמרא פחות מכזית היינו פירורין וליכא למימר שכונתו לומר כופל כל זית לשנים ושנים לד' ולעולם אינו מבדיל כיון שהם כבר כזית אפילו

במנחת ישראל שהרי הוא ז"ל עצמו פי' לקמן בפ' שתי מדות פרק ט' דמכלתין דבשאר מנחות חוץ ממנחת חביתי כ"ג כופל ומבדיל ואפשר שהוא פי' הרמב"ם ז"ל וממשמעות דבריו ז"ל נראה קצת שאינו מבדיל כאשר כתבתי. גם מה שפירש רעז"ל וכולן פתיתין כזיתים דברי הכל נראה שטעמו מדכן פסק הרמב"ם ז"ל בפי"ג דהלכות מעשה הקרבנות סי' ד' י'. ונראה ששם חזר בו ממה שפירש כאן במתני' כמו שאכתוב בסמוך בס"ד. וז"ל ספר קרבן אהרן שם פי"ב וכולן פותתן כזיתים כלומר וכל הנצרכין לפתיתה מקפלן ב' לד' וד' לח' וח' לט"ז עד שיעשה פתיתים כזיתים וכפי זה דברי ר"ש הם וחולק עם ת"ק דאמר א' לב' וב' לד' לבד. וכפי זה נפרש דברי ר"ש באופן אחר מנחת כהנים ומנחת כ"מ אין בהם פתיתה כמו המנחות האחרות מפני שכולן פותתן כזיתים ואלו מחלק אותם לשנים בלבד. ורש"י ז"ל פי' פירוש אחר והוא שהוא לת"ק שאמר וב' לד' ואמר שזה מן המצוה אבל אם ירצה כולם פותתם כזיתים ולא פחות מזיתים והכונה שיכול לפותתם כזיתים. ואיכא דאמרי שהיה מן העשרון עשר חלות וכל חלה וחלה מחלק אותה לד' פתיתין ולא היה בכל פתית אלא כזית וכפי זה צריכין אנו לגרוס וכל הפתיתין כזית והרמב"ם ז"ל פי' דלד"ה היא וכך פירושו דלאחר שהיה פתיתים כזיתים היה קופל כל זית וזית מהם לשנים ושנים לד' וזהו שאמר שכל הפתיתין שהיה עושה היה בכזית ועל אלו הפתיתין אמר שהיה קופל כל א' לשנים ושנים לד' ע"כ. אבל מ"מ נלע"ד שהרמב"ם ז"ל חזר בו ביד שכך כתב שם פי"ג וכיצד פותתין אותן כופלן החלה לשנים והב' לד' ומבדיל ואם היתה המנחה של זכרי הכהונה אינו מבדיל ופותת וכולן פתיתין כזיתים ואם הגדיל הפתיתין או הקטין אותם כשרין ע"כ. הא בהדיא דכופל לא קאי אזית אלא אחלה ודמאי דקתני וכולן פתיתין כזיתים ר"ל שלכתחלה לד"ה בעינן שיהו הפתיתין נשארים כזיתים לא פחות ולא יותר. והילך לשון החכם הר"ר סולימאן אוחנא ז"ל מדברי הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה נראה שגורס גם במנחת ישראל ואינו מבדיל ומפרש כופל א' לשנים וב' לד' אאר שיהיו פתיתין כזיתים וכן פי' לקמן בפ' ט' משנה א' ע"ש ולפי זה נראה לדעתו ז"ל שגם מנחת כהנים ומנחת כהן משיח היה פותתן כזיתים ומסייע ליה הא דקתני רש"א מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין בהם פתיתה מכלל דלת"ק יש בהן פתיתה ודלא כרש"י ז"ל שפירש לדעת ת"ק פתיתה היינו הכפל שכופלן ובחבורו הגדול נראה שחזר בו וגורס ברישא ומבדיל ע"כ:

משנה ה

כל המנחות טעונות שלש מאות שיפה. תוס' פ' לולב הגזול (סוכה דף ל"ז) ודפ' כל המנחות באות מצה (מנחות דף ס"ב) וביד פ"ז דהלכות איסורי מזבח סי' ה':

בעיטה. פי' רש"י ז"ל בלשון אחר בעיטה ברגל: ה"ג ר' יוסי אומר בבצק כלומר שיפה ובעיטה בבצק ולא בחטין עכ"ל רעז"ל. אמר המלקט הרמב"ם ז"ל פירש שיפה הוא גזור מן ישופך ראש ענינו שיכו החטה בידים בכח עד שמעביר מעליה העפר ובעיטה שדורסין אותה ברגל. ר' יוסי אומר שהעיסה לבדה היא צריכה בעיטה ר"ל שמקטפים אותה ביד דרך בעיטה והשיפה תהיה בחטה ובעיסה ג"כ כסדר הזה ע"כ:

כל המנחות באות עשר עשר. דגמרי מלחמי תודה שהן עשר מכל מין כדאמרינן בפירקין דלקמן ומסתברא להו למילף מלחמי תודה טפי מלמילף מלחם הפנים משום דמנחות דמי ללחמי תודה בדמיונים רבים יותר ממאי דמי ללחם הפנים דזהו שאמרו בגמרא הנך נפישן ור"מ יליף מלחם הפנים דהקדש מהקדש עדיף ליה למילף לאפוקי לאמי תודה דקדשים קלים:

חוץ מחלות תודה. שהן באות עשר כדבעי' למימר טעמא לקמן באידך פירקין עכ"ל רעז"ל. אמר המלקט ונזירות נמי רבינהו קרא דכתיב על זבח תודת שלמיו שלמיו יתירה לרבות שלמי נזיר לכל דין לחמי תודה ולעשרת קבין ירושלמיות ולחצי לוג שמן ושיהו באות עשר עשר. ובגמ' בפירקין דלקמן גבי הנזירות היתה באה שתי ידות במצה שבתודה ת"ר על זבח תודת שלמיו שלמיו יתירה דלא הוה צריך למיכתב שהרי כבר נאמר זאת תורת זבח השלמים אם על תודה אלא אתא לרבות שלמי נזיר לעשרת קבין ולרביעית שמן לפי שבתודה היה בה חצי לוג ואותו חצי לוג חוצה חציו לרבוכה וחציו לחלות ורקיקין אלמא בשתי ידות שבמצה של תידה דהיינו חלות ורקיקין לא הוה בהו אלא רביעית ובנזירות דהוו בה חלות ורקיקין ולא רבוכה הוה בה נמי רביעית שמן דהיינו כשתי ידות שבמצה של תודה וביד רפי"ג דהלכות מעשה הקרבנות:

משנה ו

העומר היה בא וכו'. עד סוף הפרק ביד פ"ה דהלכות תמידין ומוספין סי' ו' ובפ"ח סימן ג' ד':

עשרון מג' סאין. פי' כי אינו יבש כל צרכו עד כאן:

משנה ז

בשלש עשרה נפה. פי' המפרש הלכה למשה מסיני. ובגמרא בברייתא פליגי בה רבנן ור' שמעון בן אלעזר דרבנן סברי דשתי נפות לבד היו שם אחת דקה ואחת גסה ובתחלה מניפו בדקה וחוזר להניפו בגסה וחוזר חלילה עד שיהא מנופה י"ג פעמים ובלבד שלא ישתייר מן הקמח ומן הסובין עם הסלת וחוזרין וטוחנין קרטין והגרוסות והויין סלת רשב"א אומר לא כי אלא י"ג נפות היו שם זו על זו והתחתונה שבכלן עשויה שתהא

קולטת את הסלת כדי שלא ישתייר מן הקמח ומן הסובין בסלת כלל שתהא הסלת ברורה כן פי' המפרש אבל רש"י ז"ל פי' דר"ש בן אלעזר לא פליג אלא פירושי קא מפרש ע"כ:
היה מנופה בי"ג. זו למעלה מזו וכל זה למצוה אבל לא לעכב וגם אם הביא וכו' כך נראה שצ"ל בלשון רעז"ל:
רש"א לא היה לה קצבה. אלחם הפנים קאי ואין צריך י"א נפה שאפילו מן השוק ניקחת ובלבד שתהא מנופה כל צרכה שנאמר ולקחת סלת ואפית משמע משעת לקיחה תהא ראויה לאפות. רש"י ז"ל:
עד שתהא. אית דל"ג מלת עד וגם ה"ר יהוסף ז"ל מחקה. ובגמרא ת"ר סלת ואפית מלמד שניקחת סלת מן השוק ומנין שאפילו חטים יקחנה והגזבר יעשנה סלת ת"ל ולקחת יכול אף שאר מנחות כן יהו ניקחים חטים והקונה יעשנה סלת ת"ל ואפית אותה אותה ניקחת חטים ולא שאר מנחות דאין הכל בקיאין לנפות הלכך יקח סלת מנופה כל צרכו מן השוק דמפני החיסכון והחסרון הקל הכתוב בלחם הפנים משום דלחם הפנים שכיח בכל שבת ויש בהם כ"ד עשרון הלכך חסרון גדול הוא לפי שהסלת הניקח מן השוק יקר מאוד מפני שהחנוני משתכר בה לפיכך ניקחת חטים אבל מנחת חטים דלא שכיחא וחד עשרון הואי לא חיישינן לחסרון:

פרק ז

משנה א

התודה וכו'. פ' ידיעות הטומאה (שבועות דף ט"ו.) וז"ל ה"ר יהוסף ז"ל התודה היתה באה וכו' חמש סאין שהן שש וכו' כלומר הלחם של התודה היה מדת הסלת שלו ה' סאין של ירושלים שהם היו כשש סאין של המדבר והם שתי איפות בי האיפה היא שלש סאין הרי שש סאין של מדבר הם שתי איפות. והרי החמש סאין של ירושלים הם שש מדבריות ושתי איפות והיינו עשרים עשרון שנאמרו בתודה. וגבי תודה עשרה לחמץ ויו"ד למצה כי עשרה עשרונות הם איפה שלמה כי עשרון ר"ל עשירית האיפה ואלה העשרה עשרונים שבאו לחמץ עשו מהם עשרה חלות והרי צריך עשרון לכל חלה וחלה אבל המצה לא היה בה עשרון שלם כי המצה היה בה שלשה מינים נמצא שיש בכל מין ג' עשרונות ושליש ונמצא ששלש חלות נעשות מעשרון אחד עכ"ל ז"ל:
חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות. כמו שהוסיפו על הסאה שתות כך הוסיפו על האיפה שתות דלעולם קים לן גם עכשיו איפה שלש סאין. וא"ת כי אמר רחמנא עשרון ניזיל בתר השתא כדאשכחנא גבי חמש סלעים של בן בפרק יש בכור בתר דהוסיפו

עליהם וי"ל דשאני התם דגלי קרא כדדריש מדכתיב יהיה. תוס' ז"ל. וכן כתוב בסמ"צ וכתב ר"ש לוריא ז"ל שם בפ' ידיעות הטומאה דלפירושם שהוסיפו גם על האיפות שתות מתני' הכי פירושה התודה היתה באה מן המדות הגדולות שחמש היו שש ראשונות אבל לעולם אין פוחתין מששה מדות ע"כ: וז"ל תוס' חיצוניות וא"ת וליבעי לתודה שתי איפות ירושלמיות כדאמרינן בפ' יש בכור דחמש סלעים דבכור הוו לפי התוספת. וי"ל דשאני התם דגלי קרא להוסיף על השקלים כדכתיב יהיה. אבל גבי איפות לא אשכחנא רשות להוסיף מן התורה ולכך אנן משערין למדה מדברית ע"כ: בפי' רעז"ל דקיימא לן מוסיפין על המדות ואין מוסיפין יותר משתות ואותו שתות הוא מלבר ע"כ. אמר המלקט נפקא לן בגמרא מקרא דכתיב ביחזקאל גבי מנה של קדש שהיה כפול והשקל עשרים גרה כתיב עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם הרי ששים שקלים מנויין במקרא. פי' אותם ס' שקלים יהי' לכם המנה והסלע ד' זוזים הרי מאתים ומ' זוזים דהיינו דינרין הוו בהאי מנה וקיימא לן דמנה דאורייתא אינו אלא כ"ה סלעים שהן ק' זוזים אלא דמנה של קדש כפול היה דהיינו מאתים זוזים. וש"מ דמוסיפים על המדות שתות דהיינו מ' למאתן דקדש ודכוותה למאה של חול עשרים וש"מ שתותא מלבר שלחמש מוסיפים הששי שעל ה' פעמים ארבעים הביאו מבחוץ מ' פעם ששית ולא אמרינן שיחלקו המאתים לשש חלקים דהוי לכל חלק וחלק ל"ג זוז ושליש ומאותם חלקים יוסיף אחד על המנה דה"ל שתות מלגו ומהאי קרא נפקא לן דאין מוסיפין על המדות ולא על המטבעות יותר משתות דמנה הוי משקל וסלע הוי מטבע:

שתי האיפות. אית דגרסי שתי איפות וכדאיתיה בפי' רעז"ל:

האיפה שלש סאין. מפיק לה בגמרא מקרא דכתיב ביחזקאל מעשר הבת מן הכור עשרת הבתים חומר פי' בת אחת יהיה לכם מעשר מן הכור כיצד עשרת הבתים יהיו לכם החומר ואז יתכן ליטול ממנו בת אחת למעשר לפי שהחומר יהי' עשרה הבתים וכור פשיטא להו לבני בבל שהוא שלשים סאים שהיו מודדים תבואתם בסאים ובכור וכור היינו חומר כדמשמע מהאי קרא ובת היינו איפה דכתיב האיפה והבת תוכן אחד להם:

עשרה לחמץ מעשרון לחלה ועשרה למצה ובמצה ג' מינים וכו' כך צ"ל:

לכל מין ומין משלשה חלות וכו'. כצ"ל. ובמקום אחר מצאתי מוגה לכל מין ושלש חלות לקב וגם בסיפא דמתני' הגיהו לכל מין ושתי חלות לקב ותימא הוא בעיני. וביד פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות סי' י"ז י"ח. ועיין בתשובות הרשב"א ז"ל סי' ל"ג:

משנה ב

הנזירות היתה באה וכו'. עיין במ"ש בפרקין דלעיל סוף סי' ה'. וביד רפ"ח דהלכות נזירות ובפ"ט דהלכות מעשה הקרבנות סי' ט' כ"ג:

ה"ג נמצא עשרת קבים ירושלמיות שהן ששה עשרונות וַעֲדוּיִין. ונלע"ד דאי הוה גרסי' וְעוֹדְוִיִין הוה שפיר טפי. וספק אצלי שמא מצאתי אח"כ גירסא זו. אכן אחר זמן. רב בא לידי הספר עצמו של החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל וכמדומה לי שנקד וְעֹדִין או וְעוֹדְין וכתב פי' ושני ועוד כלומר ושני שלישים של עשרון מוסף עוד על הששׁ עשרונות שהרי כל מין היה בו שלשה עשרונות ושליש והרי בשני מינים יש ששׁ עשרונות ושני שלישים עכ"ל ז"ל. וכתב עוד ס"א ועדווין ע"כ. ואיתה בירושלמי פ' ששי דכלאים:

ומכולן היה נוטל וכו' האי בבא איתה בגמ' קודם בבא דהמלואים היו באים וכו' ואפילו בגמ' המוגהת ע"י הרב בצלאל אשכנזי ז"ל וגם רש"י ז"ל שבכתיבת יד בבא דומוכלם פירש ראשונה ואחר עֶלֶה אחד פי' מתני' דהמלואים אלא שהמפרש שבדפוס פירש בבא דמלואים ברישא:

שנאמר והקריב ממנו אחד וכו'. ממנו דריש ליה בברייתא בגמרא מן המחובר למעוטי שלא מן המוקף. ועוד גרסינן בברייתא בגמרא למדנו לתרומה שהיא אחד מעשרה מג"ש מתרומת מעשר כמו שכתב רעז"ל במתני' דלעיל אבל עדיין איני יודע מכמה קמח הוא עושה החלה של חמץ נאמר כאן לחם חמץ ונאמר להלן בשתי הלחם לחם מה להלן עשרון לחלה דכן כתיב שתים שני עשרונים אף כאן עשרון לחלה ועוד כתיב בשתי הלחם תביאו יתירה דהא לעיל מיניה כתיב והקרבתם מנחה חדשה ומצי למיכתב ממושבותיכם לחם תנופה אלא ללמד שכל הבאות שאתה מביא הדומות לזו שבאין חמץ יהיו כזה עשרון לחלה. אי מה להלן שני עשרונות אף כאן שני עשרונות ת"ל בשתי הלחם תהיינה חד יו"ד דמייתרא דמשמע עשרה ומסתברא דהאי יו"ד דתהיינה אתביאו לחם דאוקימנא בלחמי תודה קאי דאי אשתי הלחם לא מצי למיכתב יו"ד דהא שתים שני עשרונים כתיב כן פי' רש"י ז"ל. ועיין בתוס' שהקשו על גרסתו ופירושו דיו"ד לא מייתרא דיו"ד אחת של עיקר ואחת לשמוש. ועיין בספר קרבן אהרן פ' צו ריש פרשה ז'. ובפרשת אמור ראש פ' י"ג. וביד פ"ט דהלכות מעשה הקרבנות סי' ז' י"ב כ' כ"א כ"ב כ"ג:

משנה ג

השוחט את התודה בפנים. פ' תמיד נשחט (פסחים דף ס"ג) ובפ"ק דמעילה דף ד'. ובירושלמי ס"פ שני שעירי. וביד פי"ב דהלכות פסולי המוקדשין סי' ט"ז י"ז י"ח:

שחטה עד שלא קרמו וכו'. תוס' פ' ואלו מנחות דף ע"ו: בפי' רעז"ל רבותי פירשו חוץ לחומה החיצונה של ירושלים. אמר המלקט אבל חוץ לעזרה קדוש והוא פי' רש"י ז"ל כאן. עוד בפי' רעז"ל לא דרשינן על בסמוך ע"כ. אמר המלקט ר"ל דהכא לא דרשינן על בסמוך אבל בשאר דוכתי דרשינן ליה שר"ל בסמוך כדאשכחן לעיל דדריש ליה רבי בפ' כל המנחות באות מצה כמו שפי' שם רעז"ל וכן נמי דרשינן ליה לקמן בסמוך בפ' שתי הלחם:

עד שלא קרמו בתנור. לאו לחם נינהו אלא עיסה בעלמא עכ"ל רעז"ל. אמר המלקט והכתוב אומר על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו כלומר כשהוא מקריבו כששוחטו יהא כבר לחם שיהו פניו מתקרמין כבר בתנור. ומפ' בפ' כל שעה (פסחים דף ל"ז) וגם פה כל שפורסה ואין חוטים נמשכין ממנה נקרא קרמו פנים:

שחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה קדש הלחם כצ"ל. ומפרש התם בריש מעילה קדש הלחם ליפסל דבעי שריפה אבל לא למעילה. ואיתה בתוס' פ' הקומץ זוטא דף ט"ז:

שחטה ונמצאת בעלת מום ר' אליעזר אומר קדש וחכמים אומרים לא קדש. גמרא מתני' מני ר"מ היא דתניא שחטה ונמצאת בעלת מום ר' אליעזר אומר קדש. ור' יהושע אומר לא קדש דברי ר"מ א"ר יהודה לא נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע על חוץ לזמנו שקדש ועל בעל מום שלא קדש על מה נחלקו על חוץ למקומו שר"א אומר קדש ור' יהושע אומר לא קדש ע"כ. ועל פי דרכנו למדנו דחכמים דמתני' היינו ר' יהושע בר פלוגתיה דר' אליעזר: בפי' רעז"ל בגמ' מוקי לה בדוקים שבעין דבכי האי מומא סבר ר' אליעזר דאם עלו לא ירדו ע"כ. אמר המלקט ור' עקיבא נמי כותיה ס"ל בפ"ט דמסכת זבחים:

וכן שני כבשי עצרת. אית דל"ג מלת וכן אלא ושני כבשי:

משנה ד

נסכים שקדשו בכלי ונמצא וכו'. כך צ"ל ותרתי בעינן ליפסל בלינה וביוצא כלי שרת ושחיטת הזבח ואיתה בתוס' פ' הקומץ זוטא דף ט"ו. ופי' שקדשו בכלי שניתנו בכלי. וביד כוליה מתני' עד סוף סי' ה' פרק שני דהלכות מעשה הקרבנות סימן י"ב י"ג ובפי"ב דהלכות פסולי המוקדשין סי' ו' ח':

ואם לאו יפסלו בלינה. כתב רש"י ז"ל ה"ג ואם לנו יפסלו בלינה וכן הוכיחו ג"כ תוס' ז"ל מן הגמרא אבל המפרש שבתלמוד בדפוס כפי מה שהגיהו הרב בצלאל אשכנזי ז"ל כך הוא לשונו אם יש זבח אחר שאין לו נסכים יקרבו אלו נסכים עמו ואם משקדשו בכלי לנו יפסלו בלינה. פירוש אחר אם יש שם זבח אחר יקרבו עמו שאם לא יפסלו ע"כ. ואיתה למתני' בירושלמי דשקלים פ"ד:

ולד תודה וכו'. בכריתות פ' המביא אשם תלוי דף כ"ז:
לא ולדה וכו'. טעונים לחם אבל הם עצמן קריבין דכתיב אם על תודה יקריבנו וכו' יקריבנו קרא יתירה הוא דמצי למיכתב על תודה והקריב על זבח התודה וגו' אלא יקריב מלמד על המפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות יקריב איזה מהם שירצה ולחמה עמה יכול שתהא שניה טעונה לחם ת"ל יקריבנו נו"ן וי"ו קדריש מיעוטא הוא כשהוא אומר אם על תודה ריבה להקרבה ולדות וחליפות ותמורות דעל תודה משמע קרבנות אחרים יוסיף על התודה. יכול יהא ולדות ותמורות טעונים לחם ת"ל התודה התודה טעונה לחם ולא ולדה וכו'. ופי' רש"י ז"ל חליפין הוא דנפקי מיקריבנו א' ולא שנים אבל ולדות ותמורות לא נפקי מיניה דליכא למימר בהן ולא שנים דאי נמי מקריב לחם בהדייהו לאו שנים נינהו דהא לא הפרישן לשם תודה אלא מותר תודה הם ואיצטריך קרא למעוטי מותר תודה מלחם:
ולד תודה אין טעון לחם אע"פ שהוא ולד תודת חובה כגון אחד מד' הצריכין להודות כך פי' רש"י ז"ל. ואית דמפרשי דלא מיקרי תודת חובה אם לא אמרה הרי עלי. ובגמרא אמר ר' יוחנן לא שנו דאין טעון לחם ולד תודת חובה אלא אחר שנתכפר באחת מהם שוב אין טעון לחם לאחרת אבל לפני כפרה טעון לחם דסבר ר' יוחנן אדם מתכפר בשבח הקדש דהיינו הולד וכיון דיכול להתכפר באיזה שירצה או באם או בולד ה"נ טעונות לחם ושמואל פליג עליה דס"ל דאין אדם מתכפר בשבת הקדש.
שנאמר והקריב על זבח התודה חלות התודה טעונה לחם וכו'. כך נראה שצ"ל אע"פ שבתלמוד הרב בצלאל אשכנזי ז"ל לא הוגהה מלת חלות. וגם ה"ר יהוסף ז"ל לא הגיהה רק כתב ולא חליפתה פי' לישנא דקרא נקט לא יחליפנו ולא ימיר אותו ועל כן הקדים כאן חליפה לתמורה ע"כ. ועיין בת"כ פ' צו פי"א:

משנה ה

האומר הרי עלי תודה וכו'. עד סוף הפרק בת"כ פ' צו פרשה ה':
התודה היא ולחמה מן המעשר יביא. פי' אם ירצה דהא ודאי תבא עליו ברכה אי מייתי מן החולין:
ולא יביא מחטי מעשר שני וכו'. גמרא רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו לא שנו אלא מחטי מעשר שני אבל מחטין הלקוחות ממעות מעשר שני יביא וכן א"ר ירמיה. ור' זירא אמר אפילו מחטין הלקוחות ממעות מעשר שני לא יביא ואימא טעמא דידי ודידהו דידהו דמהיכא קא ילפינן דתודה יכול להביאה ממעות מעשר שני מדקרייה רחמנא לתודה שלמים כדכתיב תודת שלמיו ושלמים באים ממעות מעשר שני כדילפינן בעלמא

שם שם ממעשר. ומינה מה שלמים אין גופן מעשר דהא אין מעשר שני אלא בתבואה ופירות אלא ממעות מעשר קאמר קרא דיביא שלמים אף לחמי תודה נמי לא יביא מגוף המעשר דהיינו מן החטים הראשונים של מעשר והני חטים הלקוחות ממעות מעשר אין גופן מעשר ומש"ה קא שרי תו לאתויי לחמי תודה מינייהו. ואימא טעמא דידי תודהי מהיכא ילפינן לה משלמים ושלמש שם שם ממעשר מה שלמים אינם מין מעשר דהא שלמים בשר ומעשר פירות אף לחמי תודה שמביא מן המעשר לא יביאם ממין מעשר דהיינו נמי חטים הלקוחות לשם מעשר אלא מן המעות יקנה לחמי תודה לשם תודה דמעות לאו מין מעשר הוא. וביד פי"ו דהלכות מעשה הקרבנות סי' ט"ו ט"ז י"ז:

משנה ו

להקיש דבר הבא מן הצאן ומן הבקר לפסח. תימא תינח זבחים עופות ומנחות ולחמי תודה מנלן ולמאן דיליף בגמרא מחטאת ניחא תוס' ז"ל ונראה לע"ד משום דבקרא דזאת התורה דכתיב ביה חטאת להקיש כמו שנכתוב בסמוך כתוב שם מנחה וזבח השלמים וגם דעופות ומנחות איקרו חטאת:

מה הפסח שהוא בא חובה אינו בא אלא מן החולין כצ"ל. ומתני' ר' אליעזר היא דיליף לה מהאי קרא וכדפי' רעז"ל מהקישא דועבדת את העבודה הזאת וכו' אבל ר' עקיבא יליף לה מקרא דזאת התורה לעולה למנחה ולחטאת והקשא דלחטאת דכתיב בהאי קרא דריש ליה ר' עקיבא הכי מה חטאת אינה באה אלא מן החולין כדכתיב גבי פרו של אהרן והקריב את פר החטאת אשר לו משלו ולא משל צבור אף כל בין פסח בין תודה אינו בא אלא מן החולין ור' אליעזר האי הקשא איצטריך ליה לאשמועינן דמה חטאת מקדשא בבלוע פי' אם בלע בשר שלמים מבשר חטאת צריך לאכלו ליום ולילה כדין חטאת ואם פסולה היא נפסל גם הוא ונפקא לן מקרא דכתיב כל אשר יגע בבשרה יקדש להיות כמוה אם פסולה יפסל ואם כשרה יאכל כחומר שבה אף כל הקרבנות מקדשין בבלוע ור' עקיבא תרתי שמעת מינה. וקרא דוזבחת פסח וגו' מיבעי ליה לר"ע לאשמועינן דמותר פסח קרב שלמים והכי דריש ליה מותר הפסח דהיינו כגון אם הפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון יהא שלמים דהיינו דבר הבא מן הצאן ומן הבקר ור' אליעזר יליף להא מקרא אחרינא כדאיתא בגמרא:

לפיכך האומר הרי עלי תודה וכו' כצ"ל. ופי' המפרש ז"ל משנה שאינה צריכה היא דהא תנינן לה לעיל אי לאו משום סיפא דצריכה דקתני נסכים מכל מקום ואפילו היכא דאמר הרי עלי זבח ולא אמר ונסכים א"נ דאמר זבח ונסכים ואפילו לא אמר עלי אלא אמר הרי זו לא יביא אלא מן החולין ע"כ:

והנסכים מכל מקום. כך צ"ל:
לא יביאו אלא מן החולין. דכל דבר דכולו למזבח אינו בא מן המעשר כדתניא בספרי וכו' תוס' ז"ל: בפי' רעז"ל דכי שרא רחמנא לאתויי שלמים ממעשר ה"מ וכו' ע"כ. אמר המלקט פי' כדגמרינן שם שם הני מילי וכו' אבל נסכים דתודה ושלמים דכליל הם וכו':

פרק ח

משנה א

כל קרבנות וכו'. ס"פ ששי דהלכות איסורי מזבח ובפ"ח דהלכות תמידים ומוספים סי' ב':
מן החדש ומן הישן. פי' בקונטרס במנחות קאמר ונראה דשייך נמי בזבחים כדאשכחן במעשר בהמה אלא דה"ל למיתני חוץ מבכור ומעשר דאין באין מח"ל כדתנן בתמורה פ' ואלו קדשים ובתוספתא תניא כל קרבנות הצבור והיחיד באין מן הארץ ומח"ל אפי' מבין הגויים חוץ מבכור ומעשר שאין באין אלא מן הארץ ואין באין אלא מישראל ובההיא בבא לא תני חדש וישן אבל בתר הכי תנא כל המנחות באין מן הארץ ומח"ל מן החדש ומן הישן חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינם באין אלא מן החדש ומן הארץ. תוס' ז"ל:
חוץ מן העומר ושתי הלחם. ירושלמי דשקלים פ"ד מוקמי' לה כר' ישמעאל אבל ר' יוסי בר' יהודה מכשר ליה לעומר מח"ל והכי איתה נמי בגמרא ויליף לה מקרא דכתיב ממושבותיכם דכל מקום שאתם יושבים משמע ואפילו בח"ל נוהג איסור חדש קודם העומר מן התורה וקרא דוכי תבואו אל הארץ אתא לאשמועין דלא נתחייבו באיסור חדש קודם הקרבת העומר אלא לאחר שבאו לארץ אבל לאחר שבאו לארץ אסור אפילו בח"ל וכיון דנוהג איסור חדש אפילו בח"ל ה"נ אקרובי מקרבינן עומר מח"ל. ובפ"ק דכלים נמי סתם לן תנא דלא כר' יוסי בר' יהודה כמו שכתבתי שם סי' ו'. עוד גרסינן בגמ' מתני' דלא כי האי תנא דתניא עומר הבא מן הישן כשר שתי הלחם הבאות מן הישן כשרות אלא שחסר מצות (גם בתלמוד הוא בתיו) עומר דכתיב תקריב את מנחת בכוריך תקריב משמע מכל מקום ואפילו מן הישנים שבעליה שתי הלחם דכתיב תביאו ואפילו מן העליה פי' וי"ו יתירה קדריש דמלת תביא הא כתבינן לעיל פ' התודה סי' ב' דאיצטריך לאשמועינן דכל שאתה מביא ממקום אחר הרי הוא כזה ופרכינן והכתיב בין בעומר בין בשתי הלחם ראשית דמשמע מן החדש ולא מן הישן ומשני למצוה. ופי' רש"י ז"ל ותנא דידן דפסיל יליף טעמא מראשית קצירכם והאי תקריב מפיק ליה תקריב ואפילו בשבת ואפילו בטומאה כדדרשינן לעיל פ' ר' ישמעאל ע"כ ומשמע מפירושו ז"ל שהוא

היה שונה פ' ר' ישמעאל אחר פ' כל המנחות באות מצה כמו שהוא בדפוס התלמוד וכן מוכח ג"כ מתוך דברי התוס' ז"ל שכתבתי לקמן פ' ר' ישמעאל סי' ד'. והקשו תוס' ז"ל וא"ת ודילמא מתני' נמי לכתחלה ואם הביא כשר כתנא דברייתא וי"ל א"כ ה"ל למיתני בהדיא ואם הביא כשר כמו בסיפא א"נ משמע חדש דומיא דארץ מה התם דיעבד נמי לא ע"כ. ובירושלמי שם רפ"ד מוקי לה כר' ישמעאל דאמר אין העומר בא מסוריא:

שאינם באים אלא מן החדש. בעומר כתיב מנחה חדשה ובשתי הלחם כתיב בכורי קציר חטים. עכ"ל רעז"ל. אמר המלקט לא מצאתי דכתיבא מנחה חדשה בעומר רק בשתי הלחם כתיב מנחה חדשה בפ' אמור ובפ' פנחס אבל כתיב בעומר ראשית קצירכם דמשמע מן החדש ולא מן הישן וכמו שכתבתי לעיל בסמוך והוא פי' רש"י ז"ל וכן פי' הרמב"ם ז"ל גם בפ"ז דהלכות תמידין ומוספין:

מכמס וזוניחא. כך צ"ל. וה"ר יהוסף ז"ל הגיה וזנוח: אלפא. פי' הרמב"ם ז"ל שהוא כמו מלפנו מבהמות ארץ וכן תרגום ולמדתם ותלפון כלומר מלומדת ומורגלת לעשות סלת טוב או שמן טוב או יין טוב והמפרש שבדפוס פי' בלשון שני אלפא אלף היינו אחד כך סלת של שני מקומות הללו מיוחדין לכך שסלתן מובחר ועיקר מכל הסלתות ע"כ:

עפרים בבקעה. היא עיר בדברי הימים וילכוד אביה את עֶפְרַיִן. תוס' ז"ל. וכן נמי מוכח בגמרא דגרסי' עפרים בעין דגרסינן בגמרא אהאי פסקא אמרי ליה יוחנן וממרא למשה תבן אתה מכניס לעפרים פי' עפרים שהוא מקום תבואה הרבה כדתנן במתני' אתה מביא לשם תבן ותבואה למכור בתמיה כך ארץ מצרים שהיא מלאה כשפים אתה בא לשם לעסוק בכשפים. ואין מכשפים בעולם כמותנו. אמר להו אמרי אינשי למתא ירקא ירקא שקול פי' לעיר שיש בה ירקות הרבה הבא ירק שלך למכור לפי שמתקבצים הכל לקנות הן אמרו לו דברי ליצנות והוא השיב להם כעניינם ע"כ. וכן בפי' רש"י ז"ל עפרים בעין ושתים היו אחת בהר ואחת בבקעה ע"כ וכן הוא בכמה מקומות בערוך וכן תמצא שנין זה בילקוט פרשת וישב סימן קמ"ה בשם מדרש אבכיר גם בפרשת וארא סימן קפ"א. ומאן דגריס חַפָּרַיִם בחית והיא עיר בנחלת ישששכר בספר יהושע לפי זה טעות הוא בידם:

משנה ב

אין מביאין וכו'. תוס' פ' ר' ישמעאל (מנחות דף ס"ח.) וכתבו תוס' ז"ל בכל המנחות קאמר אע"ג דזורעה קודם לפסח שבעים יום היינו משום עומר דהא כיצד בודק הגזבר מכניס ידו לתוכה אי בעומר דוקא הל"ל שלוחי ב"ד ותדע מדקתני בברייתא ומעמר ודש ובעומר לא שייכא דישה דהא תנן בפ' ר' ישמעאל בקנים ובקליחות חובטין אותו כדי

שלא יתמעך אבל אפשר דמנחות לא בעו מן הסמוך לירושלים דלא מישתמיט תנא בשום דוכתא דליבעי במנחות מן הקרוב לירושלים ע"כ:

ולא מבית האילן. לפי שהאילנות עושין לה צל ואין התבואה גדלה יפה כך פי' המפרש שבדפוס:

ובשניה זורעה. בגמרא מסיק דשנה ראשונה הוא נר כולה וזורעה חצייה וכו' כך צ"ל בפי' ר"ע ז"ל:

קודם לפסח שבעים יום. בגמרא בברייתא מפרש קודם שתהא סמוכה לחמה שכשנמשך לצד ימות הקיץ החמה מתגברת והולכת ומש"ה לא היה זורעה בתחלת התקופה שאין החמה בגבורתה אבל קודם לפסח שבעים יום כבר מתחלת החמה לזרוח בקרן מזרחית צפונית וכשזורחת מושך מיד העמוד לדרום וקיימא לן אין מביאין עומר אלא מן השדות המודרמות שבהן החמה זורחת כל היום:

הגזבר מכניס ידו בסלת וכו'. בגמרא בברייתא משום ר' נתן אמרו גזבר סך ידו שמן ומכניס ידו בסלת וכך בודקו יפה שאם יש בה אבק מידבק בשמן. תניא אבא שאול אומר עומר היה בא מבקעת בית מקלה כמין שלש סאין היתה כשעור שצריך לקצור לצורך העומר ושדה מודרמת היתה ובה חמה זורחת וממנה חמה שוקעת נר חציה פי' מניח חצה ניר וזורע חציה נר חציה וזורע חציה:

ואם התליעה פזולה. כצ"ל. ביד ר"פ ששי דהלכות אסורי מזבח וסי' י"א י"ב ובפ"ז סי' ב' ד':

משנה ג

תקוע גרסינן. הכא בלא הא והטעם פשוט:

אלפא לשמן. שהשמן שלה ראשון ומובחר כאלף זו שהיא וכו' וכתוב בספר השרשים בשורש אלף וכן מפרשים וצלע האלף (יהושע י"ח:כ"ח) ר"ל הגדולה ע"כ:

שניה לה רגב בעבר הירדן. ירושלמי פ' חומר בקדש דף ע"ט:

אין מביאין אנפיקנון וכו'. פי' אנפיקנון שמן זית שלא הביא שליש שמשיר את השיער ומעדן את הבשר וי"מ שמשחיר את השער. ובגמרא פריך והתניא אין מביאין אנפיקנון ואם הביא פסול מפני שהוא מוחל בעלמא ולא שמן והיכי חשיב ליה מתניתי' בהדי שמנים פסולים דמ"מ שמן קרי ליה וכ"ש דפריך שפיר לגרסת ר"ת דגריס במתני' ואם הביא כשר ומשני רב יוסף לא קשיא הא ר' חייא הא ר' שמעון בן רבי דר' חייא זריק לה ור"ש בן רבי מטביל לה וסימנך עשירים מקמצין ולדידיה הוי שמן וכשר:

מן הגרגרים. שֶׁנִּשְׂרוּ במים. י"מ מאותם זיתים שאין מוציאין שמנים אא"כ נִשְׂרו במים או שצריך לשלקם או לכובשם קודום שיוציאו שמנם. ואפשר דגרסינן שֶׁנִּשְׂרוּ הנו"ן קמוצה וכדמוכח מפי' רש"י ז"ל. וביד פ' ששי דהלכות איסורי מזבח סי' י"ד:

משנה ד

שלשה זיתים וכו'. עד סוף סימן ה' פ"ז דהלכות איסורי מזבח סי' ח' ט' י' י"א. וכן בת"כ פרשה י"ג דפ' אמור:

מגלגלו בראש הזית. בגמרא בעינן אי מגלגלו תנן או מגרגרו תנן ופשיט דמגלגלו תנן דהיינו שמניחו בראש הזית עד שיהא מבושל כולו מאליו מלשון ביצה מגולגלת:

וכותש ונותן. בגמרא בברייתא קאמר ת"ק בכל תלתי באבי טוחנו ור' יהודה פליג עליה וקאמר כותשו דלא היה טוחנו בריחים שמוציא את שמריו ועוכרו ופריך בגמרא כותש דקתני ת"ק דמתניתין מני ר' יהודה היא דקתני נמי בברייתא כותשו במכתש תוך הסל דקתני ת"ק דמתני' אתאן לרבנן דברייתא בתמיה ומשני האי ת"ק דמתני' סבר לה כותיה בחדא ופליג עליה בחדא: בפי' רעז"ל נראה שצ"ל ר' יהודה אימר סביבות דופני הסל נותנו מתוכו והשמן זב וכו' וכך הוא בפי' רש"י ז"ל בכתיבת יד:

הזית השלישי עוטנו בתוך הבית עד שילקה כצ"ל. ופירש [הרגמ"ה ז"ל] עיטנו פי' לוקט אותן שתחת הזית לפי שאין השמש זורח עליהן הרבה ואינן מתבשלין יפה מש"ה עוטנו בבית הבד כלומר משימו בבית הבד בכלי במעטן עד שילקה עד שירכך קליפתן וישתנה מראיתן ומעלן ומנגבן לפי שכשהיו ביחד בכלי אגב הדחק יצא מהם מוחל ונשרו ונתעפשו ע"כ. וכן פי' רש"י ז"ל ג"כ בספר איוב סי' כ"א בפסוק עפזניו מלאו חלב:

ר' יהודה אומר סביבות הסל. כצ"ל. ומה שפירש ר"ע ז"ל דשלשה פעמים בשנה מלקטים את הזיתים כן פי' רש"י ז"ל וכתבו התוס' במסכת פאה מוכח דהזיתים חייבין בפאה ותנן התם נמי דדוקא דבר שהוא נלקט כאחת מחייב בפאה וממעט תאנה ובערוך פירש כפירוש הקונטרס אבל תוס' פירשו דנלקטין כולן כאחת אלא שזה מתבשל יותר מזה ע"כ. וזה לשון הגליון ג"כ דכולן נלקטין יחד אך יש שלשה מיני זיתים לפי שהזיתים שבראש האילן מבושלין יותר לפי שהחמה זורחת עליהן ושלמטה מהן השניים אין מתבשלין כ"כ ושלישים שלמטה אין מתבשלין כ"כ. זית השני בראש הגג לפי הקונטרס לקיטה שניה לפי' שני השניים של מטה ע"כ גליון:

משנה ה

הראשון שבראשון וכו'. פ"ג דיומא דף מ':

המנחות שהן לאכילה. פי' לאכילת מזבח. רש"י ז"ל:

תלמוד לומר זך כתית למאור ולא זך כתית למנחות. מפרש בגמרא בברייתא יכול יהא כתוש זה פסול למנחות ת"ל ועשרון סלת בלול בשמן כתית א"כ מה ת"ל למאור מפני החיסכון שהתורה חסה על ממונם של ישראל לפי שהמנחות מרובות וצריכות שמן הרבה ואילו היה צריך לחזר אחר זך כתית למנחות כמו למנורה היו מפסידין שהיו לוקחין אותו ביוקר אבל נרות ליכא שמן כולי האי אלא שלשה לוגין וחצי ליום חצי לוג לכל נר ונר:

משנה ו

ומאין היו מביאין. גרסינן. ויש לתמוה אמאי תנא הכא בלבד ומאין היו מביאין וכו':

קַרוֹחַיִים וְעַטוֹלַיִם כך מצאתיו מוגה ומנוקד אבל בערוך בערך חטלים ובערך קרחיים חטוליים בחי"ת וכן ג"כ גירסת ה"ר יהוסף ז"ל אלא שכתב ס"א וחלוטים:

בית רימא. ברי"ש: בפי' רעז"ל שמש בלשון יון יוסטן. אמר המלקט איליוס וכן הוא בערוך ג"כ. וכתבו תוס' ז"ל לא כמו שפי' הקונטרס שתולין הענבים לשמש דהא בפ' המוכר פירות קתני ברייתא יין הליסטון ושל צימוקים כשר אלא במחובר בעודו בגפן נתמתקו בשמש ע"כ:

אין מביאין ישן דברי רבי ובדיעבד אם הביא כשר אפילו לרבי. וביד ר"פ ששי דהלכות אסורי מזבח וסי' ט' ובפ"ז סימן ו'. ומשמע מדבריו אשר שם דתרתי בעינן שיהיו מן הרוגליות וגם שיהיו מן הכרמים [העבודים] פעמים בשנה:

משנה ז

לא היו כונסין אותו וכו'. ביד שם פ"ז סי' ו' ז':

בחצבים גדולים. שהכלים הגדולים פוגמין טעם היין עכ"ל רעז"ל אמר המלקט לפי שכשהיו מסתפקים ממנו על יד על יד היו החצבים מתרוקנים ומתקלקל היין:

אלא בחביות קטנות. גמרא תני חביות כדיות לודיות בנוניות פי' חביות כדיות קטנות ככדים. לודיות בנומות ככדים בנוניות שעושין בלוד. אין מניחין איתם שתים שתים אלא אחת אחת שמא תתקלקל אחת ותריח חברתה ותתקלקל גם היא:

ואינו ממלא את החבית עד פיה. כך הגיה הר' יהוסף ז"ל:

אינו מביא לא מפיה וכו'. פ' המוכר פירות (בבא בתרא דף צ"ז) תני ר' חייא מפיה ומשוליה לא יביא ואם הביא כשר:

מפני הקמחין. בערוך מפני הקמחון:

זרק את הגיד. המפרש שבדפוס המכונה לרש"י ז"ל כתב זרק גיר שהתחיל לצאת אותו לבן שתחת היין שצף על השמרים ע"כ. והפירוש שפי' רעז"ל הוא פי' הרמב"ם ז"ל ואין

לו רמז בגמרא. והערוך הביאו בערך גיר ברי"ש. ופירשו כדמפרש ליה בגמרא: בפי' רעז"ל. לפי שהדבור קשה ליין. אמר המלקט כשם שהדבור יפה לבשמים כך הדבור רע ליין. וביד ר"פ ששי דהלכות איסורי מזבח:

יין שעלו בו קימַחוֹן. כך מצאתי מנוקד וכן הגיה ג"כ ה"ר יהוסף ז"ל וכגירסת הערוך:

שנאמר תמימים יהיו לכם ומנחתם וכו'. בס"א ל"ג ומנחתם אלא ונסכיהם לחוד ה"ר יהוסף ז"ל:

פרק ט

משנה א

שתי מדות וכו'. עד סוף סימן ג' פ"א דהלכות כלי המקדש סי' ט"ז י"ז י"ח ובפ"ט דהלכות מעשה הקרבנות סי' י"ח. וכתב הרמב"ן ז"ל בפי' החומש בפרשת תרומה גבי מנקיותיו וז"ל ואולי מנקיותיו לדעת אנקלוס ז"ל שֵם למדות כי היתה שם מדה מחזקת שני עשרונים קמח למדוד בה החלה האחת ולא היו מודדין בעשרון של מנחות ולית ליה מתני' דקתני שתי מדות של יבש היו במקדש עשרון וחצי עשרון אבל היו שם לדעתו שלש מדות עשרון וחצי עשרון ושני עשרונים עכ"ל ז"ל: בפי' רעז"ל ואותו עשרון מחוק היה ובו היו מודדין לכל המנחות. אמר המלקט הכי מוכח בגמרא דע"כ ל"פ ר"מ ורבנן אלא במנין עשרונות אבל דמדת חביתין בעינן שיהא מחוק ליכא מאן דפליג דמדאמר ר"מ בהדיא בברייתא דעשרון דחביתין מחוק חצי עשרון דהוה נמי לצורך חביתין מחוק היה ומדלר' מאיר שניהם מחוקים העשרון והחצי עשרון של החביתין לרבנן נמי שלא היה שם אלא עשרון א' נמי מחוק היה שהרי אף חביתין נמדדין בו א"כ לרבנן מה ת"ל עשרון עשרון לרבות חצי עשרון [כו' עי' בתוי"ט]:

חצי עשרון מה היה משמש שבו היה מודד לחביתי כהן גדול וכו' כצ"ל. ומאי מודד חולק: בסוף פי' רעז"ל ומבדיל כדתנן לעיל פ' ששי. אמר המלקט לא משמע כן מפי' הרמב"ם ז"ל וכמו שכתבתי לעיל בפ' ששי סי' ד' ומ"מ כבר כתבתי שם שהרמב"ם ז"ל חזר בו ביד עיין שם. ובפ' שני דהלכות מעשה הקרבנות סי' ח' וברפי"ג וסי' ה':

משנה ב

הין וחצי ההין וכו'. מתני' ר"מ היא ור' יהודה פליג עליה וחשיב להו מלמטה למעלה רביעית חצי לוג לוג רביעית ההין שלישית ההין חצי ההין הין ובגמרא מפרש מאי מנייהו: בפי' רעז"ל צ"ל ובו היו סימנים מסומנות או פגימות וכו':

שנתות. ומאי שבע מדות דגמרינן שבע מדידות פי' לתוך כלי אחד דשנתות היו בהין. והקשו תוס' ז"ל דבתוספתא תניא א"ר אלעזר ב"ר צדוק ד' מדות של לח היו במקדש ובמתני' נמי לא קתני שנתות אלא לפר ואיל וכבש ע"כ. ואיתה בתוס' פ' בכל מערבין (עירובין דף כ"ט) ובפ' הספינה דף פ"ו:

וכי מה היה ההין משמש. רבנן סברי הוה הין דעבד משה לשמן המשחה דכתיב שמן זית הין ור"ש ס"ל כיון דלדורות לא הוה צריך לפי שעה הוא דעבדיה ואיגנז ואידך כיון דהוה הוה:

אלא מדה יתירה של לוג וכו'. פי' אלא את מי אביא להשלים הז' מדות דגמרא גמרינן להו את לוג ומחצה שבו היה מודד שמן לחביתי כ"ג אמרו לו חצי לוג היה שם ואפשר לשער בחצי לוג ג' חצאי לוגין בבקר ושלשה בערב אמר להם אף לדבריכם חצי לוג [לא יעשה] דרביעית היה שם ואפשר לשער ברביעית דד' רביעיות הוו לוג אלא לפיכך לא היה משער לחביתין בג' חצאי לוג ולא לחצי לוג ברביעית הלוג דזה הכלל היה במקדש כלי שמשמש מדה זו אינו משמש מדה אחרת ור' אלעזר ב"ר צדוק לית ליה זה הכלל היה:

משנה ג

רביעית מה היתה משמשת. תוס' פ' שני דסוטה דף י"ו:

רביעית שמן לנזיר. משום דנזירות היתה באה שתי ידות במצה שבתודה חלות ורקיקים לא היה להם אלא רביעית שמן:

רביעית שמן לנזיר וכו'. לשון רעז"ל עד אלא מפני שבה היה מודד לחביתי כ"ג רביעית שמן לכל חלה וחלה ע"כ. אמר המלקט פי' משום דהוו ג' לוגין שהן י"ב רביעיות והיינו דאמרינן במתני' דלעיל לוג ומחצה בבקר שהן ששה רביעיות ור' חייא הוא דתריץ כן לרבי וקרי עליה מארץ מרחק איש עצתי משום שר' חייא עלה מבבל לארץ ישראל. ופירשו תוס' ז"ל דמכאן משמע דכל חלה וחלה היתה נלושת בפני עצמה ודלא כפי' רש"י ז"ל שפי' דאחר שנילושו יחד היה מחלקם לחלות. וקשה קצת לע"ד דלעיל אמר להם ר"ש לרבנן לדבריכם למה לי חצי לוג דהא אפשר לשער ברביעית דמשמע שלא היה משער ברביעית ובכאן קאמר שבה היה מודד רביעית שמן לכל חלה וחלה. וביד רפ"ח דהלכות נזירות ובפ"ט דהלכות מעשה הקרבנות סימן כ"ג:

חצי לוג מים לסוטה. דלא כר' יהודה דאמר במתניתין דבפ' שני דסוטה דרביעית לבד לסוטה. וביד פ"ג דהלכות סוטה סי' ט':

חצי לוג שמן לתודה. הל"מ עכ"ל רעז"ל. אמר המלקט פי' הל"מ שיהא חצי ולא יותר וגם שיהא חציו דהיינו רביעית לחלות ורקיקין וחציו האחר לרבוכה ור' אלעזר בן עזריה אמר לו כן לר' עקיבא שר' עקיבא היה רוצה להביא לו ראיה מרבוי אחר רבוי דבשמן בשמן דהוי למעט שאינה טעונה לוג שמן כשאר מנחות אלא חצי לוג: עוד בסוף פי' רעז"ל אלא מפני שבו מחלק חצי לוג לכל נר ונר של מנורה ע"כ. אמר המלקט כן תירץ ר' שמעון בן רבי לרבי אביו וקרי עליה נר ישראל כך הוא. קלסו שיפה השיבו פירוש דמשום מי סוטה לא צריך דהא מים קדושים כתיב ואמרינן בספרי אין קדושים אלא שנתקדשו בכיור אלמא כבר קדשו להו ואי משום למדוד בו חצי לוג שמן לתודה כדי שיתקדש השמן ויתקדשו החלות אגב השמן לכך לא צריך דלחמי תודה בשחיטת הזבח הוא דקדשי אלא משום נר. וקלסו בנר ישראל הכא וגם בפ' שני דערכין גבי מעשה ועשה רבי ט' חסרין ומפרש הרב רבינו חיים משום דאיירי במידי דאירה כגון הכא בנרות והתם בלבנה. תוס' ז"ל:

שאפילו מנחה וכו'. פ' עשרון דף ק"ו:

של ס' עשרון. להכי נקט ס' עשרון דס' עשרון נבללין בכלי אחד וטפי מהכי לא כדמפורש לקמן בפי"ב:

ראב"י אומר אפילו מנחה וכו' שנאמר למנחה ולוג שמן. כלומר כמה שתהא המנחה גדולה אין לה אלא לוג שמן ור' נחמיה סבר כותיה בברייתא דבגמרא וחכמים דפליגי עלייהו ילפי לה מהאי קרא דכתיב עשרון בלול ולוג לימד על כל עשרון שטעון לוג ושנויה האי ברייתא בפרשה ד' דפרשת מצורע:

שלשה לכבש. דהיינו רביעית ההין שההין י"ב לוגין עכ"ל רעז"ל. אמר המלקט דכתיב שמן זית הין וכתיב שמן משחת קדש יהיה זה לי זה בגימטריא תרי סר הוויין. ואי קשיא לך אימא תרי סר רביעיות הא לא קשיא דליכא מדאורייתא מדה פחותה מלוג להכי אמרינן י"ב לוג. מן המפרש שבדפוס:

שלשה ומחצה למנורה. אינו מכלל ז' מדות אלא אגב דחשיב לוגין דפר ואיל וכבש חשיב נמי דמנורה. הרגמ"ה ז"ל: בפי' רעז"ל ואם כבתה נפסלה וכו' פי' המפרש כגון שכבתה בחצי הלילה או קודם היום. וביד שם בהלכות מעשה הקרבנות פ' שני סי' ח' ובפ"ט סימן כ' ובפי"ב סי' ז':

משנה ד

מערבין נסכי פרים וכו'. כתוב בספר לקח טוב בפ' שלח דף קט"ו דמפיק ליה בספרי ממלת כמספרם שהיא מיותרת מכאן שמערבין יין ושמן של פרים ושל אלים ע"כ ובגמרא

פריך ורמינהי והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים פי' מדלא כתיב והקטיר משמע לבדו שלא יערב חלבי קרבן זה בחלבי קרבן אחר והה"נ לנסכים דהא אינהו נמי בהקטרה איניהו ומסיק אביי דהיכא דהוקטר סלתן ושמנם של פרים ואילים כמצותן מערבין יין לכתחלה והיכא דלא הוקטר אם נתערב סלתן ושמנם מערבין נמי יינם דליכא למיחש דילמא אתי לאיערובי סלתן ושמנם דבני הקטרה נינהו ואיכא משום והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים שהרי כבר מעורבין ועומדין ואם לאו שלא הוקטרו סלתן ושמנם אין מערבין יינם דחיישינן דילמא אתי לעירובי סלת ושמן לכתחלה דאסור שלא יערב חלבים בחלבים והא דקתני ברייתא אחריתי אבל יין מערבין היינו אם הוקטיר סלתם ושמנם והא דקתני מציעתא דמתני' אבל אין מערבין היינו אפילו נתערבו סלתם ושמנם. מן המפרש שבדפוס מתוקן עם פי' רש"י ז"ל שבכתיבת יד:

נסכי כבשים בנסכי כבשים. אית דלא גרסי ליה: בפי' רעז"ל בסוף לשון המתחיל ושל היום צריך להיות או אילים או פרים או פר ואיל:

ואם בללן. שכבר הלכה מצות שמנם וכו' לשון ר"ע ז"ל עד בהקומץ רבה אמר המלקט במשנה סימן ב':

אם עד שלא בלל פסולות. כך היה נראה שצ"ל:

בתוי"ט סד"ה אבל אין מערבין וכו' מסכים למה שכתבתי במשנה ב' פ"ג עכ"ל. הגה"ה עיין במה שכתבתי אני על זה שם:

ואם בללן וכו'. וביד פ' שני דהלכות מעשה הקרבנות סימן ה' ובפרק עשירי דהלכות תמידין ומוספין סימן ט"ו עד סוף אותו פרק:

משנה ה

כל המדות וכו'. ספ"א דהלכות כלי המקדש ובפרק שני דהלכות מעשה הקרבנוות סימן ט':

שהיה גורשה בתוכה וכו'. לשון רעז"ל עד ומתני' ר"מ היא. אמר המלקט והא דקתני כל המדות היו נגדשות אע"ג דר"מ לית ליה רק דתרי מדות הוו חדא גדושה וחדא מחוקה האי מדות מתרץ ליה רב חסדא כל מדידות פי' כל מדידות שהיו מודדין בה כגון דכבש דפר ואיל היו גדושות אבל כרבנן לא מציא אתיא דאינהו אמרי דחד הוה לבד והוא גופיה מחוק הוה כדאמרינן לעיל בריש פירקין מדר"מ נשמע לרבנן ופי' המפרש שבדפוס דשל כהן גדול אליבא דכ"ע מחוק הוה משום שיש לו לחלק בשני חצאי עשרון ואם היה גדוש כשהיה מטלטלו ולחצותו היא מתפזר ע"ג קרקע ע"כ:

ר' יוסי אומר לא משום זה. נסחא אחרינא והיא נסחת רש"י לא מן השם הוא זה כלומר לא זהו טעמו של דבר:

אלא שהלח נעכר וכו'. בכא"ף ובגמרא נעקר בקו"ף ושתי הגרסאות הביאם בערוך ובגמרא פריך וכי נעקר מאי הוה גברא למאי דצריך קמכוין לקדושי ומשני רב דימי בר שישנא משמיה דרב זאת אומרת כלי שרת מקדשין שלא מדעת רבינא אמר לעולם אימא לך כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת אלא גזרה דמאן דחזי דהנך בירוצין לא קדשי אע"ג דאתו מגויה דמנה אמרי הכי נמי מוציאין מכלי שרת לחול אבל יבש דלא אתי מגופיה דמנא לא אתי למימר ביה מוציאין מכלי שרת לחול:

משנה ו

כל קרבנות הצבור והיחיד טעונין נסכים וכו'. פ' שני דהלכות מעשה הקרבנות סי' ב' ט':

אלא שחטאתו של מצורע ואשמו טעונין נסכים. וכ"ש עולתו שבאה בנדר ונדבה ומפיק ליה בברייתא בגמרא מדכתיב בפ' נסכים ויין לנסוך רביעית ההין תעשיה על העולה או לזבח דלא הוה צריך קרא למיכתב אלא ויין לנסך רביעית ההין ותו לא דכבר כתב בראש הפרשה עולה או זבח אלא עולה זו עולת מצורע זבח זו חטאתו או לזבח זו אשמו ללמד ששלשתן טעונין נסכים. ואיתה בתוס' פ' בתרא דנדה דף ע':

משנה ז

כל קרבנות הצבור אין בהם סמיכה. ביד שם פ"ג סימן ו':

רש"א וכו'. ות"ק דמתני' היינו ר' יהודה. וקשיא לי מאי אף דקאמר ר"ש אף שעירי ע"ז דהא משמע בגמרא דר"ש מפיק שעיר המשתלח ומוקי באתריה שעירי ע"ז דשתי סמיכות גמירי בצבור ותו לא והכי תניא בברייתא בגמרא חוץ מפר הבא על כל המצות ושעירי ע"ז דברי ר"ש ר' יהודה אומר שעירי ע"ז אין בהם סמיכה ואת מי אביא תחתיהם דהא שתי סמיכות גמירי בצבור את שעיר המשתלח א"ל ר"ש והלא אין סמיכה אלא בבעלים וזה אהרן ובניו סומכין בו ולא בעלים ולא הויא סמיכה א"ל אף זה אהרן ובניו מתכפרין בו וסמיכה בבעלים היא ואזדו לטעמייהו דבספ"ק דשבעות פליגי נמי דר' יהודה ס"ל דבין ישראל ובין לוים ובין כהנים כולם מתכפרין בשעיר המשתלח ורש"א כשם שוידוי של שעיר המשתלח מכפר על ישראל בשאר עבירות כך וידויו של פר מכפר על הכהנים בשאר עבירות והויא סמיכה שלא בבעלים ומ"מ יש לתרץ דהא על כרחך מודה דאיכא סמיכה וכדכתיב קרא בהדיא וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי אלא דהויא שלא בבעלים ושתי סמיכות דגמירי בצבור ותו לא ס"ל דהיינו דוקא בבעלים אח"כ מצאתי בסוף הסוגיא שכן פירש המפרש שבדפוס ז"ל:

חוץ מבכור ומעשר ופסח. מסמכינן להו בברייתא בגמרא אתלת קרבנו יתירי דכתיבי גבי שלמים חד למעוטי בכור וחד למעוטי מעשר וחד למעוטי פסח:
היורש סומך וכו'. ברייתא ר' יהודה אומר יורש אינו סומך ואינו ממר ובגמרא מפרש טעמייה. ובת"כ ס"פ בתרא דפ' בחקותי ואיתה נמי ברפ"ק דתמורה וכתבתיו שם בארך ע"ש:

משנה ח

הכל סומכין. בריש ערכין מפרש לאתויי יורש ודלא כר' יהודה דאמר יורש אינו סומך כדכתבינן לעיל בסמוך. וכתבו תוס' ז"ל ותימה הא תני ליה רישא וכמו כן קשה מהכל ממירין דאמרינן התם בריש תמורה דהכל לאתויי יורש ודלא כר' יהודה וממתניתין דלעיל שמעינן לה דאוקימנא דלא כר' יהודה וי"ל דאורחיה דתנא הכי כיון דלא מייתר ליה בבא רגיל לשנות תיבה אחת אגב אורחיה אע"ג דתני ליה בהדיא בשאר דוכתי כדאשכחן בכתובות בפ' נערה דתנן לעולם היא ברשות האב וכו' ומפרש בגמרא מאי לעולם לאפוקי ממשנה ראשונה אע"ג דמשנה ראשונה ואחרונה תנן בפ' אע"פ וכן בריש יבמות תנן פוטרות משום דאי תני אוסרות ה"א אוסרות לייבם אבל מיחלץ חלצה אע"ג דהא מילתא שמעינן מכמה מתני' דאפילו חליצה לא בעיא כדקתני כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת אלמא דאינך אפילו חליצה לא בעו עוד תנן חלצו ב"ה מכשירין ואי בעיא חליצה אפילו מדרבנן היו פוסלין כדאשכחן בריש החולץ גבי מת בן היבמה בתוך שלשים יום ועמדה ונתקדשה דאם אשת כהן היא פי' זה שנתקדשה לו אינה חולצת שלא תפסל לו ובריש ברכות נמי אמרינן מילתא אגב אורחייה קמ"ל העריב שמשו אוכל בתרומה אע"פ שהיא משנה במסכת נגעים עכ"ל ז"ל:
והעבד והשליח והאשה. דתלתא ידו כתיבי בסמיכה בשלמים חד למעוטי יד עבדו וחד למעוטי יד שלוחו וחד למעוטי יד אשתו וצריכי [כו' עי' בתוי"ט]: בפי' רעז"ל והאשה בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל. אמר המלקט ואעפ"כ איצטריך ולא יד אשתו למעוטי דה"א כיד בעלה דמיא. ובפ' אין דורשין (חגיגה דף י"ו) בברייתא ר' יוסי ור"ש אומרים נשים סומכות רשות א"ר יוסי אמר לי אבא אלעזר פעם אחת היו לנו עגל של זבחי שלמים והוצאנוהו לעזרת נשים וסמכו עליו הנשים וכי יש סמיכה בנשים אלא מפני נחת רוח של נשים ע"כ:
וסמיכה שירי מצוה. וכן תנופה ואם לא עשאם שלא נחשבו בעיניו מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר כפרה כל דהו דהא כפרה בדם תלויה:
ותכף לסמיכה שחיטה. ביד פ"ג דהלכות מעשה הקרבנות סימן ה' ח' י"ב:

משנה ט

חומר בסמיכה וכו'. ביד שם פ"ג סי' פי' י' ובפ"ט סימן ט"ו. ועיין בת"כ פרשת ויקרא ראש פרשה ב' ובפרשת צו ראש פרשה י"א:

לכל החוברים. גרסינן וכן הגיה ג"כ ה"ר יהוסף ז"ל וגם מחק מלות רוח חיים השניות וכתב כן מצאתי: בפי' רעז"ל וכהן שמניח ידו תחת וכו'. אמר המלקט כן תירץ רש"י ז"ל שבכתיבת יד ועיין במ"ש לעיל פ"ה סימן ו' בשם התוספת:

מה שא"כ בסמיכה. שאינה נוהגת בשחוטין אבל משום כבודו של כהן גדול היה סומך על האברים כשהיה מקטירם כדתנן בפ' בתרא דתמיד ולאו סמיכה גמורה היא:

פרק י

משנה א

ר' ישמעאל. בגמרא מסודר האי פירקא בתר פרק כל המנחת באות מצה אמנם בכל הגמרות של כתיבת יד מסודר אחר פרק שתי מדות ותוס' ז"ל נראה שגורסים כפי מה שהוא מסודר בגמרא שכן כתבו כאן בפרק זה דף ס"ז ע"ב. לקמן בפרק אלו מנחות שכך הוא הסדר תחלה נוחן השמן בכלי וכו' ע"ש:

וחכמים אומרים אחד שבת וכו'. מתני' כולה דלא כרבי דאיהו סברי קצירת העומר לא דחיא שבת וכתבו תוס' ז"ל שבת דמודה ר' ישמעאל מזכיר ברישא ובספ"ק דסוכה דפליגי ר' אליעזר ורבנן במחצלת ואמר רבא בגדולה דכ"ע ל"פ דסתמא לסכוך כי פליגי בקטנה ומקשה אביי אי הכי אחת גדולה ואחת קטנה אחת קטנה ואחת גדולה מיבעי ליה אין גירסא זו נכונה ואפכא גרסינן כדמוכח הכא דההוא דמודו רבנן מיבעי ליה למיתני ברישא וכן ההיא דתנן בפ' בתרא דר"ה אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו ב"ד ע"כ. ומן התוס' דבר"פ דם חטאת משמע דגרסינן הכא ברישא במתני' וחכמים אומרים אחד חול ואחד שבת משלש וכו' חול ברישא ובסיפא גבי פלוגתא דר' חנינא סגן הכהנים נראה דגרסינן אחד שבת ואחד חול שהקשו שם בשם הר"ש ז"ל למאי דאמרן שהפשוט רגיל להזכיר תחלה שהוא מה שמודה בו ת"ק א"כ ה"ל למיתני הכא ברישא וחכמים אומרים אחד שבת ואחד חול ובסיפא דקאי אמילתיה דר' חנינא ה"ל למינקט חול ברישא דמודה בה ר' חנינא ולא תרצו כלום וע"ש כי שם נפל טעות והנכון לע"ד שהוא מה שכתבתי אע"פ שלא מצאתיו מוגה בתלמוד הרב בצלאל אשכנזי ז"ל:

ר' חנינא סגן הכהנים אומר וכו'. גמרא אמר רבה ר' ישמעאל ור' חנינא סגן הכהנים אמרו דבר אחד. מי לא אמר ר' חנינא סגן הכהנים כיון דאפשר לא טרחינן הכא נמי כיון

דאפשר לא טרחינן. ודחינן ממאי דילמא ע"כ ל"ק ר' ישמעאל הכא אלא דליכא פרסומי מילתא דבין שלש לחמש מאי פרסומי מילתא איכא אבל לענין קצירה דבעי פרסומי מילתא כדתנן לקמן שיהא נקצר בעסק גדול מפני הבייתוסים אימא כרבנן ס"ל. א"נ ע"כ ל"ק ר"ח סגן הכהנים אלא משום דאי בחד או בשלשה צורך גבוה מיתעבד כהלכתו אבל הכא דלא אתעבד צורך גבוה כהלכתו אי לא עביד בשבת כבחול קצירה וכל צרכו אימא כרבנן ס"ל. וכתבו תוס' חיצוניות וגם הרגמ"ה ז"ל לאו דוקא כרבנן דהא רבנן אמרי אחד שבת ואחד חול משלש היה בא אלא כלומר פשיטא דבכך אינם מחלקים בין בחול לשבת ואי הוה ס"ל דעשרון מובחר אינו בא אלא מחמש סאין אפילו בשבת יביא מחמש. ועיין עוד במ"ש בפ"ק דר"ה סי' ה':

בשלשה ובשלש קופות ובשלש מגלות. גרסינן דקופה ומגל לשון נקבה כדמשמע ממתני' דבסמוך סימן ג' אלא שיש לדחות דדילמא מנל נמי הוי לשון זכר כדמשמע מלשון ועוד וגם במתני' הכא במילתיה דר"ח סגן הכהנים קתני במגל אחד ולא קתני אתת והתם במתני' סימן ג' דלמא טעות היא מלת מגל זו וצריך לגרוס מגל זה או שמא אגב קופה נקט ג"כ התם גבי מגל לשון נקיבה או דלמא איפכא דהכא במילתיה דר"ח סגן הכהנים גרסינן ובמגל אחת בתי"ו ולא נצטרך לומר כטעם ר"א בן עזרא ז"ל שכתב דבל דבר שאין בו רוח חיים זכרהו ונקבהו והכי איתא נמי בפי' רש"י ז"ל ריש פ' ויקהל גבי קרא דכתיב את עמודיו ואת אדניה וכדמשמע מהאי מתני' דאפי' בקופות נקט לשון זכר דקתני שְׁלֹשָׁה קופות אם אין טעות גם שם. ומ"מ צריך עיון לע"ד אמאי בריש מילתיה דרבי חנינא סגן הכהנים נקט בריש מגל ובתר הכי קופה ובסדר דנקטינהו נמי תנא דמחני' בסמוך סי' ג' ונראה שהוא סדר נכון דהא בריש קוצרין במגל ובתר הכי מניחין העומר של השעורים בקופה ואילו בסוף מילתיה דר"ח סגן הכהנים וגם במילתייהו דחכמים נקטו קיפות ברישא:

וחכמים אומרים אחד שבת וכו'. דלא כרבי וכדכתיבנא וכמו שבכתוב בס"ד בסוף פירקין. וביד כוליה פירקין בפ"ז דהלכות תמידין ומוספין:

משנה ב

לבא מן הקרוב. לירושלים. ואם הדין כן בשאר מנחות עיין בתוס' שכתבתי לעיל בפ' כל הקרבנות הצבור סימן ב':

מעשה שבא מגנות צריפין. רחוק מירושלים הרבה רש"י ז"ל ואיתה ס"פ עגלה ערופה וס"פ מרובה. ומפרש בגמרא דכשצרו מלכי בית חשמונאי זה על זה והיה הורקנוס מבחוץ ואריסטובלוס מבפנים בכל יום ויום היו משלשלין להם דינרים בקופה ומעלין

להם תמידים היה שם זקן אחד שהיה מכיר בחכמה יונית פי' רש"י ז"ל רמיזות לעז להם בחכמה יונית אמר להם כל זמן שעסוקים בעבודה אין נמסרין בידכם למחר שלשלו להם דינרים בקופה והעלו להם חזיר כיון שהגיע לחצי חומה נעץ צפרניו בחומה ונזדעזעה ארץ ישראל ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה באותה שעה אמרו ארור שיגדל חזירים וארור שילמד את בנו חכמה יונית ועל אותה שעה שנינו מעשה שבא עומר מגגות צריפין ושתי הלחם מבקעת עין סוכר שאותם החיילות החריבו כל סביבות ירושלים כי מטא עומר לא הוו ידעי רבנן היכא איכא עומר אכרזו אתא ההוא חרש אותיב חדא ידא אאגרא וחדא ידא אצריפא אמר להם מרדכי מי איכא דוכתא דשמיה גגות צריפים או צריפים גגות וצריפים היינו מין ערבה שהוא חד ולמעלה כמין צריף בדקו ואשכחו וכי בעו לאתויי שתי הלחם לא הוו ידעי מהיכא אכרוז אתא ההיא חרש אותיב חדא ידא אעינא וחדא יד אסכרא דהיינו תור שנכנס בו בריח הדלת אמר להו מרדכי וכו' בדקו ואשכחו. ורש"י ז"ל פי' דהיינו מרדכי שהיה בימי אחשורש והקשו תוס' ז"ל ותימא הוא לומר שהאריך ימים כל כך ונראה ע"ש מרדכי הראשון היו נקראים הממונים על שמו לפי שאינם מְמַנִּים אלא בקיאים בעלי שכל ומדע עכ"ל ז"ל:

משנה ג

כיון שחשבה וכו'. ירושלמי ס"פ שני דמגלה:

בא השמש כלומר הגיע זמן יוקצור:

בא השמש בא השמש וכתב הרב יהוסף ז"ל בס"א גרסינן ג"פ בא השמש אומרים הן וכן מגל זו וכו' וכן קופה זו וכו' וכן שבת זו וכו' ע"כ עוד כתב שלשה פעמים על כל דבר ודבר פי' שלשה פעמים יעשה כסדר הזה שהוא אומר אקצור והן השיבו לו קצור וכן על כל דבר שהיה בא לעשות היה שואל תחלה והם אומרים לו הן הן הן כן נ"ל לפרש לשון משנה זו ע"כ: בפי' רעז"ל אמר להם הקוצר לבני העיירות העומדים עליו אם עדיין בא השמש צריך למחוק מלת עדיין או להגיה אם עדיין לא בא השמש:

בשבת אומר להם וכו'. דלא כרבי:

משנה ד

קצרוהו ונתנוהו בקופות וכו'. ירושלמי ספ"ק דר"ה ודס"פ שני דמגלה:

בקנים ובקליחות. תוס' פ' התודה דף פ"ה: בפי' רעז"ל שאין נקרא קלי אלא ע"י דבר אחר דהיינו ע"י כלי ע"כ. אמר המלקט והכלי קראו הכתוב [עי' ברגמ"ה.]67 אביב וקלוי לשון קלל של נחושת מדלא כתיב קלי. ובברייתא דבגמרא אביב קלוי גרש איני יודע אם אביב קלוי אם גרש קלוי פי' אם עד שלא יטחן נעשה קלוי דהא קלוי דקרא אאביב

קאי או גרש קלוי דלאחרי טחינה נעשה קלוי וקלוי דקרא אגרש קאי כשהוא אומר באש הפסיק הענין דלא קאי אגרש:

כדי שיהא האור שולט בכולו. גרסינן דאור לשון זכר והכי נמי גרסינן בירושלמי דתרומות פ' האשה דף מ"ה ע"ד כאן האור שולט וכאן אין האור שולט וכן בכמה מקומות איתא כל שהאור מהלך תחתיו גם הוא שם בירושלמי דף מ"ט ע"ב ובדף ז"נ ע"ד וגם שם דף נ"ח ע"א. עוד בירושלמי ריש פרק הכובש דף נ"א אור טובל מקח טובל מלח טובלת תרומה טובלת שבת טובלת:

יצק ובלל. כתבו [תוס']. ז"ל יצק. נתן תחלה שמן ולבונתו קודם הסלת יצק לאחר נתינת הסלת ובלל שכן דרך כל המנחות שנותן שמן תחלה בכלי ואח"כ נותן סלת וחוזר ויוצק עליה שמן ובולל ועוד יש נתינת שמן שלישית שלא הזכיר בקונטרס דתנן לקמן פ' ואלו מנחות כל המנחות הנעשות בכלי טעונות שלש מתנות שמן יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתם ונראה דכולהו תני להו הכא דנתן שמני הוא נתינת שמן תחלה בכלי ויצק ובלל היא יציקה ובלילה דלקמן ובין הכא ובין התם ה"ל למיתני בלילה ברישא דיצק היא יציקה אחרונה דמרבינן כל המנחות ליציקה בר ממנחת מאפה לקמן בפ' אלו מנחות שרך הוא הסדר תחלה נותן השמן בכלי ונותן הסלת ולש בפושרין ונותנין שמן עליו ובולל וחוזר ונותן שמן לקיים מצות יציקה וקומץ ע"כ. [הגה"ה צריך עיון שלא נזכר זה מבואר בשום מקום שהקמיצה תהיה אחר הלישה וגם ביד פי"ג דהלכות מעשה הקרבנות לא נזכרה לישה רק בלילה משמע מתוך דבריהם ז"ל שהיו גורסין האי פירקא בתר פרק כל המנחות באות מצה כמו שהוא בדפוס בתלמוד וכן משמע ג"כ מדבריהם ז"ל בדף ס"ח בדבור המתחיל קוצרין שכתבו שם פַּעֲמַיִם לקמן בפ' כל קרבנות וכן בדף ע' דבור המתחיל תנא כתבו שם ג"כ לקמן בס"פ אלו מנחות וכן משמע ג"כ מתוך דברי רש"י ז"ל כמו שכתבתי לעיל ר"פ כל קרבנות. וביד ספ"ג דהלכות מעשר]:

משנה ה

משקרב העומר וכו'. פ"ק דפסחים דף י':

ומוצאין בשוק ירושלים וכו'. כצ"ל. והפירוש מיד כשיוצאין מוצאין:

משקרב העומר וכו'. פ' בכל מערבין (עירובין דף ל"ב.) וביד פ' עשירי דהלכות מאכלות אסורות סי' ב'. ובטור י"ד סימן רצ"ג. ועיין בת"כ פרשה יו"ד דפרשת אמור:

שלא ברצון חכמים. מפני שהיה נקצר קודם לעומר: בפי' רעז"ל כשקוצר קודם שיקריבו העומר. כתב החכם הר"ס ז"ל אי אפשר ע"י קצירה דאסור לקצור מלפני העומר אלא ע"י קיטוף עיין בריש פסחים ע"כ:

ר' יהודה אומר ברצון חכמים היו עושין. בפ"ק דפסחים בסימן ג' הארכתי יותר ע"ש:
משקרב העומר הותר החדש מיד. אלמא בעומר תליא מילתא היינו למצוה מן המובחר להמתין עד שיקרב העומר אבל בלאו לא עברי וכן נמי הא דכתיב עד יום הביאכם וגו' למצוה וכן נמי הא דתנן בסמוך העומר היה מתיר במדינה למצוה:
אמר ר' יהודה והלא. פ' לולב הגזול (סוכה דף מ"א.) ומפרש בגמרא דר' יהודה הוא דקטעי דסבר דריב"ז מדרבנן קאמר ולא היא דריב"ז מדאורייתא קאמר ומאי התקין דרש והתקין כדפי' רעז"ל:
ומפני מה וכו'. שם בפ' פכל מערבין ובפ' לולב הגזול (סוכה דף מ"א) ובפ' בתרא דר"ה דף ל':

משנה ו

העומר היה מתיר וכו'. פ"ה דהלכות איסורי מזבח סימן ט' י':
אין מביאין מנחות וכו'. פ"ק דמכלתין דף ה'. ואמר ריש לקיש התם לא שנו דקודם לעומר פסול אלא בי"ד ובט"ו אבל בי"ו אם הביא כשר דקסבר האיר המזרח מתיר אפילו בזמן שבית המקדש קיים ומ"מ ס"ל דלמצוה מן המובחר אין שיריה סל מנחת העומר נאכלין עד הבאת העומר כדכתיב עד הביאכם וגומר וכמו שכתבתי לעיל בסמוך. עוד גרסינן בגמרא אמר רב נחמן בר יצחק לדברי ר' יהודה בן נחמיה דתלי טעמיה דקודם לעומר פסול בהואיל ולא הותר מכללן אצל הדיוט נסכים בכורים שהקריבן קודם לעומר כשרים דהני מותרין להדיוט קודם לעומר דעומר אינו אוסר אלא מין דגן ולא יין והא דקתני מתני' אם הביא פסול לאו אבכורים דפירות האילן קאי שאם אירע שבכרו ענבים קודם לעומר והביא מהן יין לנסכים קודם לעומר כשרין. ואיתה בגמרא דמשום דאמר ר' יהודה בר נחמיה טעם הגון זה לפני ר' טרפון וצהבו פניו לא האריך ימים אחר שאמרו מפסח ועד עצרת:
בתוי"ט ד"ה ואם הביא פסול וכו' ולי נראה דתרתי קאמר וכו' [הגה"ה גם מפירוש הרגמ"ה משמע דתרתי קאמר]:

משנה ז

הרי אלו חייבין בחלה וכו'. ביד בר"פ עשירי דהלכות מאכלות אסורות וסימן ד' ובפי"ד סי' ה':
ואסורין בחדש מלפני העומר ומלקצור מלפני הפסח. עיין במ"ש ברפ"ק דחלה כי שם מתנייא מתני' ושם הארכתי וכתוב בפי' הרגמ"ה ז"ל ובתוס' ומלקצור מלפני הפסח היינו

לפני קצירת העומר אבל כיון דפסח יום טוב הוא ולא קצרי מש"ה קתני לפני הפסח ע"כ. ובטור י"ד סימן רצ"ג.

משנה ח

קוצרין בית השלחין ושבעמקים. פ"ק דפסחים דף י"א ובפירקין דף ס"ח. בפי' רעז"ל כגון בית השלחין ובית העמקים ע"כ. אמר המלקט כך הוא הלשון ברש"י ז"ל מוגה בכתיבת יד כגון בית השלחין ובית העמקים דאמרינן בפרק כל קרבנות אין מביאין מבית השלחין ומבית העמקים נמי רעות הן כדתנן התם אין מביאין בכורים מפירות שבעמקים דרעות הם וכ"ש דאין מנחה באה מהם ע"כ:

אבל לא גודשין. [הגה"ה לשון ספר לקח טוב בפ' אמור דף צ"ה אבל לא גודשין לעשות גדיש דכמה דאפשר לשנויי משנינן ע"כ] משום דבגדישה ליכא פסידא כו' [עי' תוי"ט]. תוס' ז"ל בדף ס"ח. ורש"י ז"ל פירש וז"ל וקוצרים לפני העומר וכו' ואע"ג דאר"מ לעיל ומוצאים שוקי ירושלים מלאים קמח וקלי שלא ברצון חכמים דגזר דילמא אתי למיכל מיניה התם הוא דעסיק ביה טובא בקצירה וטחינה וקלייה והרקדה ועוד דשלא במקום פסידא הוא אבל אנשי יריחו דפסידא איכא וקצירה לחוד שריא להו מודה ר"מ דברצון חכמים הוה. תדע דלא שרי גדישה עכ"ל ז"ל. וכתבו תוס' חיצוניות ומיהו קשה מר' יהודה דקתני בברייתא אלו ואלו עושין שלא ברצון חכמים וגבי קמח וקלי קאמר ר' יהודה ברצון חכמים היו עושין ואע"ג דליכא פסידא והוה לן למיחש כי גדישה וי"ל דחשיב עיטור ירושלים וצורך עולי רגלים כי פסידא דקצירה. ובקצירה אמרינן לקמן סמי מכאן קצירה ור"מ לא חשיב לעיטור פס דא ע"כ:

ולא מיחו בידם חכמים. מתני' דקתני ולא מיחו ר' יהודא היא דלר"מ דפליג עליה בברייתא מְחַיֶה כלל לא הוי אפילו במתירין גמזיות של הקדש וכו' אלא דשלא ברצון חכמים היו עושין אלא ודאי מדנקט מתניתין לישנא דמיחו ר' יהודא היא ומש"ה פריך בגמרא וסבר ר' יהודה דקצירה דאנשי יריחו ברצון חכמים הואי והתניא וכו' א"ר יהודה ואלו שלא מיחו בידם חכמים וכו' וקוצרים וגודשים מלפני העומר מחייה היא דלא הואי אבל שלא ברצון חכמים היו עושין. ומשני סמי מההיא ברייתא מלת קוצרין:

וקוצר לשחת ומאכיל לבהמה. כצ"ל. ואיתה בפ' כל שעה (פסחים דף כ"ג) גבי לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע ופריך והרי חדש דרחמנא אמרה לא תאכלו ותנן קוצר לשחת ופי' שם רש"י ז"ל קוצר לשחת להאכיל לאדם. ומאכיל לבהמה [הגה"ה כתב הר"ס ז"ל ומ"מ גם הקוצר לשחת היינו דוקא לבהמה ע"כ] חטים גמורים ע"י קטוף. והקשו תוס' ז"ל דהכא בגמרא מוכח בהדיא דלבהמה איירי וכולה

חדא מילתא קתני ותרצו דהא דדייק התם מהכא דשרי אסיפא סמיך דקאמר ר' יהודה אימתי בזמן שהתחיל עד שלא הביאה שליש אלמא שרי משהביאה שליש ע"כ. והתם בפסחים תרצו דסמיך אסיפא דאר"ש אף משהביאה שליש יקצור ע"כ:

אף יקצור ויאכיל משהביאה שליש. כך צ"ל. ומה שפי' רעז"ל דהיינו שליש אחרון של גמר בשולה לא מצאתיו רק בפירושו של הרמב"ם ז"ל:

משנה ט

בפי' רעז"ל פי' אחר כריכות אלומות גדולות אמר המלקט כן פי' הרמב"ם ז"ל ורש"י ז"ל פי' בלשון ראשון כן אבל כתבו תוס' ז"ל עליו דאי אפשר לומר כן כמ"ש התוי"ט:

אבל מניחן צבתים. דכמה דאפשר לא טרחינן. וז"ל הרמב"ם ז"ל שם בהלכות תמידין ומוספין פ"ז סימן י"ו ואע"פ שמותר לקצור לא יעשה אותן כריכות כדרך הקוצרים אלא יניחם צבתים ע"כ:

לא מצא יביא מן העומרים וכו'. דכתיב ואם תקריב מנחת בכורים וקרא יתירה הוא דהא כתיב בסיפיה דקרא תקריב את מנחת בכוריך אלא ללמד שאם מצא קמה יביא מעמרים לא מצא לח יביא יבש ושאם נקצר ביום כשר דתקריב משמע כל שהוא אף מעמרים תקריב מ"מ שאתה יכול למוצאו בין ממקום רחוק דהוי יבש עד דאתי לעזרה בין ממקום קרוב דהוי לח תקריב ואפילו בשבת תקריב ואפילו בטומאה. פי' כולהו מחד תקריב יתירה דריש להו:

נקצר ביום כשר. בגמרא פריך והתנן בס"פ שני דמגלה כל הלילה כשר לקצירת העומר וכו' זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה קתני לילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא אף דלילה נמי ביום לא ותירץ רבה דמתני' דהכא דקתני נקצר ביום כשר רבי היא דמכשר קצירת העומר שלא כמצותה משום דס"ל דקצירת העומר לא דחיא שבת דתניא היה עומד ומקריב מנחת העומר ונטמאת בידו אם יש אחרת אומרים לו הבא אחרת וקוצרה וטוחנה ביום ור"א בר"ש פליג עליה וס"ל שכל עומר שנקצר שלא כמצותו פסול וההיא מתני' דמגלה ראבר"ש היא ור' אלעזר בשיטת ר' עקיבא רבו של אביו אמרה דתנן כלל א"ר עקיבא כל מלאכה שאפשר לו לעשותה מע"ש אינו דוחה את השבת ולא ס"ל כותיה דר' אליעזר דפליג אדר' עקיבא בפי"ט דמסכת שבת ובפסחים פ' אלו דברים ולקמן בפ' שתי הלחם משום דשמותי הוא ובהא ס"ל כר' ישמעאל דאמר בפ"ק דשביעית יצאת קצירת העומר שהיא מצוה ודוחה את השבת ואי ס"ד דר' אלעזר ס"ל נקצר שלא כמצותו כשר אמאי דחי שבת ניקצריה מע"ש דהא ס"ל כר' עקיבא דכל שאפשר ליעשות מע"ש אינו דוחה שבת אלא מדדחי שבת ש"מ נקצר

שלא כמצותו פסול דמצותו לא הויא אלא במוצאי י"ט ולא מעי"ט וגבי לילה נמי מצותו בלילה ולא ביום ופסקו תוס' ז"ל הלכתא כסתם משנה במגלה. ועוד פריך בגמרא היכי אמרת דרבי סבר אין קצירת העומר דוחה שבת הא מאן הוא דשמעת ליה דאמר נקצר ביום כשר רבי היא דהכי אמר בברייתא דמייתי בגמרא וכדכתבינן לעיל בסמוך וקתני ודוחה את השבת מאי לאו לקצירה ומשני לא להקרבה:

מצותו לקצור בלילה. תוס' דפירקין דף ס"ו וירוש' ספ"ק דר"ה ודס"פ שני דמגלה:

פרק יא

משנה א

שתי הלחם. במקרא ובמשנה לשון זכר ולשון נקבה דהכא תנן שתי הלחם ובשמואל כתיב גבי שאול ונתנו לך שתי לחם ולקחת מידם ולעיל נזרק ואלו מנחות קרי ליה לשון זכר דקאמר בבא מלחם גדול וכתיב ולא יחסר לחמו תוס' ז"ל פי' מדלא כתיב ולא תחסר לחמו מוכיח דלחם לשון זכר. וכתוב בתוספת י"ט ושמעינן דבמשנתנו לא גרסינן כגרסת הספרים דגרסי גבי לחם הפנים שנים ואחד לשון זכר מדלא מייתי לה מהכא דנשנה בלשון זכר וכן בגמרא גרסינן אחת ושתים [הגה"ה פי' ר"ל דנוסח המשנה בסדר התלמוד לחם הפנים נילושת אחת אחת ונאפית שתים שתים וכן הוא אפילו בתלמוד המוגה ע"י הרב בצלאל אשכנזי ז"ל אכן בגמרא בדיני לחם הפנים גרסינן ליה בלשון זכר אתמר לחם הפנים כיצד עושין אותו וכו' וכן ג"כ איבעיא להו לחם הפנים נפסל במסעות או אינו נפסל וכו' וכן ג"כ במקרא ולחם התמיד עליו יהיה וזולתם] ומ"מ יש לי תמיהות על דבריהם כו' ומה שהביאו מהמקרא דבלשון זכר נאמר מדכתיב ולא יחסר לחמו זו אינה ראיה כלל שכנוי יחסר מוסב על האדם וכענין שנאמר ביחזקאל למען יחסרו לחם ומים כו' ע"ש. ומה שכתב דאינו ראיה כלל שכנוי יחסר מוסב על האדם איני רואה הכרח לפרש כדבריו דקאי אאדם ואפילו קרא דלמען יחסרו לולי שהיוד בנקודת פתח והסמך בחטף הוה מפרישנא להו דקאי אלחם ואמים אבל מלת לא יחסר לחמו שהיוד בסגול ודאי לע"ד דקאי אלחם כדברי התוס' ז"ל:

לחם הפנים נילוש. הרא"ש פ' אלו עוברין דף קל"ג וביד פ"ה דהלכות תמידין ומוספין סימן ז' ובפ"ח סימן ו'. ובת"כ פי"ח דפרשת אמור רוב פירקין:

משנה ב

אחד שתי הלחם ואחד לחם הפנים. ביד שם פ"ד סימן ז' י' ובפ"ח סימן ז' ח': ובגמרא שבת פ' ר"א דמילה ס"ל לר' אליעזר דשתי הלחם ומכשיריהן דוחין את השבת ע"ש:

לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתם בפנים. לא אתברירא טעמא דהא מילתא בגמרא וכו' לשון רעז"ל וכן ג"כ בפי' הרמב"ם ז"ל. אמר המלקט פי' דבגמרא מקשה דמקתני ברישא לישתן ועריכתן בחוץ אלמא מדת יבש העשרון שנמדדו בו לא נתקדש דאי נתקדש מיגניא מילתא אי אפיק להו אבראי ומדקתני ואפייתם בפנים אלמא נתקדש מדת היבש והוקשה בזה רב ששת אע"פ שהוא חכם גדול ומהדר תלמודא דמאי קושיא דילמא עשרון לא מקדש תנור מקדש ותרצו אלא אי קשייא הא קשיא דמדקתני ואפייתם בפנים אלמא תנור מקדש והדר תני ואינן דוחות את השבת א"כ איפסלי להו בלינה ובזה הוא שהוקשה רב ששת שהוא חכם גדול וקשה ומחודד כברזל ותרצו תוס' ז"ל לקושיית הגמרא תברה מי ששנה זו לא שנה זו. ונלע"ד דמדקאמר תלמודא בלשון דילמא דהוי לשון דחייה בעלמא ס"ל להרמב"ם ולרעז"ל שנמשך אחריו דלא אתברירא טעמא דמילתא ועיין בספר קרבן אהרן ספי"ז דפ' אמור. אכן בתוספת יום טוב אחר שהביא סוגית הגמרא כתב הא קמן דהך מילתא דלישתן ועריכתן בחוץ ואפייתם בפנים איתברירא טעמא משום דמדות יבש לא נתקדש אלא ודאי דבגרסת הרמב"ם ורעז"ל לא היתה כך מאי קושיא וכו':

משנה ג

חביתי כ"ג. פ' התכלת (מנחות דף נ':)

לישתם ועריכתם ואפייתם בפנים כצ"ל. ע' בתוי"ט שהביא מהתוס' בזה"ל כדאיתא בתוספתא דקתני מנחה יש בה מעשה כלי בפנים טחינתו והרקדתו בחוץ כו' הגה"ה כך הלשון בתוספות אפילו בתלמוד המוגה ע"י הרב בצלאל אשכנזי ז"ל אמנם אנכי חפשתי בתוספתא פי"א ומצאתי שם הנוסחא כך מנחות יש בהם מעשה כלי בפנים טיחונן והרקדתן בחוץ לישתן ועריכתן ואפייתם בפנים ובזר כשרות וכו']:

טחומן והרקדן בחוץ ואינם דוחות וכו' כצ"ל:

כלל אמר ר' עקיבא וכו'. ועיין במ"ש ר"פ ר"א דמילה. בסוף פי' רעז"ל דכיון דמקדשא בכלי. אמר המלקט דכתיב על מחבת וכיון שנתקדשו בכלי נפסלין בלינה כדתנן בפ' שני דמעילה המנחות משקדשו בכלי נפסלים בלינה. וביד פ"ג דהלכות תמידין ומוספין סי' י"ח י"ט:

משנה ד

יש בהן מעשה כלי בפנים. ועיין במ"ש לעיל פ"ג סי"ד וכן ביד פי"ב דהלכות מעשה הקרבנות סימן כ"ב. ושאר המשנה פ"ה דהלכות תמידים ומוספים סימן ט' ובפ"ח סימן י' ואיתה בתשובות הרשב"א ז"ל סימן ל"א ותקפ"ב:

כיצד שתי הלחם. ובגמרא אין שם גרסת מלת כיצד:

ארכן שבעה. הלכה למשה מסיני. וקרנותיהן ד' אצבעות בכל קרן וקרן מדביק בצק דק לקרן וארכו ד' אצבעות וארך בצק של קרנותיו של לחם הפנים שבע אצבעות כל קרן וקרן הרגמ"ה ז"ל:

לחם הפנים ארכו עשרה ורחבו חמשה כך צ"ל:

שיהא לו פנים. דפנות לשון אחר שיהא לו פינים זויות והן הן הקרנות רש"י ז"ל. והתי"ט העתיק ל' רש"י ולא ראה שחסר בל' רש"י ז"ל מלות לשון אחר כמו שהעתקתיו אני וראיתי שהגיה הר' יהוסף ז"ל לפני תמיד לחם פנים שיהא לו פינים ס"א שיהא לו פינים הרבה:

משנה ה

וכופל טפחיים ומחצה מכאן וכו'. נלע"ד דבעודו בצק כופלו וכן שמעתי שפירשו ג"כ קצת מחכמי הדור דדוחק לומר דכופלו לאחר אפייתו דמעשה נסים גדול הוא זה ולא אישתמיט לשום תנא דלישמעינן האי חדושא בהדיא. ולא מצאתי שם מפרש שדבר בזה דבר מפורש ומבואר בהדיא אכן ראה זה מצאתי שפי' הרמב"ן ז"ל בפרשת תרומה והובא שם בפי' הרב ה"ר אליה מזרחי ז"ל וז"ל המצטרך לענייננו אבל הדפוס הראשון של בצק עשוי כמדתו של לחם וכשיעורו ארכו ששה ורחבו חמשה וקרנותיו ז' אצבעות ובו מושיבין הבצק ומודדין אותו ומתקנין מדתו ע"כ וכן משמע קצת מפי' רש"י ז"ל ותוס' ובפרט מן הלשון של רש"י ז"ל שאעתיק בסמוך וז"ל הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה ספ"ג דמסכת יומא ולחם הפנים עב היה כמו שיתבאר במנחות אבל היו מתקנין אפייתו בדפוסים עד שהיו מקפלין אותו כמו שמקפלים הבגדים והוא היה בתכלית ההשויה ותקון האפיה במלאכה שהיתה ידועה אצל בית גרמו ע"כ. ועובי כל תלה פי' הרלב"ג ז"ל בפרש' תרומה דלפי דעתו היתה פחות מאצבע: בפי' רעז"ל והן הן הקרנות ע"כ. אמר המלקט מצאתי בפי' כתיבת יד לרש"י ז"ל והן הן הדפנות ע"כ [א"ה אחר שהביא בעל מלאכת שלמה ז"ל את כל דברי התוי"ט בד"ה וכופל טפחיים כתב בזה"ל הגה"ה בתלמוד הרב בצלאל אשכנזי ז"ל מוגה כך שבולטים ועשויים בראשי הדופן לכל זוית ע"כ . והיא מוסבת על דברי רש"י בד' צ"ו ע"א ד"ה והאיכא קרנות שבולטים כו' שהביאה התוי"ט ג"כ והוסיף בהם מלות לכל זוית וכ"ה בש"מ לפנינו.]67. וזה מסייע למה שכתבתי דבעודו בצק כופלו. וז"ל הרגמ"ה ז"ל לחם הפנים עושים אותו כמין תיבה פרוצה פי' שניטל הקיר העליון שלה ושתי קירות של ארכה מכאן ומכאן ולא נשאר בה כי אם תחתונה ושתי קירות של רחבה כך לחם הפנים מקפלין אותו מלמעלה בראשו מכאן ומכאן ע"כ. וכן מוכח נמי ממה שפירש רש"י ז"ל בגמרא אהא דגרסינן בגמ' עלה דמתני'

א"ר יוחנן לדברי האומר טפחיים ומחצה כופל [הגה"ה נלע"ד כי בזה יתורץ נמצא ארכו ממלא כל רחבו של שלחן דקתני מתני' דנראה שהוא מיותר וכדדייק בגמ' בפ"ק דחולין כמו שכתבתי שם סימן ד' ה' וראיתי שמחק ה"ר יהוסף ז"ל מלת כל]. נמצא שלחן מקדש ט"ו טפחים למעלה. לדברי האומר טפחיים כופל נמצא שלחן מקדש י"ב טפחים למעלה ופרכינן והאיכא קנים ומשני שקועי משקע להו ע"כ ופי' רש"י ז"ל ט"ו טפחים טפחיים ומחצה לכל לחם והן שש חלות זו על גב זו נמצא שלחן מקדש וכו' ונ"מ דאי יהיב באויר השלחן מידי בתוך ט"ו טפחים מקדש ליה ליפסל בלינה. והא איכא קנים שבין כל לחם ולחם ואיכא טפי ומשני משקע להו פי' פגימות עושה בלחם הפנים בעוד שהיה בצק והקנים היו משוקעים בהם ואינם מגביהין הלחם עכ"ל. עוד בפי' רעז"ל ר"מ לטעמיה וכו' אמר המלקט פלוגתא דר"מ ור' יהודה בפי"ז דמסכת כלים:

והלא כבר נאמר ועליו מטה מנשה. בברייתא פרק אלו נאמרין (סוטה דף ל"ז) וגם הכא בפירקין תניא ונתת על המערכת לבונה זכה רבי אומר על בסמוך אתה אומר על בסמוך או אינו אלא על ממש כשהוא אומר וסכות על הארון דעל כרחך לאו על ממש דהאי מחיצה הואי פרכת ולא היה סכך הוי אומר על בסמוך. ואיתה נמי בפ' כל המנחות (מנחות דף ס"ב) וכמו שכתבתי שם סימן ו'. ובפרק כל שעה (פסחים דף ל"ז ע"א) גם בפרק יום טוב שחל דף כ"ב גרסינן וכמה פת עבה אמר רב הונא טפח שכן מצינו בלחם הפנים טפח ופי' רש"י ז"ל שכן מצינו בלחם הפנים שהוא אסור לבא חמץ כדאמרינן במנחות כל המנחה אשר תקריבו וגו' לרבות לחם הפנים לחמוץ לאזהרה שלא יחמיצו ואפ"ה עובי דפנותיו טפח דהיינו לחם שהיה לו פנים ואין פנים פחותים מטפח ע"כ. וביד פ"ג דהלכות בית הבחירה סימן י"ב ובפ"ה דהלכות תמידין ומוספין סימן ב' ט':

משנה ו

ד' כניפים וכו'. מפריש בגמרא דלמ"ד בגמרא דלחם הפנים כמין תיבה פרוצה הסניפים היו ע"ג קרקע אצל השלחן ארוכות וגבוהות עד לחם העליון וסומכין הלחם שלא ישתברו דפנותיו ולהכי מפוצלין בראשיהן פיצולין הרבה כזה # שראשי הקנים שעל כל לחם ולחם מונחין באותם פיצולין דהרי כיון שהלחם דפנותיו שוות וזקופות תו לא מצו סניפין למיתב על השלחן שהרי הלחם ממלא כל רוחב השלחן ופסק הרמב"ם ז"ל פ"ה דהלכות תמידין ומוספין כר' חנינא דס"ל הכי דכמין תיבה פרוצה היה ודלא כר' יוחנן דאמר כמין ספינה רוקדת אע"ג דתניא כותיה ונתן שם טעם מהרי"ק ז"ל משום דר' חנינא בר חמא הוי כמו תנא וקשיש טובא שצוה עליו רבי לישב בראש. עוד בגמ' מנה"מ דעבדינן סניפין וקנים אמר רב קטינא כו' מותיב רבה כו' הדר אמר רבה כו' בכי האי שיעורא לא מיעפש

פי' רש"י ז"ל בכי האי שיעורא ששמטן מע"ש ערבית ולמחר בחצי היום מסלקן ומסדר אחרים בלא קנים ולמוצאי שבת מסדר הקנים בכי האי שיעורא דהוי לילה וחצי יום לזו וחצי יום ולילה של שבת הבאה לזו לא מיעפשא וכדתניא נכנס מע"ש ושומטן ומניחן לארכו של שלחן ובמ"ש נכנס ומגביה ראשה של חלה ומכניס קנה תחתיה וחוזר ומגביה ראשה של חלה ומכניס קנה תחתיה ד' חלות צריכות שלשה שלשה קנים העליונה אינה צריכה אלא שנים לפי שאין עליה משאוי התחתונה אינה צריכה כל עיקר לפי שמונחת על טהרו של שלחן שהוא של זהב היה דקריר ולא מיעפשא וכתבו תוס' ז"ל לא סדור קנים דוחה אע"ג דאין שבות במקדש האי טלטול לאו משום שבית הוא אלא משום דמחזי כבונה וסותר כן פי' בקונטרס ולא משמע כן בריש כל הכלים דאמר קנים קודם התרת כלים נשנו משמע דליכא אלא איסור בעלמא ואשכחן נמי דאסרו במקדש כגון ציר העליון גזרה שמא יתקע ונגר המונח בפ' בתרא דעירובין עכ"ל תוס' ז"ל וכן תרצו ג"כ שם בפ' כל הכלים דאשכחן כמה שבותים שגזרו עליהם במקדש. ועיין במ"ש בפ"ה דמסכת פסחים סימן ט'. עוד בגמ' תניא ר' יוסי אומר לא היה שם סניפים אלא מסגרתו של שלחן היתה מעמדת אח הלחם אמרו לו מסגרתו לצד מטה היתה פי' לצד רגליו אבל דף העליון היה חלק משני צידיו ואין לו בית קבול ופי' תוס' ז"ל לר' יוסי משמע דאין צריך העמדה אלא חלה התחתונה ע"כ ועוד הקשו ז"ל תימא לר' יוסי מה הן קשותיו ע"כ. וביד פ"ה דהלכות תמידין ומוספין סימן י"א וכתב שם כחצי קנה חלול כדי שתהא הרוח מנשבת ביניהם וכן פי' רש"י ז"ל בפי' החומש. ואיתה בפ' כל הכלים (שבת דף קכ"ג) ובתוס' ר"פ לולב וערבה וע"ש:

ושומטן מע"ש ונותנם לארכו של שלחן. וז"ל הרגמ"ה ז"ל ונותן לארכו של שלחן ע"ג הרצפה מפני שכל הכלים שהיו במקדש ע"ג הארץ ארכן לארכו של בית עכ"ל ז"ל:

משנה ז

שני שלחנות היו באולם מבפנים על פתח הבית אחד של כסף ואחד של זהב. ברוב ספרים גרסינן של שיש וכן מוכח במסכת שקלים פ' המתחיל שלשה עשר דתנן י"ג שלחנות היו במקדש ח' של שיש בבית המטבחים ושנים במערבו של כבש אחד של שיש ואחד של כסף ושנים באולם אחד של כסף ואחד של זהב מתוס' ז"ל והביאוה הם ז"ל למתני' בפ' לולב וערבה (סוכה דף מ"ח) כאשר כתבתי שם בסי' ט'. ועיין במ"ש בפ' ששי דשקלים סי' ד'. וכן ביד שם בהלכות בית הבחירה פ"ג כתוב ג"כ אחד של שיש וכו': בפי' רעז"ל על פתח הבית אצל פתח ההיכל בכניסתם ולא היו מניחים שם אלא להראות

שמעלין בקדש וכו'. אמר המלקט כן פי' רש"י ז"ל במתני'. ובברייתא אשר בגמרא קודם מתניתין פי' בכניסתו כשמגיעין לפתח מניחין אותו עליו ועומדין לפוש ע"כ:

שמעלין בקדש וכו'. ספ"ד דהלכות כלי המקדש ושאר המשנה פ"ה דהלכות תמידין ומוספים סימן ג' ד' ה' וברפ"א דהלכות עבודת יום הכפורים:

ד' כהנים נכנסין שנים בידם שני סדרים של לחם המערכת ושנים בידם וכו'. כך צ"ל. ואיתה בפר"א דמילה דף קל"ג ובפ"ח דמכלתין דף ז':

וד' מקדימין לפניהם. להוציא את הישנים והתם בפ"ק פשטינן ממתני' דקומצין מכלי שע"ג קרקע דאי איתא דאין קומצין ליתני דכהן אחר נכנס להגביה השלחן בשעת סלוק הבזיכין דהא סלוק הבזיכין מתירין את הלחם כקומץ שמתיר את המנחה אלא מדלא מגביה ש"מ קומצין מכלי שע"ג קרקע ש"מ:

המכניסין עומדים בצפון. והגיה הר' יהוסף ז"ל הנכנסין וכתב כן מצאתי ונ"ל לפרש דה"ק אותן ארבעה שאמרנו שהיו נכנסין. ע"כ:

ופניהם לדרום. וסתמא כמ"ד שלחנות מזרח ומערב מונחין ורחבן צפון ודרום רש"י ז"ל:

אלו מושכין וכו'. ירושלמי רפ"ק דיומא:

וטפחו של זה בצד טפחו של זה כך צ"ל:

ר' יוסי אומר אפילו אלו נוטלין וכו'. וכן א"ר יוסי בברייתא אפילו סילק את הישנה שחרית וסידר את החדשה ערבית אין בכך כלום:

אף זו היתה תמיד הילכום ונתנום וכו'. כך צ"ל ופי' רש"י ז"ל הילכום כמו הוליכום.

חל יום הכפורים וכו'. ירושלמי דפסחים פ' מקום שנהגו דף ל"א:

חל להיות ע"ש. תוס' פ' שני שעירי (יומא דף ס"ו:)

הבבליים. כהנים שעלו מבבל ירושלמי פ' בתרא דמסכת פאה ובפ"ג דמסכת עירובין ובגמרא מפרש ר' יוסי בברייתא דלאו בבליים היו וכו' כדמפרש רעז"ל ואמר לו ר' יהודה שמשפחתו היתה מבבל תנוח דעתך. שהנחת דעתי:

משנה ח

והקטיר את הבזיכין בשבת פסולה. יש שונים פסול ויש שונים בכולה מתני' פסולה ולא משמע כן מפי' הרמב"ם ז"ל:

ה"ג בבבא מציעתא סידר את הלחם ואת הבזיכין בשבת והקטיר את הבזיכין לאחר השבת פסול ואין חייבין עליו וכו': בפי' רעז"ל בסוף פירושו צריך להגיה הלכך לא מיפסל בלינה לאחר השבת עד למוצאי שבת שני. וביד בפ"ה דהלכות תמידין ומוספין סי' י"ג י"ד. וכתב שם מהרי"ק ז"ל דרבינו ז"ל גורס נוסח המשנה כך סידר את הלחם

בשבת ואת הבזיכין לאחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת פסול ואין חייבים עליהם משום פגול נותר וטמא. סדר את הלחם ואת הבזיכין בשבת והקטיר את הבזיכין לאחר השבת פסול וחייבין עליו משום פגול נותר וטמא. סידר את הלחם ואת הבזיכין לאחר השבת והקטיר את הבזיכין לאחר השבת נפסל הלחם. הקטיר את הבזיכין בשבת לא נפסל הלחם כיצד יעשה יניחנה לשבת הבאה וכו' ע"כ:

סידר את הלחם ואת הבזיכין לאחר השבת. ביומא פ"ג דף כ"ט רמי עלה מההיא דתני אבוה דר' אבין ומשני לה. ואיתא נמי בפ' המזבח מקדש דף פ"ט דהיינו פ"ז ובפ' שתי מדות (מנחות דף צ'.) ומן התוס' דבפ' המזבח מקדש (זבחים דף פ"ז) היה משמע קצת דלא גרסינן בבבא בתרייתא מלת פסול ע"ש. וגם בפ' שתי מדות (מנחות דף צ'.) וליתא אלא דהתם דייקי לישנא יתירה דאפילו היה על השלחן וכו' דהכי משמע שהוא נתינת טעם אההוא שסדרו אחר השבת דלכך לא חיישינן עליה משום דבכל לחם הפנים כגון הנסדר בזמנו אפילו הוא על השלחן ימים אין בכך כלום ומיהו על כרחין לאו טעם גמור הוא דהכא היינו טעמא משום דכלי שרת אין מקדשים אלא בנסדר בזמנו כדמוכח בפ' שתי הלחם דדייקי' מהכא ואי ס"ד כלי שרת מקדשין שלא בזמנם ליקדוש וליפסל ע"כ [א"ה על דברי התוי"ט שכ' בסוף ד"ה סדר את הלחם כו' בזה"ל מ"מ גי' נ"א גם היא נוסחת בעלי תריסין והם התוספות כפי מה שראיתי לשונם בפ' שתי נודות כו' הגיה בעל מלאכ"ש בזה"ל זהו עלדרך האי דמשמע כאורה כמו שכתבתי אני ע"כ .]67:

שאפילו היה על השלחן ימים רבים. בערוך בערך ים משמע דלא גריס מלת רבים שפירש ימים שנה תמימה ואע"פ שרש"י ז"ל לא פירש כן מ"מ משמע דהגרסא כן הוא דלא גרסי' מלת רבים וכן בתוס' בס"פ לולב וערבה ליתה וכן בגמרא דפ' המזבח מקדש ליתה ולא בתוספת דבפ' שתי מדות גם בספר יראים סימן שפ"ח ליתה. גם הר' יהוסף ז"ל מחקה וכתב כן מצאתי דל"ג רבים ופי' כפי' הערוך ז"ל:

משנה ט

שתי הלחם וכו'. כולה מתני' פרק אלו עוברין (פסחים דף מ"ז) ויליף התם דאינם דוחין י"ט דאמר קרא לכם ולא לגבוה ואע"ג דחובת היום הוא:

נאפות מעי"ט וכו'. תוס' ר"פ חטאת העוף דמעילה:

נאכל לי"א. כגון שבאו עדים מן המנחה ולמעלה ביום חמישי דנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש כי היכי דלא לזלזלו ביה לשנה הבאה כו' אבל אם באו עדים קודם המנחה א"כ למחר ביום ששי חול גמור הוא ויכולין לאפות לחם אחר ביום הששי ולחם הראשון יפדה דאין התנור מקדשן כיון דקסבר דאינו דוחה לא שבת ולא יו"ט שאם היה מקדשן

א"כ יפסלו בלינה כיון דאופים אותו קודם י"ט דכן מוכח במנחות דמ"ד אין אפייתה דוחה י"ט קסבר דאין התנור מקדש תוס' ז"ל שם פ' אלו עוברין וכן פי' שם ג"כ רש"י ז"ל עיין עליו: בפי' רעז"ל וא"ת הרי שנים עשר נינהו וכו' הא לא קשיא וכו' אמר המלקט ולמוצאי יום הכפורים שהוא ליל י"ב הולכת אחר יום הכפורים שהוא יום י"א. ותוס' ז"ל תירצו כאן בגוונא אחרינא וכמו שכתבתי שתירץ גם רש"י ז"ל שם פ' אלו עוברין והקשו כאן לפורושם דהיכי חייל יום הכפורים אחר השבת הא משמע בפ' החליל דלא מיקלע באחד בשבת אלא לאחרים שעושים לעולם אחד מלא ואחד חסר ומשנה זו שבויה בפ' שני דערכין וקתני רישא אין פוחתין מששה חדשים המעוברין בשנה ולא נראה לעבר יותר על שמנה ומשמע התם דאתיא דלא כאחרים והרא"ש ז"ל האריך בענין זה בתוספותיו ולאהבת הקיצור לא העתקתי פה דבריו ז"ל הנה הנם תמצאם בשלימות בספר בנין שלמה לחכמת בצלאל שבניתי אני ההדיוט בס"ד ע"ש כאן בסוף פירקין:

ואינו דוחה לא את השבת וכו'. נ"א שאינו דוחה. וכבר ידעת דאית דוכתי שהשי"ן במקום וי"ו כמו שאפר כירה דבפ"ק די"ט ויתכן שגם הוי"ו במקום שי"ן משרתת כאן:

ואינו דוחה את יום צום. אם חל יום הכפורים בע"ש אין לחם הפנים נאפה בו רש"י ז"ל וכתבו תוס' ז"ל בפ' ואלו עוברין מחק בקונטריס יום צום דלא שייך יום צום גבי שתי הלחם ובחנם מחקו דמילתא דרשב"ג מתנייא בתר הנך תרתי באבי דשתי הלחם ולחם הפנים ואתרוייהו פליג רשב"ג ונקט יום צום משום לחם הפנים ונלע"ד דרש"י ז"ל שמחקו שם אין כונתו לומר אלא שהתלמוד אין צריך להביא שם סיפא דמילתיה דרשב"ג כדפריך משתי הלחם כמו שהביאה שם כדפריך מלחם הפנים דשייכא גביה אבל לעולם דמודה רש"י ז"ל דבמתני' גרסינן לה אע"פ שיש לדחות דלא משמע כן מלשון רש"י ז"ל שם ותו שאין זו שיטת רש"י ז"ל בתלמוד. ומ"מ יש להסתפק אי תוס' ז"ל הוו גרסי הכא במתני' בבא דלחם הפנים קודם בבא דשתי הלחם ע"ש בפ' אלו עוברין בתוס' דבור המתחיל ואי אמרת צרכי שבת. וביד פ"ה דהלכות תמידין ומוספין סימן ט' י'. ובפ"ח סימן ט':

פרק יב

משנה א

המנחות והנסכים וכו'. תוס' ז"ל פ' המזבח מקדש (זבחים דף פ"ז) ודפ' התכלת (מנחות דף מ"ו.) ואיתה בתשובות הרשב"א ז"ל סימן ל"א ול"ב ותקפ"ב:

העופות אין להם פדיון. בשקדם הקדישן למומן מיירי אבל קדם מומן להקדשן נפדין כדתניא הכל היו בכלל העמדה והערכה ואפילו בעל מום מעיקרו וכן תני לוי אפילו חיה ואפילו עופות. תוס' ז"ל: בסוף פי' רעז"ל והעופות והעצים והלבונה וכלי שרת דקדשי קדושת הגוף ונטמאו לא מפרקי. אמר המלקט תימה הוא דבגמרא פריך בשלמא עופות קדושת הגוף נינהו דהן עצמן קריבין ומשום הכי אין להם פדיון שלא נאמר אלא בבהמה אלא עצים ולבונה שלא קדשו בכלי וכלי שרת כי נטמאו ליפרקו דהא לאו קדושת הגוף נינהו אלא מכשירי קרבן הם ומשני משום דלא שכיחי ואי הוה מפיק להו לחולין תו לא משכחי גזברים מידי אחרינא לצורך העבודה דאפילו עצים לא שכיחי דכל עץ שנמצא בו תולעת פסול לגבי מזבח ואע"פ שאלו הטעמים לא נאמרו בגמרא רק אליבא דשמואל דאמר דמנחות ונסכים אפילו טהורין נפדין ולית הלכתא כותיה מ"מ הטעמים הם נכונים לפירוש המשנה ואנן דקיימא לן כהנהו אמוראי דס"ל דמנחות ונסכים טהורים אין נפדים ה"נ עצים ולבונה וכלי שרת אע"ג דנטמאו כטהורים דמו ועצים ולבונה לא אשכחו להו טומאה בפירוש אלא דקא מרבינן להו מן והבשר לרבות עצים ולבונה משום חבת הקדש ועצים כמה דלא משפי להו לגיזרין דהיינו בקעיות יפות לא מתכשרי לבונה נמי כמה דלא קדשה בכלי שרת לא מתכשרא כלי שרת נמי הואיל ואית להו טהרה במקוה כולהו כטהורים דמו ומשמע דאפילו אחר ששיפה העצים אין טומאתם אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ועיין בתוס' ז"ל שנראה מתוך פירושם ז"ל דאחר שפוי מקבלי טומאה מדאורייתא. וביד פ' ששי דהלכות איסורי מזבח סימן ד' ה'. ובפ"ג דהלכות פסולי המוקדשין סימן י"ח ובת"כ פרשה ד' דפרשת בחקותי:

משנה ב

האומר הרי עלי במחבת וכו'. פ"ק דמכלתין דף ג' וירושלמי דנזיר ר"פ בש"א הקדש טעות וביד פרק י"ז דהלכות מעשה הקרבנות סימן ב' ג' ד':

וידי חובתו לא יצא. גמרא ת"ר מה שהביא הביא וידי נדרו לא יצא רש"א אף ידי נדרו נמי יצא ופליג ר"ש אכולה מתני' דקסבר קביעותא דמנא לאו כלום היא ל"ש אמר זו ל"ש אמר עלי:

זו להביא במחבת והביא במרחשת וכו' ה"ז פסולה. בגמ' פריך והא תניא לא קדשום כלי שרת וכיון דלא קדשום אמאי פסולות הא מצי לאהדורינהו ולאתויי באותם כלים שנדר ומשני אביי לא קדשום ליקרב אבל קדשום ליפסל ואמר אביי לא שנו דפסולה אלא שקבעם בשעת נדר דאמר הרי עלי להביא את זו במחבת אבל בשעת הפרשה דבשעת נדר אמר הרי עלי מנחה סתם ובשעת הפרשה קבעה ואמר זו אביא לשם נדרי במחבת

לא מיפסלא מ"ט כאשר נדרת כתיב ולא כאשר הפרשת דשעת הפרשה לא קבעה. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל בס"א גרסינן בבא דהרי עלי שתי עשרונות להביא בשני כלים וכו' קודם בבא דהרי עלי שתי עשרונות להביא בכלי אחד:

כשתי מנחות שנתערבו. ותנן בפ' הקומץ רבה אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה וכו' לשון רעז"ל עד סוף. אמר המלקט כך פי' רש"י ז"ל וז"ל גליון התוס' ז"ל פירוש הקונטרס דחוק הוא ור"י פי' דלעיל שנדר בשני לוגין וכשהביאן בכלי אחד בללן מלוג כר' אליעזר בן יעקב דאמר אפילו מנחה של ס' עשרון אין לה רק לוג ופסולה דעשה מבלולה חריבה והכא מיירי שבללם בשני כלים ואח"כ נתנם בכלי א' לקמוץ ולכך הם כשתי מנתות שנתערבו ע"כ:

משנה ג

הרי עלי מנחה מן השעורים. ר"פ שני דנזיר:

ר"ש פוטר. דס"ל אף בגמר דבריו אדם נתפש וכר' יוסי דנתמורה פ' חמישי. וכתבו תוס' ז"ל דבגמרא רוצה ליישב דברי ב"ה ככולי עלמא אפילו כמאן דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה והא דקאמר סברי לה כר"ש לאו משום דפליגי אדרבנן דר"ש לענין מנחה אלא כלומר גבי נזיר הוו מסקי טעמייהו כר"ש גבי מנחות ומיהו רבנן גופייהו מודו גבי גרוגרות דלא הוי נזיר דדוקא גבי מנחה יביא מן החטים משום דשעורים שייכי גבי מנחה כדאשכחן מנחת העומר ומנחת קנאות דבאות שעורים ולמנחה מעלייא איכוין אבל גרוגרות לא שייכי לנזירות ומעיקרא כי אמר הריני נזיר לא היה בדעתו לנזירות כלל. ולחזקיה דמדמי מנחה ונזירות אהדדי ההיא דמקום שנהגו דר' יוסי לא סבר לה כר"ש לאו אר"ש דפירקין קאמר אלא אההוא דלקמן בפ' הרי עלי עשרון דתנן הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חוניו יצא ר"ש אומר אין זו עולה דטעמא משום דלא התנדב כדרך המתנדבים וההיא דתודוס איש רומי דפ' מקום שנהגו דמיא לה אבל גבי מנחה מן השעורים מודה דפטור כר"פ והיינו טעמא משום דגבי עולה כי אמר הרי עלי עולה לא שייר בקדושתה וכי אמר אח"כ להקריב בבית חוניו מ"מ קדושה היא וכיון דחל עליה הקדש תו לא פקע אבל מנחה מן השעורים לא קבל עליו מנחה מן החטים ומודה ר' יוסי דפטור ע"כ. ועיין בספר קרבן אהרן פרשת ויקרא פרק עשירי. ואיתה למילתיה דר"ש בפ' מקום שנהגו (פסחים דף נ"ג) ושם בנזיר. ובערכין פ' משקלי עלי דף כ'. ותוס' ס"פ השוחט וירושלמי פ' ואני דף נ"ד. וביד פי"ז דהלכות מעשה הקרבנות סימן ט':

משנה ד

אם אמר הרי עלי ס' וא'. תוס' פ"ק דקדושין דף כ"ה ובפרק הספינה דף פ"א ובפי' רשב"ם ז"ל פ' מי שמת (בבא בתרא דף קמ"ג) ודר"פ כסוי הדם ודפ' בתרא דנדה דף ס"ו:

אר"ש וכו'. ת"ק דר"ש היינו ר' יהודה:

אלא עד ס' יכולין להבלל. כך מ"מ:

אמרו לו ס' וכו'. פ' הקומץ רבה (מנחות דף י"ח:) בפי' רעז"ל והאי תנא סבר לה כראב"י דאמר בפ' שתי מדות אפי' מנחה של ס' עשרון אין לה אלא לוג. ע"כ. אמר המלקט קשיא לי דהא לא קיי"ל כראב"י כדפסק הרמב"ם ז"ל לעיל פ' שתי מדות וגם בפי"ב דהלכות מעשה הקרבנות סימן ז' ואי טעמא הוי משום דראויין להבלל מלוג אחד א"כ ש"מ דהלכתא כראב"י בשלמא לת"ק דמפרש טעמא דמביא ס' עשרון בכלי אחד משום שכן צבור וכו' מצינן למימר דמאי דקתני מתנדב אדם מנחה של ס' עשרון ומביא בכלי אחד דהיינו שבוללה בס' לוג וכדתנן בפ' שתי מדות דאפילו מנחה של ס' עשרון נותן לה ס' לוג וצ"ע לע"ד אי קשיא הלכתא אהלכתא עיין ג"כ ביד פי"ז דהלכות מעשה הקרבנות סימן וי"ו ועיין במ"ש המהרי"ק ז"ל שם שדקדק הר"י קורקוס ז"ל ושם הביא הרמב"ם ז"ל טעמו של ר"ש בביאור הדין:

הן כל מדות וכו'. פ"ק דר"ה דף י"ג ובכתובות פ' הנושא (כתובות דף ק"ד.) כל מדות חכמים כן העמידוה יתד ולא תמוט. וכן כביצה מטמאה טומאת אוכלין כביצה חסר שומשום אינה מטמאה טומאת אוכלין. שלשה על שלשה טמא מדרס ג' על ג' חסר נימא א' אינה מטמאה טומאת מדרס:

קורטוב. אחד מס"ד בלוג דהיינו אחד משמנה בשמינית בלוג וכדפי' רעז"ל ברפ"ג דמסכת מקואות והוא משקל דינר. ונראה שכאן צריך להגיה בפי' ר"ע ז"ל קורטוב שמינית של שמינית הלוג וכן פי' ג"כ הרמב"ם ז"ל שם רפ"ג דמקואות שהוא א' מס"ד בלוג והיא מה שפי' כאן שהוא חצי שמינית הרביעית והוא דינר כמו שפי' הוא ז"ל בספ"ה דהלכות מקואות שהוא דרהם וחצי בקירוב כמו שכתב שם הוא ז"ל ברפ"ג דמסכת מקואות. וכתבו התוס' שם פ"ק דר"ה דף י"ג דמדה הפחותה נקט ולאו דוקא דאפילו פחות מכאן ואפילו חסר טפה אינו טובל ע"כ:

אין מתנדבין לוג וכו'. תוס' פ' שתי מדות (מנחות דף צ"א) וביד פי"ז דהלכות מעשה הקרבנות סימן ו' י"ב י"ג ובפ' עשירי דהלכות תמידין ומוספין סי' י"ד:

משנה ה

א"ר טרפון מה מצינו וכו'. בס"פ כל התדיר ילפינן בברייתא דמתנדבין שמן מדכתיב וכי תקריב קרבן מנחה דמצי למכתב כי תקריב מנחה וכתב קרבן יתירה לידרש לאשמועינן דמתנדבים שמן וכן נמי איתה להאי ברייתא לקמן בפ' עשרון דף ק"ז והקשי תוס' ז"ל שם בפ' כל התדיר דיש לתמוה למה לי מה מצינו כיון דיליף מקרא וספר קרבן אהרן ספ"ט בפ' ויקרא תירץ שהמה מצינו הוא לומר כדי שנלמוד השמן ג"כ מרבוייא דקרבן ע"כ:
אף השמן שהוא בא חובה בא נדבה. כך נראה שצ"ל וכן הוא בתלמוד וה"ר יוסף ז"ל הגיה יבא נדבה. ופי' רש"י ז"ל אף השמן שהוא בא חובה במנחת נסכים דהיינו סלת ושמן ויין בלא קרבן דע"כ ל"פ אלא בפני עצמו אבל במעורב עם המנחה לא פליגי והא קמ"ל דמ"ד מנחת נדבה גלי בה רחמנא דהיינו חמש מנחות סלת מחבת מרחשת חלות רקיקיה הני אין טפי לא קמ"ל דה"מ דחמש ותו לא היכא דאמר מנחה סתם יביא אחת מחמש הללו אבל היכא דפריש לנסכים פריש:
שכן הוא קרב חובתו בפני עצמו. בסוף לשון זה לרעז"ל נראה שצ"ל אינו מעורב עם המנחה כמו שהוא בפי' רש"י ז"ל וכדמשמע ג"כ מפי' רעז"ל מדבור תאמר בשמן שהכל פי' רש"י ז"ל הוא. וביד רפ"ג דהלכות מעשה הקרבנות ורפי"ד וסימן ב':

פרק יג

משנה א

הרי עלי עשרון יביא אחד. עשרונים יביא שנים. פי"ז דהלכות מעשה הקרבנות סימן ז':
פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יביא ששים עשרון. גמרא מאן תנא אמר חזקיה דלא כרבי דאי רבי האמר יביא מנחות של עשרונים מא' ועד ס' ור' יוחנן אמר אפילו תימא רבי באומר פירשתי עשרונות אבל לא קבעתים בכלי דמייתי שיתין עשרונות בשיתין מאני דהאי דקאמר רבי יביא מנחות של עשרונים מא' ועד ס' היינו היכי דקבעם בכלי אחד דלא מצי לאתויי בכלי ולא בציר מהכי ולא טפי מהכי. וכתב הרגמ"ה ז"ל פירשתי בשעת נדרי כמה עשרונים הייתי רוצה להביא ואיני יודע מה פירשתי יביא ס' עשרונים שיחיד מתנדב מנחה גדולה של ס' עשרונים ובכלל הגדולה יש אותה שנדר דלא כרבי דאמר לקמן קטן והביא גדול לא יצא דס"ל דאין קטן בכלל גדול ע"כ:
מיוחדת. שנקראת מנחה סתם ואין לה שום לויי עכ"ל רעז"ל. אמר המלקט וסימן זה הוא שיהיה בידיך שלא תטעה ותשכח איזו מנחה קאמר ר' יהודה שהיא מנחה שפתח בה הכתוב תחלה. ומצאתי בספר לקח טוב פ' ויקרא עלה מ"ו שכתב וז"ל אמר יהיה קרבנו

לשון גוזר יהיה והל"ל אם סלת יהיה קרבנו אלא ללמד שהמתנדב מנחה סתם אינו מביא כי אם מנחת הסלת מן החטים שהיא נקראת מנחה סתם והאחרות יש להם שם לווי מנחת מחבת וכיוצא וכן אם אמר הרי עלי מנחה מן השעורים יביא מן החטים קמח יביא סלת ולמה נקראת זו מנחת הסלת יותר משאר מנחות שגם הם מסלת מפני שהיא נקמצת כשהיא סלה וכל שאר המנחות אינן נקמצות רק אחר אפייתן עכ"ל ז"ל. ומן התימה שפירש דקדוק זה על סברת ר' יהודה דלית הלכתא כותיה שגם בפי"ז דהלכות מעשה הקרבנות פסק כדעת ה"ק שיביא איזו מנחה שירצה מן החמש מנחות:

משנה ב

מנחה מין המנחה. פי' או אמר מין המנחה תוס' ז"ל. וביד פי"ז דהלכות מעשה הקרבנות סימן ה' ז' ח'. וראיתי שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל מנחה מן המנחה וכו' מנחות מן המנחות וכו' וכתב כן מצאתי והפי' האומר הרי עלי להביא מנחה או שאמר הרי עלי מן המנחה יביא א' מן המנחות שנאמרו בתורה וכן האומר הרי עלי מנחות או מן המנחות שנאמרו בתורה יביא שתים מאותם המנחות שנאמרו בתורה אבל האומר פירשתי כמה מיני מנחות אביא ואיני יודע כמה פירשתי יביא כל מיני מנחות שנאמרו בתורה והם ה' כן נ"ל לפרש דהוי דומיא דפירשתי דרישא עכ"ל ז"ל:

פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יביא חמשתן. תוס' פ"ק דמכלתין דף ג'. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ס"א ואין ידוע וכן גרסינן בכל הפרק ופי' רש"י ז"ל בסוף פירקין דלעיל חמש מנחות סלת ומחבת ומרחשת וחלות ורקיקין דמנחת מאפה אבל רבוכה לא חשיב דאינה באה נדבה אלא בתודה עם הזבח ולאו מנחה היא ע"כ. ובגמרא מאן תנא דלא מספקא ליה אלא בחמשה מנחות א"ר ירמיה דלא כר"ש דאי ר"ש כיון דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקים יביא וה"ה לתשעה חלות וחד רקיק או לתשעה רקיקים וחדא חלה וא"נ סבר לה כר' יהודה דאמר בפרק ואלו מנחות כל המנחות באות עשר עשר איכא לספוקי בי"ד מנחות סלת ומחבת ומרחשת הרי שלשה ובמנחת מאפה איכא אחד עשר ספקות דלמא כולה חלות נדר ושמא תשעה חלות וחד רקיק ושמא שמנה חלות ושתי רקיקים ושמא ז' חלות וג' רקיקים וכן גרועי חלות ואוסופי רקיקים עד שמא כולה רקיקים. [הגה"ה לשון הרגמ"ה ז"ל דאיכא לספוקי בי"ד מנחות כיצד דדילמא ט' חלות וחד רקיק אמר או שמנה חלות וב' רקיקין או שבעה חלות וג' רקיקים או שש חלות וד' רקיקים או חמש חלות וחמש רקיקים או ד' חלות ושש רקיקים או שלש חלות ושבע רקיקים או שתי חלות וח' רקיקים או חלה אחת וט' רקיקים הרי ט' היינו גרועי ואוסופי עד לחלה אחת וט' רקיקים ואיכא לספוקי שמא כולהו אמר רקיקים או כולהו חלות או אמר סלת או מחבת

או מרחשת הרי ארבעה עשר ע"כ]. וכ"ש דאי סבר לה כר"מ דאמר התם שתים עשרה דאיכא לספוקי בשש עשרה פי' מוסיף שנים על הני דאמרינן דאיכא גרועי ואוסופי עד לחלה אחת וי"א רקיקים ואביי אמר אפילו תימא ר"ש שמעי' ליה לר"ש דאמר מייתי ומתנה דתניא רש"א וכו' ה"נ מייתי ומתנה שהרי הביא עשר חלות ועשר רקיקים ומתנה דאי אמר ט' וחד רקיק להוי לנדרי והאחרת תהא נדבה וכו' ומצטרפין חלות מעשרון זה לפי מה שנדר ורקיקים מעשרון זה לפי מה שנדר מאחר שהוא מתנה כך:

פירשתי מנחה של עשרונים. בתוס' פ' התודה דף פ'. לשון הר"ס אוחנא ז"ל לעיל דקתני פרשתי ואיני יודע מה פירשתי יביא ס' עשרונים לא פליג רבי התם משום דקאמר פירשתי כמה עשרונים ולא אמר מנחה של עשרונים אבל הכא דקאמר מנחה דמשמע חדא אלמא בכלי אחד קבעה עיין בגמרא ע"כ:

רבי אומר יביא מנחות של עשרונים מאחד ועד ס'. שהן אלף ושמונה מאות ול'. [הגה"ה לשון החכם הר"ר סולימאן ז"ל פי' אם תעשה טבלא מרובעת ותצייר בה ששים שורות שכל שורה יש בה ששים רבועים קטנים יעלו בין הכל שלשת אלפים ושש מאות רבועים ואם תעביר קו בתוך הטבלא מאלכסון לאלכסון והחלוק הטבלא לשנים תמצא בכל חצי ששים שורות הראשונה אחת והשניה שתים והג' שלש וכן כלם עד האחרונה שיש בה ששים והרי יעלה בין הכל אלף ושמנה מאות רבועים ולפי שהשורה האמצעית שעבר בתוכה הקו הרבועים שבו נתחלקו כל א' לשנים צריך כדי להשלימם ששים חצאין מהם דהיינו שלשים אחרים שתוסיף עליהם מחוץ והרי בין הכל אלף ושמונה מאות ושלשים ע"כ]. כיצד קח בידך [כו' עיין בתוספת יום טוב] וכן נוכל למנות פרים דחג דעולין לע' כיצד ז' וי"ג הם עשרים. וכן ח' וי"ב הם עשרים. וק ט' וי"א הם עשרים ועשרה הרי שבעים. תוס' ז"ל. ובגמרא בברייתא פירשתי ואיני יודע מה פירשתי ואיזו מהן פירשתי ואיני יודע כמה פירשתי יביא חמש מנחות של ס' ס' עשרונים שהן שלש מאות דברי חכמים רבי אומר יביא חמש מנחות של ס' ס' עשרונים מא' ועד ס' שהן ט' אלפים ומאה וחמשים ורבא אוקי דבפלוגתא דר' אליעזר ורבנן קמיפלגי רבנן סברי כרבנן דר' אליעזר בן יעקב דבעינן ס' לוג למנחה של ס' עשרון שבאותו כלי ומתנה כמה שנדרתי תהא לחובתי והשאר תהא נדבה וכל חד עשרון לוגא קא שקיל דחובה לחובה ודנדבה לנדבה ורבי סבר כר' אליעזר בן יעקב דאמר דאפילו מנחה של ס' עשרון אין לה אלא לוגה ולא ידעינן אי חדא מנחה היא דסגי לה בחד לוג או שתי מנחות נינהו דבעי' שני לוגין פי' ואי עריב שתי מנחות זו של שלשים וזו של שלשים בכלי אחד סגי להו בשני לוגין ואי חדא היא בעינן חד לוג ורב אשי אוקי פלוגתייהו בקטן והביא גדול דרבנן סברי קטן

והביא גדול יצא וזה אי נמי לא נדר אלא שלשה עשרונות ומייתי ס' עשרונים יצא ולא בעי אתנויי מידי ורבי אומר לא יצא ידי חובתו ופריך בגמרא והא אפלגו בה חדא זימנא לקמן בסמוך דתנן קטן וכו' ומשני צריכא דאי אתמר בהא בהא קאמרי רבנן משום דאידי ואידי קומץ הוא דבין מנחה גדולה ובין מנחה קטנה חד קומץ הוא מקריב אבל התם דקא נפישי אמורים דאמורים דגדול נפישי מדקטן אימא מודו ליה לרבי דאיכא למימר דלאו הכי נדר ואי אתמר בההיא בההיא קאמר רבי דלא יצא משום דנפישן אימורין דידיה אבל בהא אימא מודה לרבנן צריכא:

משנה ג

עצים לא יפחות משני גזירין. ירושלמי פ' קונם הלכה וי"ו בגמרא ת"ר קרבן מלמד שמתנדבין עצים וכמה שני גזירין וכן הוא אומר והגורלות הפלנו על קרבן העצים רבי אומר עצים קרבן הם וטעונים מלח וטעונים הגשה וקמיצה ועצים אחרים פי' להסיקם בעצי הקדש כשאר קרבן:

לבונה לא יפחות מקומץ. דכתיב והרים ממנו בקומצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה מקיש לבונה להרמה מה הרמה דמנחה קומץ אף לבונה נמי קומץ:

חמשה קמצים הם. גמרא שלהי פ' התכלת א"ר יוחנן הלכה כאבא יוסי בן דוסאי דאמר כ"ג מקריב בחייו על החביתין שמביא בכל יום קומץ לבונה שחרית וקומץ ערבית ופרכינן התם והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן חמשה קמצים הם ולא חשיב ליה לקומץ דחביתין משום דלחצאין קרב ואי איתא דקרב שלם ליתני ז' קמצים ומשנינן אמוראי נינהו אליבא דר' יוחנן. [הגה"ה לשון החכם הר"ר סולימאן ז"ל המעלה את הקומץ בחוץ חייב פי' המעלה קומץ שקומצין ממנחת הסלת בחוץ חייב ובהאי כללא הוי נמי המעלה קומץ הסולת בפנים דהקטרה מעלייתא היא ע"כ]:

טעונין שני קמצים. פי' צריך שלא יהא בהם פחות משני קמצים של לבונה. ה"ר יהוסף ז"ל:

משנה ד

הרי עלי זהב. תוס' שבת ספ"ט אברייתא דמייתי התם דקתני נחשת לא יפחות ממעה כסף תימה לר"י דלא יפחות מפרוטה הל"ל כי היכי דתנן בפ' בתרא דמנחות הרי עלי זהב לא יפחות מדינר זהב כסף לא יפחות מדינר כסף ע"כ. ותימה לע"ד דטפי ה"ל לאקשויי אמתניתין גופה:

כסף לא יפחות מדינר כסף. והוא דאמר מטבע של כסף דאי לא דילמא נסכא דכספא קאמר:

נחשת לא יפחות ממעה כסף. גמרא תניא ראב"י אומר לא יפחות מצנורא קטנה של נחשת דהיינו מזלג קטן של נתשת למחט בו את הפתילה ומקנחים בה נרות המנורה כן פי' רש"י ז"ל. ותוס' ז"ל כתבו לאו של מנורה דמלקחיים היה להם אלא שאר נרות שהיו במקדש ע"כ. והאומר הרי עלי ברזל אחרים אומרים לא יפחות מכלה עורב פי' מסמרות חדים שתוחבין בראש הגג על ההיכל לכלות העורבים שלא ישבו עליו וכמה אמר רב יוסף אמה על אמה וזהו פי' רש"י ז"ל. ואיתה בספ"ט דשבת. ויש עוד פירושים אחרים בכלה עורב כתבתים בס"ד בפ"ד דמסכת מדות:

יהא מביא עד שיאמר. כך מצאתי מוגה:

לא לכך נתכונתי. מעולם לא הייתי עשיר כ"כ שאוכל לידור כ"כ מזהב וכן יביא מכסף או מנחשת עד שיאמר לא לכך נתכוונתי. הרגמ"ה ז"ל. וביד פ' שני דהלכות ערכין סימן ט' י'. ובפ"ח דהלכות מ"ע סימן ג':

משנה ה

שמן לא יפחות מלוג. סתמא כר"ט דאמר בפירקין דלעיל אף מתנדבין שמן. רש"י ז"ל:

רבי אומר שלשה לוגין. ואיתה נמי בס"פ כל התדיר. והתבונן במ"ש בסוף פירקין דלעיל. וביד רפי"ד דהלכות מעשה הקרבנות וספי"ז:

משנה ו

הרי עלי עולה. פ' מרובה (בבא קמא דף ע"ח) ובראש פירקין:

רבי אלעזר בן עזריה אומר תור או בן יונה. בגמרא מפרש דל"פ אלא מר כי אתריה ומר כי אתריה פי' רש"י ז"ל באתריה דת"ק גריע כבש מעוף ובאתריה דר' אלעזר גריע עוף מכבש ע"כ. אכן רעז"ל תפס לעיקר פי' הרמב"ם ז"ל. ובתמורה פ' אלו קדשים (תמורה דף כ') מסקינן דר"ש ס"ל כר"א בן עזריה. ומוכח שם במרובה דף ע"ח דאפילו אחר הפרשת בהמה יכול לפטור עצמו בכבש לרבנן אם הפריש שור או אפילו בעוף לר"א בן עזריה וכמו שכתבו תוס' ז"ל שם במרובה וגם שם בתמורה ומ"מ קשה לע"ד מאי קאמר שם דר"ש סבירא ליה כראב"ע דהא מפ' הכא בגמרא דל"פ רבנן וראב"ע אלא מר כי אתריה ומר כי אתריה ולפי' הרמב"ם ז"ל ניחא קצת אלא דלא משמע מפירושו ז"ל ולא שם ביד פי"ו סימן ג' ט' דאפילו אחר הפרשת בהמה יכול לפטור עצמו בפחות:

פירשתי מן הבקר. תוס' פ' התערובות דף ע"ה. והגיה הרי"א ז"ל בשם רוב הספרים בן הבקר וגם במתניתין דלקמן גם כתב כן מצאתי בכל הספרים דל"ג לא תיש ולא שעיר וצ"ע לא מצאתי תיש שיהא קרב על המזבח ע"כ עוד כתב טָלֶה וטָלֶה כן מצאתי והפי' כמו שׁוֹטֶה שׁוֹטֶה ע"כ:

יביא פר ועגל. זכרים ולא נקבות ומתניתין רבי היא ומש"ה תנא פלוגתא בסיפא לפרושי לרישא דלאו דברי הכל היא כדפי' רעז"ל:
איל ושעיר. י"ס דלא כתיב שעיר ועל כרחך גרסינן ליה כדקתני גבי שלמים שעירה. תוס' ז"ל. וקשה לע"ד דה"ל למיתני פר ועגל איל וטלה שעיר וגדי מין הקטן עם מינו הגדול דומיא דריש מילתיה דקתני פר ועגל:
תור ובן יונה. גרסינן ול"ג ובני יונה תוס' ז"ל:

משנה ז

תורה ושלמים. גרסינן ול"ג תודה או שלמים תוס' ז"ל:
יביא כבש. נלע"ד דלאו דוקא כבש אלא ה"ה דאם הביא כבשה יצא אלא דנקט כבש אגב רישא דקתני הרי עלי עולה יביא כבש ועוד דכבשה בכלל כבש הכא גבי תודה ושלמים עוד נלע"ד דמיירי שזכור דלאחד מהם כיון או לכבש או לכבשה דאי לא תימא הכי אלא שהוא מסופק אם כבש או כבשה אמאי לא קתני דיביא כבש וכבשה דומיא דסיפא דפירשתי מן הבקר דאפילו לרבנן צריך להביא לכל הפחות פר ופרה. וביד שם פי"ו סימן י' לא הביא האי רישא נראה דטעמא הוי משום שהיא פשוטה ומתבארת מן הסיפא וכמו שכתבנו אלא דתנא נקטא אגב סיפא א"נ אגב רישא ולהודיעך דאע"ג דברישא גבי עולה איכא פלוגתא הכא לא שייכא פלוגתא:
איל ורחל שעיר ושעירה גדי וגדיה טלה וטלייה. כך נראה שצ"ל וכן הוא בתלמוד וזה פי' תוספת יום טוב איל ורחל פי' הר"ב ז"ל רחל נקבה בת שתי שנים וה"ל לפ' איל בן שתי שנים כדתנן במשנה ג' פ"ק דפרה. הגה"ה ואיני יודע מה הוקשה להרב בעל תוספת יום טוב שרבינו עובדיה ז"ל העתיק מפי' רש"י ז"ל ורבותא אשמועינן השתא דאכתי לא שמעינן לה בשום משנה:

משנה ח

שחור והביא לבן. חלוקים קצת הם כדאמרינן בעלמא אוכמא למשכיה סומקא לבשריה חוורא לרידיא תוס' ז"ל וביד שם רפי"ו וסימן ב' ד' ה':

משנה ט

אם רצה יביא בדמיו שנים. גמרא אמר רב לא שנו אלא דאמר שור זה א"נ שור זה עלי עולה אבל אמר שור זה ודמיו עלי עולה הוקבע דא' מייתי בשתי עולות לא יצא אבל א' לא אמר עלי יצא כל היכא דעביד ליה דאינו חייב באחריותו:
אם רצה יביא בדמיהם אחר ורבי אוסר. כך צ"ל. ובגמרא מאי טעמא משום דה"ל גדול והביא קטן ואע"ג דנסתאבו לכתחלה לא שרי רבי ופריך בגמרא וליפליג נמי רבי ברישא

גבי שור זה לעולה ונסתאב דקתני יביא בדמיו שנים דהוי קטן והביא גדול ליתני נמי ורבי אוסר דהא לא שאני ליה לרבי בין קטן והביא גדול לגדול והביא קטן ומשני רבי אכולה מילתה פליג ונטר להו לרבנן עד דמסקי למילתויהו והדר פליג עלייהו תדע דקתני איל זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו כבש כבש זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו איל ורבי אוסר ש"מ. ובגמרא בעי שור זה עולה ונסתאב מהו שיביא בדמיו שני אילים ומשני ת"ש שור זה עולה ונסתאב לא יביא בדמיו איל אבל מביא בדמיו שני אילים ורבי אוסר לפי שאין בילה שצריך להביא עמהם שתי מנחות בשני כלים ואין יכול לערבן בכלי אחד הלכך לא מחזי כי ההוא דנדר דההוא דנדר מידי דבאה מנחתו בכלי אחד הוא וקא מייתי בשני כלים ופרכינן אי הכי דיכול להביא שני אילים תחת שור אפי' אחד נמי דהא בנסתאב לרבנן לא שאני להו בין גדול לקטן ומשני תרי תנאי אליבא דרבנן דאיכא דס"ל דאפילו בנסתאב אסרי רבנן בגדול והביא קטן לכתחלה [הגה"ה וביד שם פי"ו סימן וי"ו ח' ט' ושם פסק דשור זה עולה ונסתאב אפילו מביא בדמיו איל אחד יצא] ופרכינן אליבא דרבי טעמא דאין בילה הא יש בילה שרי והא במתני' קתני איל זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו כבש כבש זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו איל ורבי אוסר אלמא אע"ג דבכלי אחד אתיא מנחתו אפ"ה לא מייתי מדמיו אלא דומיא דידיה ומשני תרי תנאי אליבא דרבי דאיכא דקפיד אמנחות ואיכא דקפיד אקרבן גופיה:

האומר אחד מכבשי. לשון אחר אחד מכיסי הרגמ"ה ז"ל. ואיתה להאי בבא בס"פ בתרא דמעילה. והתם רמי עלה מההיא דתנן התם ס"פ בתרא שהוא מוציא והולך עד שיוציא את כל הכיס ואמאי נימא כמו הכא והמטבע המובחר יהיה קדש ומשני דהתם באומר לא יפטר כיס זה מן ההקדש ולהכי האחרונה הויא קדש אע"ג דגריעא:

היו לו שנים הגדול שבהן הקדש. כך צ"ל:

שלשה הבינוני שבהן הקדש. גמרא אמר רבה בר אבוה לא שנו דחוששין אף לבינוני אלא דאמר אחד משוורי הקדש אבל אמר שור בשוורי הקדש הגדול שבהן הקדש תוראי בתוראי קאמר פי' החשוב שבשוורי הקדש:

משנה י

שאקריבנה בבית חוניו. תוס' דפסחים פ' מקום שנהגו (פסחים דף נ"ג) ודפ' המנחות דף ק"ג ודס"פ השוחט:

הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חוניו וכו'. כצ"ל וכן בסיפא גבי נזיר גרסינן הריני נזיר שאגלח בבית חוניו וכו' וכתוב בערוך הגאון נקד חוניי ואני מצאתי מוגה נחוניון בכולה

מתני' וכן תמצאנו בירושלמי פ' שני שעירי דף מ"ג עמוד ד' גם בפ' הנודר מן המבושל דף מ' ע"א גם בפ"ק דסנהדרין דף י"ט ע"א:

ואם הקריבה בבית חוניו. גמרא הא מיקטל קטלה דשוחט חוץ הוא ואיהו איחייב בעולה מכי אמר הרי עלי עולה ומשני אמר רבא אדם זה לדורון איכוין אמר אי סגיא בביתי חוניו טרחנא טפי לא מצינא לאצטעורי ומאחר שהוא לא כיון רק לדורון בעלמא לא חל עליה שם עולה ואליבא דרבא לא מיחייב עליה משום שחוטי חוץ. וכתבו תוס' ז"ל שאקריבנה בבית חוניו אין שייך כאן תפוס לשון ראשון ואחרון דהוי כאומר עד בית חוניו מצינא דאיטרח כדאיתא בגמרא ע"כ. ורבינו עובדיה ז"ל תפס בפירושו מה שפירש רב המנונא דנעשה כאומר הרי עלי עולה ע"מ שאהרגנה ולא אתחייב באחריותה וכו'. וכן ג"כ רעז"ל תפס בפירושו במעשה דשמעי וחוניו כר' יהודה ודלא כר"מ שמספר שהמעשה היה שקבל עליו חוניו אלא שאחיו שמעי נתקנא בו אח"כ ואמר לו בא ואלמדך סדר עבודיה ולמדו ללבוש אונקלי וחגרו בצלצול והעמידו אצל המזבח ויצא ואמר לאחיו הכהנים ראו מה נדר זה לאשתו וקיים וכו' ובקשו להורגו רץ מפניהם לאסכנדריא של מצרים והעלה לשֵׁם ע"ז ע"כ. [הגה"ה קשה לע"ד לדעת ר"מ כיצד קיבל ממנו חוניו דמסתמא ודאי הגמור שיותר בקי בהלכות עבודה היה חוניו יותר משמעי מאחר שאביהן מינה אותו תחתיו וכמו שפי' רעז"ל והוא פי' הרמב"ם ז"ל אע"פ שבגמרא אינו מבואר גם רש"י ז"ל כן פירש דחוניו היה חכם משמעי ע"כ ודוחק גדול הוא לומר דלדעת ר"מ שמעי היה חכם יותר מחוניו]:

הריני נזיר שאגלח בבית חוניו. תוס' פ' אע"פ דף נ"ו ודפ' שני דנזיר דף י"א. וכתוב בחדושי הרשב"א ז"ל פ' יש נוחלין (בבא בתרא דף קכ"ז) וז"ל ואיכא דקשיא ליה הא דאמרינן בפ' בתרא דמנחות הריני נזיר ע"מ שאגלח בבית חוניו יגלח במקדש ואם גלח בבית חוניו יצא ומפריש התם בגמרא דההוא לצעורי נפשיה קמכוין אי סגי בבית חוניו טרחנא פי' והוינא נזיר ואי לא לא טרחנא פי' ולא חל עליה שם נזירות מעיקרו דתנאו קיים ואמאי הא מדאורייתא אין גלוח בבית חוניו והייל מחנה על מה שכתוב בתורה ומעיקרא תנאי בטל ומעשה קיים וחל עליה שם נזירות וכמה דלא מייתי קרבנותיו לא מתכשר איכא למימר שאני התם דקסבר לאו בית ע"ז הוא וכונתו לשמים ואינו מתנה לעקור דבר מן התורה שאינו מתכוין לעקור ואיכא למידק נמי תנאי שבנזיר היכי הוי תבאה והרי כל תנאי שא"א לעשות ע"י שליח לאו תנאי הוא כדאמרי' לענין חליצה ויש אומרים כי גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן ה"מ כיוצא בו שהוא תנאי שבין אדם לחברו אבל תנאי שבינו לבין עצמו בכל ענין הוי תנאי והטעם נותן שהרי מדעתו התנה

ורוצה הוא לקיים תנאו הלכך אף תנאי כפול לא בעינן ונכון הוא זה ואחרים אומרים נזיר נמי משכחת לה ע"י שליח שאומר אדם לחברו הריני נזיר על דעתך וכל זמן שתרצה תדירני בנזיר ולי נראה טעמא דכל מתנה על מה שכתוב בתורה משום דכל תנאי דקעקר ליה למעשה לאו תנאה הוא שכיון שאמר על מנת שאין ליך עלי שאר כסות ועונה הרי את מקודשת לי חלו הקדושין שמצאו מקום לחול שהרי אפשר להתקיים התנאי שלא יתן לה שאר כסות ועונה וכיון שחלו לא חלו לחצאין שאין אישות לחצאין ול"ד לשאר תנאים שלא נתקיימו שהקדושין בטלין ואם תדקדק במדות חכמים תמצא טעם זה נכון עכ"ל ז"ל וע"ש עוד:

הכהנים ששמשו וכו'. תוס' פ"ק דפסחים דף ג' והרא"ש פרק הקורא עומד דף ל"ח ובפ' ר' ישמעאל דע"ז דף נ"ב בגמרא. ובטור א"ח סימן קכ"ח:

שנאמר אך לא יעלו כהני הבמות אל מזבח וכו'. כך צ"ל:

ואין צורך לומר לדבר אחר. כך מצאתי מוגה וכן הגיה ג"כ ה"ר יהוסף ז"ל וכתב עוד כי אם אכלו מצות וכו' פי' הפסוק כך הוא לא היה להם מכהונתם כלום אפילו הם בני אהרן אלא היו אוכלין המצות של הקרבנות עם שאר הכהנים ע"כ:

לדבר אחר. דקתני מתני' היינו ע"ז. ומכלל דבית חוניו לא ע"ז הוא ומתני' ר' יהודה היא ודלא כר"מ דאמר לשם ע"ז העלה עליו כדכתבינן:

הרי הם כבעלי מומין וכו'. כתבו תוס' ז"ל בפ' בתרא דתעניות דף כ"ט מכאן יש להוכיח דכהן שנשתמד נושא כפיו וכשר לישא כפיו ולקרות בתורה כמו שלא נשתמד מדקאמר הכא שהם כבעלי מומין משמע דכל עבודה שבעל מום ראוי לעשות יעשו וכהן בעל מום נושא כפיו גם מומר שעשה תשובה נושא כפיו ע"כ. ואיתה ג"כ בפ' אלו נאמרים (סוטה דף ל"ט) ובפירקין כתבוהו בשם רש"י ז"ל וכתוב שם בבית יוסף בטור א"ח סימן קכ"ח דלפי דעת הפוסקים שאומרים שאפילו שב בתשובה לא מהני לישא כפיו מתני' נמי בהכי מיירי וגם קרא דאך לא יעלו. ויש פוסקים לומר שכששב בתשובה נושא כפיו והיא דעת הרגמ"ה ורש"י ז"ל ותוס' ז"ל וכדכתיבנן לעיל בסמוך ועוד מביאין ראיה מדקתני מתניתין לא ישמשו במקדש בירושלים לאשמועינן דבנוב וגבעון היו מותרין לשמש כ"ש בזמן הזה שאין שירות ואין מקדש דודאי כשר לדוכן ולקרות בתורה תחלה ע"כ. וביד פט"ו מהלכות נשיאות כפים סימן ג' ובפ"ט מהלכות ביאת מקדש סימן י"ג י"ד ובפי"ד מהלכות מעשה הקרבנות סימן ז' והלשון שם העושה בית חוץ למקדש להקריב בו קרבנות אינו כבית ע"ז וכו' ואינו מזכיר שם לא חוניו ולא שמעי:

משנה יא

נאמר בעולת הבהמה אשה ריח ניחוח ובעולת העוף אשה ריח ניחוח ובמנחה וכו'. כצ"ל. ואיתה בפ' ידיעות הטומאה (שבועות דף ט"ו) ועיין במ"ש שם סימן ב':

אחד המרבה וכו'. פ' טרף בקלפי (יומא דף מ"ב) נקטה לסימנא בעלמא:

ובלבד שיכוין אדם את דעתו לשמים. נ"א את לבו לשמים ובגמרא א"ר זירא מאי קראה מתוקה שנת העיבד אם מעט ואם הרבה יאכל העובד עבודת קרבנות ומביאו למזבח מתוקה שנתו שהוא ישן ולא יירא אם מעט ואם הרבה יאכל מתן שכרו רב אדא בר אהבה אמר מהכא ברבות הטובה רבו אוכלים ומה כשרון לבעליה כי אם ראות עיניו פי' ברבות הטובה דהיינו קרבנות רבו אוכליה דהיינו הכהנים ומה כשדון לבעליה שהוא הקב"ה כי אם ראות עיניו שזה מתכוין לטובה.

סליק פירקא וסליקא לה מסכת מנחות

סימן פרקיה כל דקמיץ מיקמץ בתכלתא דכל מנחתא אילין תודתא וכל קרבנייא תרתין ר' ישמעאל מנחתא הרי עלי ובבל ספרי כ"י פרק ר' ישמעאל מסודר אחר פרק שתי מדות ובן בפי' המשניות להרמב"ם ז"ל וכן בגמרות כתיבת יד.